

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 และการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาและตรวจสอบรูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21

ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้กิจกรรมในรูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ในกิจกรรมเตรียมความพร้อมนิสิตก่อนออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 และการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู

ผลจากการศึกษาเพื่อสังเคราะห์คุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ตามกรอบการพัฒนาวิชาชีพครูในศตวรรษที่ 21 กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาศรีศึกษาศาสตร์ศึกษาศาสตร์คุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ตามทัศนะของนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศ การจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของสถาบันผลิตครูในประเทศและต่างประเทศ ที่นำมาเป็นสารสนเทศสำคัญในการพิจารณาพัฒนา รูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 พิจารณาแล้ว สามารถนำมาเป็นแนวทางการจัดกลุ่มคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ที่ปรากฏงานวิจัยนี้ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

ด้านที่ 1 ด้านความรู้ความสามารถในสาขาวิชา มีคุณลักษณะที่เป็นตัวบ่งชี้ย่อย 6 ตัวบ่งชี้ ได้แก่

1. มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชา
2. มีเทคนิค วิธีการถ่ายทอดความรู้ที่หลากหลาย
3. มีทักษะการคำนวณ
4. มีความสามารถในการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย
5. รู้จักและเข้าใจผู้เรียน

6. มีความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร จัดทำแผนการสอน กิจกรรม และการประเมินผล ที่สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างผู้เรียน

ด้านที่ 2 ด้านการปฏิบัติตนและเห็นคุณค่าวิชาชีพครู มีคุณลักษณะที่เป็นตัวบ่งชี้ย่อย 7 ตัวบ่งชี้ ได้แก่

1. เป็นผู้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์
2. มีสัมพันธที่ดีระหว่างบุคคล ทำงานเป็นทีมได้
3. เป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต และจรรยาบรรณในวิชาชีพ
4. เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ และใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ
5. รักและศรัทธาในวิชาชีพครู
6. เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจทางวิชาการ
7. ปฏิบัติตามนโยบาย ของหน่วยงาน

ด้านที่ 3 ด้านสังคมพหุวัฒนธรรม มีคุณลักษณะที่เป็นตัวบ่งชี้ย่อย 5 ตัวบ่งชี้ ได้แก่

1. มีความสามารถด้านการใช้ภาษา/การสื่อสาร
2. เป็นผู้เลือกใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม
3. เป็นผู้รอบรู้ เท้าทันต่อการเปลี่ยนแปลง ทันสมัยทันเหตุการณ์
4. มีความคิด และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
5. มีความสามารถในการบริหารจัดการ

เมื่อศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับทฤษฎี และงานวิจัยของนักวิชาการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ จึงพบว่าคุณลักษณะตามที่ปรากฏจากผลการสังเคราะห์ในงานวิจัยในขั้นตอนที่ 1 มีความสอดคล้อง เป็นไปในทางเดียวกับกรอบการพัฒนานักวิชาชีพครูในศตวรรษที่ 21 กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาคูศาสตร์ศึกษาศาสตร์ คุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ตามทัศนะของนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศ รายละเอียดของแต่ละด้านแสดงไว้ในตาราง 8

ตาราง 8 แสดงผลการสังเคราะห์คุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ตามกรอบการพัฒนาวิชาชีพครูในศตวรรษที่ 21 กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ และตามทัศนะของนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศ

กรอบการพัฒนาวิชาชีพครู ในศตวรรษที่ 21 (Professionalism in Teaching for the 21 st Century) ของ Partnership for 21st Century Skills			ยูเนสโก (มาคส์ เดอ ลอร์ส)	OECD	เอ็นเกจ (2003)	ทริลลิง และ เบอนี่	สมหวัง พิริยา นุวัฒน์ (2543)	พงษ์ ศักดิ์ ศรี จันทร์ (2545)	วัญญู ชลธิ เงิน (2555)	เยาวภา ทันทชัย บุตร (2556)
1. ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชา	มาตรฐานผลการเรียนรู้	คุณลักษณะ ที่นำมาจัดกลุ่มใหม่								
1.1 ความรู้ในสาขาวิชาเอก	1. มีความรอบรู้ในด้านความรู้ทั่วไป วิชาชีพ ครู และวิชาที่จะสอน อย่างกว้างขวางลึกซึ้ง และเป็นระบบ (ด้านความรู้)	1. ด้านความรู้ ความสามารถในสาขาวิชา	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓
	2. มีความเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนรู้ สำหรับผู้เรียนที่หลากหลาย ทั้งผู้เรียนที่มี ความสามารถพิเศษ ผู้เรียนที่มีความสามารถ ปานกลาง และผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ อย่างมีนวัตกรรม(ด้านทักษะการจัดการ เรียนรู้)	1.2 มีเทคนิค วิธีการถ่ายทอด ความรู้ที่หลากหลาย	✓	✓			✓	✓		✓
	3. มีความไวในการวิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารทั้ง ที่เป็นตัวเลขเชิงสถิติ หรือคณิตศาสตร์ ภาษา พูดและภาษาเขียน อันมีผลให้สามารถเข้าใจ องค์ความรู้ หรือประเด็นปัญหาได้อย่าง รวดเร็ว (ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิง ตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศ)	1.3 มีทักษะการคำนวณ				✓				

ตาราง 8 (ต่อ)

กรอบการพัฒนายวิชาชีพครู ในศตวรรษที่ 21 (Professionalism in Teaching for the 21 st Century) ของ Partnership for 21st Century Skills	กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์	คุณลักษณะ ที่นำมาจัดกลุ่มใหม่	ยูเนสโก (மாகส์ เดอ ลอร์ส)	OECD	เอ็นเกจ (2003)	ทริลลิง และ เบอนี	สมหวัง พริยา นุวัฒน์ (2543)	พงษ์ ศักดิ์ ศรี จันทร์ (2545)	วทัญญู ชลธิบ จิน (2555)	เยาวภา ทนนชัย บุตร (2556)
		1.4 มีความสามารถในการวัด และประเมินผลที่หลากหลาย	✓	✓			✓			
1.2 ความเข้าใจความแตกต่าง ระหว่างผู้เรียน		1.5 รู้จักและเข้าใจผู้เรียน	✓				✓			
		1.6 มีความสามารถในการ พัฒนาหลักสูตร จัดทำ แผนการสอน กิจกรรม และ การประเมินผล ที่สอดคล้อง กับความแตกต่างระหว่าง ผู้เรียน	✓				✓			✓
2. ผลลัพธ์การเรียนรู้ในศตวรรษ ที่ 21		2. ด้านการปฏิบัติตนและ เห็นคุณค่าวิชาชีพครู 2.1 เป็นผู้ปฏิบัติตนเป็น แบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์								✓
2.1 ผู้ประสานงานที่ดี		2.2 มีสัมพันธ์ที่ดีระหว่าง บุคคล ทำงานเป็นทีมได้				✓				
2.2 ผู้มีความยืดหยุ่นและสามารถ ปรับตัวได้										

ตาราง 8 (ต่อ)

กรอบการพัฒนาวิชาชีพครู ในศตวรรษที่ 21 (Professionalism in Teaching for the 21 st Century) ของ Partnership for 21st Century Skills	กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์	คุณลักษณะ ที่นำมาจัดกลุ่มใหม่	ยูเนสโก (มาคส์ เดอ ลอร์ส)	OECD	เอ็นเกจ (2003)	ทริลลิง และ เบอนี่	สมหวัง พิริยา นุวัฒน์ (2543)	พงษ์ ศักดิ์ ศรี จันทร์ (2545)	วชิรญญ ชลิต เงิน (2555)	เยาวภา ทนนชัย บุตร (2556)
	4. แสดงออกซึ่งพฤติกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู มี คุณธรรมที่เสริมสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืน มีความกล้าหาญทางจริยธรรม มีความเข้าใจ ผู้อื่น เข้าใจโลกมีจิตสาธารณะ เสียสละ และเป็นแบบอย่างที่ดี (ด้านคุณธรรม จริยธรรม)	2.3 เป็นผู้มีความคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ ในวิชาชีพ						✓	✓	
		2.4 เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ และใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ	✓							
		2.5 รักและศรัทธาในวิชาชีพ ครู								✓
		2.6 เป็นผู้มีความรู้ผู้นำทาง วิชาการ	✓							
		2.7 ปฏิบัติตามนโยบาย ของ หน่วยงาน	✓							

ตาราง 8 (ต่อ)

กรอบการพัฒนาวิชาชีพครู ในศตวรรษที่ 21 (Professionalism in Teaching for the 21 st Century) ของ Partnership for 21st Century Skills	กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์	คุณลักษณะ ที่นำมาจัดกลุ่มใหม่	ยูเนสโก (มาคส์ เดอ ลอร์ส)	OECD	เอ็นเกจ (2003)	ทริลลิง และ เบอเน่	สมหวัง พิริยา นุวัฒน์ (2543)	พงษ์ ศักดิ์ ศรี จันทร์ (2545)	วทัญญู ชลธิ เงิน (2555)	เยาวภา ทนนชัย บุตร (2556)
2.3 ผู้สื่อสารที่ดี	5. มีความสามารถในการสื่อสารอย่างมี ประสิทธิภาพทั้งการพูด การเขียน และ นำเสนอด้วยรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับบุคคล และกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน (ด้านทักษะ การวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ)	3. ด้านสังคมพหุวัฒนธรรม 3.1 มีความสามารถด้านการ ใช้ภาษา/การสื่อสาร				✓				
2.4 ผู้มีความรู้และใช้เทคโนโลยี	6. มีความสามารถในการใช้ดุลยพินิจที่ดีใน การประมวลผล แปลความหมาย และเลือกใช้ ข้อมูลสารสนเทศ โดยใช้เทคโนโลยี สารสนเทศได้อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง (ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การ สื่อสาร และ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ)	3.2 เป็นผู้เลือกใช้เทคโนโลยี ได้อย่างเหมาะสม			✓	✓				
2.5 มีความรอบรู้เท่าทันโลก	7. มีความไวในการรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น เข้าใจผู้อื่น มีมุมมองเชิงบวก มีวุฒิภาวะทาง อารมณ์ และทางสังคม (ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ)	3.3 เป็นผู้รอบรู้ เท่าทันต่อการ เปลี่ยนแปลง ทันสมัยทัน เหตุการณ์	✓			✓			✓	✓
2.6 นักคิดวิเคราะห์ 2.7 นักแก้ปัญหา 2.8 มีความคิดสร้างสรรค์		3.4 มีความคิด และแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์			✓	✓				
2.9 มีความสามารถเรื่องการเงิน		3.5 มีความสามารถในการ บริหารจัดการ		✓			✓			

จากตาราง 8 แสดงให้เห็นว่าคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 เน้นความสำคัญที่ความรู้ความสามารถในสาขาวิชา ซึ่งเมื่อสังเคราะห์หัวข้อย่อยออกมายังพบว่ามีเกี่ยวข้องกับเทคนิควิธีสอน การรู้จักความแตกต่างระหว่างผู้เรียน นอกจากนี้ ยังต้องเน้นการปฏิบัติตนของครูในสังคมอันหลากหลายและเพื่อเตรียมตัวเข้าสู่สังคมโลก

เมื่อได้กรอบคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางในการทบทวนกระบวนการจัดประสบการณ์ของสถาบันผลิตครูที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน ว่ามีความสอดคล้องกับการพัฒนาคุณลักษณะของนิสิตครูให้เป็นครูในศตวรรษที่ 21 อย่างไร จากการศึกษาเอกสาร คู่มือที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนและกระบวนการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของสถาบันผลิตครูของสถาบันผลิตครูของประเทศไทย ผู้วิจัยสรุปผลการสังเคราะห์กระบวนการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของสถาบันผลิตครูของสถาบันผลิตครูของประเทศไทย ตลอดจนกระบวนการที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ได้ รายละเอียดแสดงในตาราง 9

ตาราง 9 แสดงผลการสังเคราะห์กระบวนการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูของสถาบันผลิตครูของสถาบันผลิตครูของประเทศไทย

สถาบัน	ช่วงเตรียม ความพร้อมขณะกำลัง ศึกษาในหลักสูตร (ปี 1-4)	ช่วงการฝึกประสบการณ์ ปีที่ 5			การประเมินผล	กระบวนการที่ผู้วิจัย สังเคราะห์ได้
		กิจกรรมก่อนออกฝึก ประสบการณ์	กิจกรรมระหว่างฝึก ประสบการณ์	กิจกรรมหลังฝึก ประสบการณ์		
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์	เข้าร่วมกิจกรรมตามโครงการ ต่างๆ ที่จัดไว้สำหรับนิสิต ตั้งแต่ปีที่ 1-4	โครงการสัมมนา ปฐมนิเทศนักศึกษา ก่อนออกฝึก ประสบการณ์ ประชุมครูพี่เลี้ยง อาจารย์นิเทศก์ ผู้บริหาร เพื่อส่งมอบ นักศึกษา (มอบคู่มือ และใบประเมิน)	สัมมนาระหว่าง ฝึกสอน (ครั้งที่ 1) ประสบการณ์การ จัดการเรียนรู้:เล่าสู่กัน ฟัง จากปัญหาในชั้น เรียนสู่การวิจัยสัมมนา ระหว่างฝึกสอน (ครั้งที่ 2) รายงาน ผลการวิจัยเบื้องต้น	สัมมนาหลังปฏิบัติ การสอน นำเสนอ ผลการวิจัย จัดนิทรรศการ และ สะท้อนประสบการณ์ การเป็นครู และปัจฉิม นิเทศ	การประเมินร่วมกันของ 1. ครูพี่เลี้ยงประเมิน 2 ครั้ง/ เดือน 2. รองผู้อำนวยการฝ่าย วิชาการ/หัวหน้ากลุ่มสาระ การเรียนรู้ ประเมิน 1 ครั้ง/เดือน 3. อาจารย์นิเทศก์ประเมิน 1 ครั้ง/เดือน อัตราส่วน การประเมิน (100) ครูพี่เลี้ยง: 40 ผู้บริหาร: 10 อาจารย์นิเทศก์: 50	นิสิตปี 1-4 จัดกิจกรรมเสริมสร้าง คุณลักษณะครูอันพึงประสงค์ ด้วยการจัดประสบการณ์แก่นิสิต ตั้งแต่ปีที่ 1- 4 โดยสามารถ ดำเนินการในลักษณะกิจกรรม เสริมประสบการณ์ หรือบรรจุเป็น ส่วนหนึ่งของรายวิชาในหลักสูตร

ตาราง 9 (ต่อ)

สถาบัน	ช่วงเตรียม ความพร้อมขณะกำลัง ศึกษาในหลักสูตร (ปี 1-4)	ช่วงการฝึกประสบการณ์ ปีที่ 5			การประเมินผล	กระบวนการที่ผู้วิจัย สังเคราะห์ได้
		กิจกรรมก่อนออกฝึก ประสบการณ์	กิจกรรมระหว่างฝึก ประสบการณ์	กิจกรรมหลังฝึก ประสบการณ์		
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย	นิสิตเข้าร่วมกิจกรรมเสริม ประสบการณ์วิชาชีพครู ตั้งแต่ปี 1 - 4	โครงการปฐมนิเทศ นักศึกษา ก่อนออกฝึก ประสบการณ์	โครงการสัมมนา ระหว่างฝึก ประสบการณ์	โครงการสัมมนานหลัง ปฏิบัติการสอน	ประเมิน 3 ครั้ง : 1 ภาคเรียน โดยอาจารย์พี่เลี้ยง โดยศูนย์ ประสบการณ์วิชาชีพจะส่งผล การประเมินให้อาจารย์นิเทศก์ ได้ทราบผลทุกครั้ง เพื่อใช้ ประกอบการพิจารณาให้ คะแนนในแบบประเมิน พฤติกรรมทั่วไป	นิสิตปี 5 ช่วงการออกฝึก ประสบการณ์ แบ่งย่อยเป็น 3 ช่วง คือ 1. ก่อนออกฝึกฯ เป็นการสร้างความเข้าใจแก่นิสิต และ/หรือผู้เกี่ยวข้อง อาทิ อาจารย์นิเทศครูพี่เลี้ยง ผู้บริหาร เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ ระเบียบปฏิบัติ และบทบาทของผู้เกี่ยวข้องต่างๆ ก่อนที่นิสิตจะไปปฏิบัติในโรงเรียน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย ขอนแก่น	นิสิตปี 2 ลงรายวิชา ประสบการณ์วิชาชีพครู 1 (1 หน่วยกิต) นิสิตปี 3 ลงรายวิชาชีพครู 2 (2 หน่วยกิต)นิสิตชั้นปีที่ 4 ลง รายวิชาประสบการณ์วิชาชีพ ครู 3 (2 หน่วยกิต)	โครงการปฐมนิเทศ นักศึกษา ก่อนออกฝึก ประสบการณ์	โครงการสัมมนา ระหว่างฝึก ประสบการณ์	โครงการสัมมนานหลัง ปฏิบัติการสอน	อาจารย์นิเทศ อาจารย์พี่เลี้ยง + สถานที่ ฝึกประสบการณ์	

ตาราง 9 (ต่อ)

สถาบัน	ช่วงเตรียม ความพร้อมขณะกำลัง ศึกษาในหลักสูตร (ปี 1-4)	ช่วงการฝึกประสบการณ์ ปีที่ 5			การประเมินผล	กระบวนการที่ผู้วิจัย สังเคราะห์ได้
		กิจกรรมก่อนออกฝึก ประสบการณ์	กิจกรรมระหว่างฝึก ประสบการณ์	กิจกรรมหลังฝึก ประสบการณ์		
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย บูรพา	นิสิตปี 2 ลงรายวิชา	โครงการปฐมนิเทศ	โครงการสัมมนา	โครงการสัมมนานิสิต	-อาจารย์พี่เลี้ยงและ	2. ระหว่างการฝึกฯ เป็นช่วงของ
	ประสบการณ์วิชาชีพครู 1	นักศึกษาก่อนออกฝึก	ระหว่างฝึก	หลังฝึกปฏิบัติการสอน	คณะกรรมการสถานศึกษา	การประชุมและเสวนาเกี่ยวกับ
	(1หน่วยกิต)	ประสบการณ์	ประสบการณ์วิชาชีพ		-อาจารย์นิเทศ ประเมิน 3 ครั้ง/ ภาคเรียน	ปัญหา อุปสรรคที่นิสิตพบ เพื่อ
	นิสิตปี 3 ลงรายวิชาชีพครู 2	โครงการสัมมนา			การประเมิน 3 ด้าน ได้แก่ การ	หาทางแก้ไข ก่อนไปฝึกฯ ต่อ
	(1 หน่วยกิต)	ผู้บริหารสถานศึกษา			สอน (60) การปฏิบัติงานพิเศษ	ตลอดจนเป็นช่วงที่จัดเสริมความรู้
	นิสิตชั้นปีที่ 4 ลงรายวิชา	อาจารย์พี่เลี้ยง และ			(20) และ บุคลิกภาพ ความ	หรือทักษะที่จำเป็นตามที่นิสิต
	บูรณาการการจัดการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ในสาขาวิชา เฉพาะ	อาจารย์นิเทศก์			ประพฤติจรรยาบรรณ วินัย (20) ผลการประเมินจะรวบรวม โดยคณะกรรมการฝ่าย	ต้องการหรือยังขาดเมื่อลงไป ปฏิบัติจริง
					ประเมินผลการฝึกประสบการณ์ สอน และเสนอที่ประชุม คณะกรรมการประจำคณะ ศึกษาศาสตร์	3. หลังการฝึกฯ เป็นช่วงนิสิต ได้สะท้อนประสบการณ์ ที่ได้ไป เผชิญ อาจนำเสนอในรูปแบบ นำเสนอปากเปล่า (oral presentation) หรือการจัดป้าย นิทรรศการ

ตาราง 9 (ต่อ)

สถาบัน	ช่วงเตรียม ความพร้อมขณะกำลัง ศึกษาในหลักสูตร (ปี 1-4)	ช่วงการฝึกประสบการณ์ ปีที่ 5			การประเมินผล	กระบวนการที่ผู้วิจัย สังเคราะห์ได้
		กิจกรรมก่อนออกฝึก ประสบการณ์	กิจกรรมระหว่างฝึก ประสบการณ์	กิจกรรมหลังฝึก ประสบการณ์		
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ	นิสิตชั้นปีที่ 3 ลงรายวิชา ปฏิบัติการสอนในสาขาวิชา เฉพาะ (จำนวน 3 หน่วยกิต) นิสิตชั้นปีที่ 4 ต้องเข้าร่วม โครงการเสริมประสบการณ์ วิชาชีพครูที่คณะจัดให้	โครงการปฐมนิเทศ นักศึกษา ก่อนออกฝึก ประสบการณ์	โครงการสัมมนา ระหว่างฝึก ประสบการณ์วิชาชีพ	โครงการสัมมนานิสิต หลังฝึกประสบการณ์	1.อาจารย์นิเทศก์การศึกษาและ วิชาเฉพาะ 2.อาจารย์พี่เลี้ยง 3.ผู้บริหารสถานศึกษา ประเมินการปฏิบัติการสอน การวิจัยในชั้นเรียน สรุปผลการประเมินส่งที่ฝ่าย วิชาการคณะศึกษาศาสตร์	การประเมินผล มีผู้เกี่ยวข้องกับการประเมิน ได้แก่ อาจารย์นิเทศ ครูพี่เลี้ยง และ ผู้บริหารสถานศึกษา หรือฝ่าย วิชาการที่ได้รับมอบหมายให้ ประเมินผลนิสิตที่นิสิตออกฝึก ประสบการณ์ฯ ในโรงเรียนนั้นๆ โดยสัดส่วนการประเมินจะเน้น
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย นเรศวร	ในช่วงปี 1 -4 นิสิตเข้าร่วม โครงการเตรียมความพร้อม ตามที่คณะฯ กำหนด	โครงการปฐมนิเทศ นิสิตฝึกประสบการณ์	โครงการมัชฌิมนิเทศ นิสิตฝึกประสบการณ์ วิชาชีพ	โครงการปัจฉิมนิเทศ นิสิตฝึกประสบการณ์	อาจารย์นิเทศ ออกนิเทศอย่าง น้อยภาคเรียนละ 3 ครั้ง การประเมิน จะประเมิน โดย อาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง ก่อน ส่งผลการประเมินให้กับคณะ ศึกษาศาสตร์	ประเมินด้านการจัดการเรียน การสอน และการปฏิบัติตน ของนิสิตฝึกประสบการณ์ และในตอนท้ายนิสิตต้องเสนอ รายงานการวิจัยในชั้นเรียนต่อ สถาบันผลิตเพื่อประเมินให้ผล การศึกษาในตอนสุดท้าย

จากตาราง 9 ผู้วิจัยสรุปกระบวนการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูสำหรับนิสิต โดยมีประเด็นสำคัญที่พบ 2 ประเด็น คือ

1. กระบวนการจัดประสบการณ์

โครงการ / กิจกรรมที่จัดให้กับนิสิต ชั้นปีที่ 1-4 เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะครูอันพึงประสงค์ สามารถดำเนินการในลักษณะโครงการ/กิจกรรมเสริมประสบการณ์ หรือบรรจุเป็นส่วนหนึ่งของรายวิชาในหลักสูตร สำหรับนิสิตปี 5 ช่วงการออกฝึกประสบการณ์ แบ่งย่อยเป็น 3 ช่วง คือ

- 1) ก่อนออกฝึกประสบการณ์ เป็นการสร้างความเข้าใจแก่นิสิต และ/หรือผู้เกี่ยวข้อง อาทิ อาจารย์นิเทศ ครูพี่เลี้ยง ผู้บริหาร เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ ระเบียบปฏิบัติ และบทบาทของผู้เกี่ยวข้องต่างๆ ก่อนที่นิสิตจะไปปฏิบัติในโรงเรียน
- 2) ระหว่างการฝึกประสบการณ์ เป็นช่วงของการประชุมและเสวนาเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคที่นิสิตพบ เพื่อหาทางแก้ไข ก่อนไปฝึกฯ ต่อ ตลอดจนเป็นช่วงที่จัดเสริมความรู้หรือทักษะที่จำเป็นตามที่นิสิตต้องการหรือยังขาดเมื่อลงไปปฏิบัติจริง
- 3) หลังการฝึกประสบการณ์ เป็นช่วงนิสิตได้สะท้อนประสบการณ์ ที่ได้ไปเผชิญ อาจนำเสนอในรูปแบบนำเสนอปากเปล่า (oral presentation) หรือการจัดป๋ายนิทรรศการ

2. การประเมินผล

ในส่วนของการประเมิน จะมีผู้เกี่ยวข้องสำหรับบทบาทของการประเมิน ได้แก่ อาจารย์นิเทศ ครูพี่เลี้ยง และผู้บริหารสถานศึกษา หรือฝ่ายวิชาการที่ได้รับมอบหมายให้ประเมินผลนิสิตที่นิสิตออกฝึกประสบการณ์ฯ ในโรงเรียนนั้นๆ โดยสัดส่วนการประเมินจะเน้นประเมินด้านการจัดการเรียนการสอน และการปฏิบัติตนของนิสิตฝึกประสบการณ์ฯ และในตอนท้ายนิสิตต้องเสนอรายงานการวิจัยในชั้นเรียนต่อสถาบันผลิตเพื่อประเมินให้ผลการศึกษาในตอนสุดท้าย

นอกจากที่จะส่งเสริมให้นิสิตได้เรียนรู้ในภาคทฤษฎีตามหลักสูตรแล้ว แต่ละมหาวิทยาลัยยังกำหนดกิจกรรม/โครงการที่พัฒนานิสิตให้เกิดคุณลักษณะครูที่พึงประสงค์ตลอดระยะเวลาที่นิสิตกำลังศึกษาในหลักสูตร รายละเอียด และรูปแบบ กิจกรรมที่จัดเพิ่มเติมเฉพาะนิสิตครูแสดงไว้ในตาราง 10

ตาราง 10 แสดงผลการสังเคราะห์ โครงการ/กิจกรรมที่สถาบันผลิตครูจัดให้กับนิสิตเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูที่พึงประสงค์

สถาบัน	คณะ ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย	คณะ ครุศาสตร์ มรภ. นครราชสีมา	คณะ ศึกษาศาสตร์ ม.เกษตรศาสตร์	คณะ ศึกษาศาสตร์ ม.นเรศวร	National Institute of Education, Singapore	Department of Teacher Education, University of Helsinki, Finland	University of Wisconsin, Whitewater, USA.	รูปแบบกิจกรรม ที่ผู้วิจัย สังเคราะห์ได้
ชั้นปี								
ปี 1	1. รับฟังบรรยาย พิเศษในวันครูของ คณะครุศาสตร์ 2. ปฏิบัติธรรม เพื่อพัฒนาจิต และเจริญปัญญา 3. เป็นสมาชิก ชมรมกิจกรรม นิสิต และเข้าร่วม กิจกรรม 4. เป็นสมาชิก วารสารวิชาการ ด้านครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ 1 ฉบับ หรือมี บทความตีพิมพ์ 5. บริการ สาธารณะ หรือ ค่ายอาสา	1. รักนวลสงวนตัว และป้องกันยา เสพติด 2. ประชาธิปไตย สำหรับครู 3. กีฬาและสืบทอด วัฒนธรรม ไทย 4. เทคนิคนาชาต 5. ครุศาสตร์ราช ภัฏวิชาการ-ครูดี ในดวงใจ 6. ค่ายผู้นำ นักศึกษา 7. ผู้นำทาง วิชาการ-เพชร ราชภัฏ 8. ตักบาตรวันพุธ	การปรับตัว (Adaptation) 1. กิจกรรม มหาวิทยาลัย 2. กิจกรรมพัฒนา ทักษะการเรียนรู้, ไอที, ภาษา 3. กิจกรรมพัฒนา คุณธรรม 4. กิจกรรมสร้าง ความเป็นพลเมือง ในสถาบัน	ผู้พัฒนาตนเอง เก่งงาน - เรียนรู้ งานโรงเรียน เก่งคน - เรียนรู้ การทำงานใน ลักษณะ ผู้ปฏิบัติงาน เก่งคิด - เรียนรู้ เพื่อสร้างความ ศรัทธาและ เชื่อมั่นใน วิชาชีพครู เก่งครองชีวิต- เรียนรู้ระเบียบ ของการเป็น นิสิตที่ดี เก่งพิชิตปัญหา เรียนรู้ถึงความ หลากหลายของ บุคคล	ชื่อกิจกรรม / โครงการ: ประสบการณ์ในโรงเรียน School Experience (SE) (Observe lessons) กิจกรรม: ลงโรงเรียนเพื่อการสังเกต เก็บข้อมูล 1 สัปดาห์สำหรับการสังเกตการจัดการ เรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา 1 สัปดาห์สำหรับการสังเกตการจัดการ เรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ระยะเวลา: 2 สัปดาห์ ช่วงที่ออกปฏิบัติ: ก่อนภาคเรียน ที่ 1 ของชั้นปีที่ 2	ชื่อกิจกรรม / โครงการ: Practicum integrated with theoretical studies กิจกรรม: สังเกต บริบทในโรงเรียน นักเรียน ครู และสังเกต การจัดการเรียน การสอนในห้องเรียน ตามสาขาวิชาเอก ดูกระบวนการจัดการ เรียนรู้ การเรียนรู้ของ นักเรียน บทบาทและ ความรับผิดชอบของครู ระยะนี้มุ่งเน้นให้นิสิต เกิดทักษะวิชาชีพ กระบวนการจัด การเรียนการสอน และนำสู่การทำวิจัย	-	ลักษณะ กิจกรรม/ โครงการ: จุดประสงค์ของ กิจกรรม: รู้รอบเรื่องเกี่ยวกับ ตนเอง กิจกรรม การบรรยาย การสัมมนา ชมรม/อาสา/ค่าย ระยะเวลา: ช่วงที่ออก ปฏิบัติ:

ตาราง 10 (ต่อ)

สถาบัน	คณะ ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย	คณะ ครุศาสตร์ มรภ. นครราชสีมา	คณะ ศึกษาศาสตร์ ม.เกษตรศาสตร์	คณะ ศึกษาศาสตร์ ม.นเรศวร	National Institute of Education, Singapore	Department of Teacher Education, University of Helsinki, Finland	University of Wisconsin, Whitewater, USA.	รูปแบบกิจกรรม ที่ผู้วิจัย สังเคราะห์ได้
ชั้นปี		9. ครุศาสตร์ วิชาการ-แข่งขัน ตอบปัญหาทาง วิชาการ 10. ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง สู่ค่ายครูอาสา พัฒนาชนบท 11. จุลสาร กิจกรรมพัฒนา นักศึกษา				ระยะเวลา: ระหว่าง ที่กำลังศึกษา ช่วงที่ออกปฏิบัติ: ระหว่างที่กำลังศึกษา	-	ด้านที่ต้องการ พัฒนา วิชาการ/วิชาชีพ/ การปฏิบัติงาน การดำรงอยู่ใน สังคม
ปี 2	1. เป็นสมาชิก วารสารวิชาการ ด้านครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ 1 ฉบับ หรือมี บทความตีพิมพ์ 2. เป็นสมาชิก ชมรมกิจกรรม นิสิต และเข้าร่วม กิจกรรม	1. กีฬาและสืบทอดวัฒนธรรม ไทย 2. การพัฒนา บุคลิกภาพความ เป็นครูและ จรรยาบรรณ วิชาชีพครู 3. พบครูมืออาชีพ 4. เทศน์มหาชาติ	มองวิชาชีพในอนาคต (Future career view) 1. กิจกรรมแนะ เส้นทางอาชีพ 2. กิจกรรมพัฒนา ทักษะการทำงาน 3. กิจกรรมพัฒนา จิตอาสา	ผู้สังเกต เก่งงาน - เรียนรู้ งานครู เก่งคน - เรียนรู้ การทำงานใน ลักษณะ ผู้ปฏิบัติงานและ ผู้ประสานงาน เก่งคิด - เรียนรู้ การมีจิต	ชื่อกิจกรรม / โครงการ: Teaching Assistantship (TA) (a period of intensive observation and reflection) มีขั้นตอน 3 ขั้นตอนย่อยๆ ได้แก่ 1. Pre – lesson conference 2. Lesson observation of CT's lesson และ 3. Post-Lesson Conference	ชื่อกิจกรรม / โครงการ: University training schools กิจกรรม: ลงปฏิบัติใน โรงเรียนรัฐบาล (University training schools หรือ Normal schools) สังเกตการ จัดการเรียนการสอน ทุกระดับชั้นบทบาท	ชื่อกิจกรรม / โครงการ: 1. Field study: Observation and reflection in head start 2. Reflective seminar Phase 2	จุดเน้นของการ จัดกิจกรรม จรรยาบรรณและ บุคลิกภาพ บทบาทและหน้าที่ ครูวิชาชีพ รูปแบบการจัด กิจกรรม ฝึกอบรม / สังเกต ค่ายอาสา

ตาราง 10 (ต่อ)

สถาบัน	คณะ ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย	คณะ ครุศาสตร์ มรภ. นครราชสีมา	คณะ ศึกษาศาสตร์ ม.เกษตรศาสตร์	คณะ ศึกษาศาสตร์ ม.นเรศวร	National Institute of Education, Singapore	Department of Teacher Education, University of Helsinki, Finland	University of Wisconsin, Whitewater, USA.	รูปแบบกิจกรรม ที่ผู้วิจัย สังเคราะห์ได้
ชั้นปี								
ปี 2	3. บริการ สาธารณะ หรือ คำยอสา 4. โครงการ พัฒนาบุคลิกภาพ และมารยาทครู	5. ครุศาสตร์ราช ภัฏวิชาการ-ครุติ ในดวงใจ 6. ค่ายผู้นำ นักศึกษา 7. ผู้นำทาง วิชาการ-เพชรราช ภัฏ 8. ตักบาตรวันพุธ 9. ครุศาสตร์ วิชาการ-แข่งขัน ตอบปัญหาทาง วิชาการ 10. ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง สู่ค่ายครูอาสา พัฒนาชนบท 11. จุลสารกิจกรรม พัฒนานักศึกษา		สาธารณะ เพื่อผู้อื่น เก่งครองชีวิต เรียนรู้ระเบียบ วินัยของวิชาชีพ ครู เก่งพิชิต ปัญหา เรียนรู้ ถึงความคิดเห็น ที่แตกต่างของ บุคคล	กิจกรรม: สังเกตการจัดการเรียนการ สอน และการจัดการชั้นเรียนของครู ที่ ตนเองไปเป็นผู้ช่วยสอน จำนวน 1 ชั้น เรียน โดยนิสิตจะเริ่มจะปฏิบัติหน้าที่ ช่วยสอนในสัปดาห์ที่ 3-5 ช่วงนี้นิสิต จะได้ประสบการณ์จากการเป็นผู้ช่วย ครูในด้านการจัดทำแผนการเรียนรู้ สื่อ การสอน การจัดการในชั้นเรียน และ อื่นๆ โดยจะทำให้ นิสิตมีความเข้าใจ บทบาทหน้าที่ของครู และความท้าทาย ในบริบทที่เกิดขึ้นจริง ระยะเวลา: 5 สัปดาห์ ช่วงที่ออกปฏิบัติ: ก่อนภาคเรียนที่ 1 ของชั้นปีที่ 3	ของต้นหน้าที่เหมือน สมาชิกคนหนึ่ง องค์กร พัฒนาการการ เรียนรู้ของผู้เรียน ร่วมกับการเรียนรู้ เทคนิคและวิธีการ เรียนการสอนแต่ละ ระดับ ระยะเวลา: ระหว่างที่ กำลังศึกษา ช่วงที่ออกปฏิบัติ: ระหว่างที่กำลังศึกษา	กิจกรรม: ฝึกออกสังเกต การจัดการเรียน การสอน และ สะท้อนสิ่งที่ได้ ไปเรียนรู้จาก การสังเกต เมื่อ เสร็จสิ้น เข้าร่วม การสัมมนา สะท้อนสิ่งที่ได้ ไปเรียนรู้ ระยะเวลา: ระหว่างที่กำลัง ศึกษา ช่วงที่ออก ปฏิบัติ: ภาค เรียนที่ 2	ด้านที่ต้องการ พัฒนา วิชาการ/วิชาชีพ / การปฏิบัติงาน การดำรงอยู่ใน สังคม

ตาราง 10 (ต่อ)

สถาบัน	คณะ ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย	คณะ ครุศาสตร์ มรภ. นครราชสีมา	คณะ ศึกษาศาสตร์ ม.เกษตรศาสตร์	คณะ ศึกษาศาสตร์ ม.นเรศวร	National Institute of Education, Singapore	Department of Teacher Education, University of Helsinki, Finland	University of Wisconsin, Whitewater, USA.	รูปแบบกิจกรรม ที่ผู้วิจัย สังเคราะห์ได้
ชั้นปี								
ปี 3	1. เป็นสมาชิก วารสารวิชาการ ด้านครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ 1 ฉบับ หรือมี บทความตีพิมพ์ 2. เป็นสมาชิก ชมรมกิจกรรม นิสิต และเข้าร่วม กิจกรรม 3. บริการ สาธารณะค่าย อาสา 4. กิจกรรมพัฒนา จิตวิญญาณ ความเป็นครู หรือ คุณลักษณะความ เป็นผู้นำ	1. กีฬาและสืบทอด สถานวัฒนธรรม ไทย 2. ค่ายจิตอาสา วิชาเอกเพื่อ อนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม 3. อบรมวิชาผู้ กำกับลูกเสือ 4. คุณธรรม สำหรับวิชาชีพครู 5. อบรมทักษะการ เป็นพิธีกร 6. ส่งเสริมอัตต ลักษณ์วิชาเอก 7. ครุศาสตร์ราช ภัฏ-วันเด็ก 8. เทศน์มหาชาติ	ส่งเสริมคุณค่า (Value Added) 1. กิจกรรมพัฒนา บุคลิกภาพและ ปฏิสัมพันธ์ 2. กิจกรรมพัฒนา ทักษะผู้นำ 3. กิจกรรมพัฒนา ทักษะสื่อสาร 4. กิจกรรมพัฒนา ทักษะชีวิตสำหรับ สังคมพหุ วัฒนธรรม 5. กิจกรรมพัฒนา SME 6. กิจกรรมเรียนรู้ ทักษะการทำงาน ร่วมกัน	ผู้ช่วยครู แรงงาน - เรียนรู้ การจัดการชั้น เรียน เก่งคน - เรียนรู้ การทำงานใน ลักษณะ ผู้ปฏิบัติงานและ ผู้นำ เก่งคิด - เรียนรู้ การมีจิต สาธารณะเพื่อ ผู้อื่น เก่งครองชีวิต- รณรงค์เผยแพร่ ระเบียบวินัยของ วิชาชีพครู เก่งพิชิตปัญหา	ชื่อกิจกรรม / โครงการ: Teaching Practice 1 (TP 1) (begin acquiring beginning teaching competencies to teach independently) กิจกรรม: เป็นครูผู้ช่วย (paired - teaching with coordinating teacher) ตั้งแต่การจัดทำแผนการ จัดการเรียนรู้ การทำสื่อการสอน การ จัดการชั้นเรียน โดยนิสิตครูจะได้รับ คำแนะนำจากครูพี่เลี้ยง (Coordinating teacher) และอาจารย์ นิเทศก์ (NIE Supervisor) อย่างเป็น ระบบ คือสังเกต, ช่วยเหลือ, และ แนะนำ การทำงานสอนร่วมกับครูพี่ เลี้ยงจะช่วยให้ นิสิตพัฒนาทักษะการ จัดการเรียนการสอน ตลอดจน ส่งเสริมเจตคติต่อวิชาชีพ ความ ตระหนักในบทบาทหน้าที่ครู และ คุณลักษณะครูที่พึงประสงค์	ชื่อกิจกรรม / โครงการ: Intermediate practicum (BA level) + BA thesis (6-10 หน่วย กิต) กิจกรรม: การฝึกสอน ดำเนินการในโรงเรียน ร่วมพัฒนา หรือ โรงเรียนฝึกหัดครู ประกอบด้วย 1. การสังเกตการสอน จัดกระจายชั่วโมง ระหว่างที่มีการฝึกสอน 2. การสอนบทเรียน ภายใต้การนิเทศ โดย ทำการสอนเดี่ยวหรือคู่ กับเพื่อนนิสิต 3. การแนะนำแบบ กลุ่มเกี่ยวกับการสอน	ภาคเรียนที่ 1 ชื่อกิจกรรม / โครงการ: 1. Field study: K4 or K5 2. Reflective seminar: Exploration of Issue in early childhood 3. Direct teaching : Preschool กิจกรรม: 1. ลงศึกษา ภาคสนามการ จัดการเรียนการ สอนระดับ K4 หรือ K5 2. สัมมนา สะท้อนสิ่งที่ได้	จุดเน้นของการ จัดกิจกรรม รู้เข้าใจวิชาการ ส่งเสริมจิต วิญญาณความ เป็นครู รูปแบบการจัด กิจกรรม ฝึกอบรม / ลงมือ ปฏิบัติ ค่ายอาสา ด้านที่ต้องการ พัฒนา วิชาการ/วิชาชีพ / การปฏิบัติตน การดำรงอยู่ใน สังคม

ตาราง 10 (ต่อ)

สถาบัน	คณะ ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย	คณะ ครุศาสตร์ มรภ. นครราชสีมา	คณะ ศึกษาศาสตร์ ม.เกษตรศาสตร์	คณะ ศึกษาศาสตร์ ม.นเรศวร	National Institute of Education, Singapore	Department of Teacher Education, University of Helsinki, Finland	University of Wisconsin, Whitewater, USA.	รูปแบบกิจกรรม ที่ผู้วิจัย สังเคราะห์ได้
ชั้นปี								
ปี 3	5. ฟังปาฐกถา ศ.ท่านผู้หญิงพูน ทรัพย์ นพวงศ์ ณ อยุธยา 6. ประชุมวิชาการ ระดับชาติ หรือ นานาชาติโอกาส วันสถาปนาคณะ 7. พัฒนา สมรรถนะการจัด การศึกษาเพื่อ พัฒนาที่ยั่งยืน 8. ประชุมวิชาการ ตามหัวข้อที่สนใจ หรือเสนอผลงาน	9. ครุศาสตร์ราช ภัฏวิชาการ-ครูดี ในดวงใจ 10. ค่ายผู้นำ นักศึกษา 11. ผู้นำทาง วิชาการ-เพชร ราชภัฏ 12. ตักบาตร วันพุธ 13. ครุศาสตร์ วิชาการ-แข่งขัน ตอบปัญหาทาง วิชาการ 14. ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง สู่ค่ายครูอาสา พัฒนาชนบท 15. จุลสาร กิจกรรมพัฒนา นักศึกษา	7. กิจกรรมพัฒนา ความเป็นสากล ความ บนความคิดเห็น ที่หลากหลาย	เรียนรู้ถึงการมี บทสรุปร่วมกัน บนความคิดเห็น ที่หลากหลาย	ระยะเวลา: 5 สัปดาห์ ช่วงที่ออกปฏิบัติ: ก่อนภาคเรียน ที่ 1 ของชั้นปีที่ 4	วิชาต่างๆ ประกอบด้วย การ ประชุมระหว่างผู้สอน กับครูฝึกสอน ในการ วางแผนและประเมิน มี เป้าหมายเพื่อสร้าง ความเข้มแข็งในอัต ลักษณ์ความเป็นครู นอกจากนี้ โรงเรียนยัง จะจัดบรรยายวิชาครู การสัมมนา และการ สอนงานโรงเรียนให้แก่ ครูฝึกสอนทุกคน ระยะเวลา: ระหว่างที่ กำลังศึกษา ช่วงที่ออกปฏิบัติ: กำลังศึกษา	ไปเรียนรู้ ประเด็นการศึกษา ระดับประถมวัย 3. การปฏิบัติการ สอน ในระดับ ก่อนเข้าโรงเรียน ระยะเวลา: ระหว่างที่กำลัง ศึกษา ภาคเรียนที่ 2 ชื่อกิจกรรม / โครงการ: Field study: Special Education กิจกรรม: ฝึก ปฏิบัติการสอน: การศึกษาพิเศษ (ผู้เรียน อายุ 3-8 ปี) ระยะเวลา: กำลังศึกษา	

ตาราง 10 (ต่อ)

สถาบัน	คณะ ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย	คณะ ครุศาสตร์ มรภ. นครราชสีมา	คณะ ศึกษาศาสตร์ ม.เกษตรศาสตร์	คณะ ศึกษาศาสตร์ ม.นเรศวร	National Institute of Education, Singapore	Department of Teacher Education, University of Helsinki, Finland	University of Wisconsin, Whitewater, USA.	รูปแบบกิจกรรม ที่ผู้วิจัย สังเคราะห์ได้
ชั้นปี								
ปี 4	1. เป็นสมาชิก วารสารวิชาการ ด้านครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ 1 ฉบับ หรือมี บทความตีพิมพ์	1. กีฬาและสปี สานวัฒนธรรม ไทย 2. ค่ายอาสา วิชาการสู่ สถานศึกษา	1. กิจกรรม เตรียมพร้อมสู่โลก การศึกษาต่อ และ อาชีพ 2. กิจกรรมปัจฉิม นิเทศ	ครูผู้ช่วย เก่งงาน - เรียนรู้ งานการเรียนรู้ การสอน เก่งคน - เรียนรู้ การทำงานใน ลักษณะผู้นำ เก่งคิด - เรียนรู้ การเป็นผู้นำให้ ผู้อื่นเห็น ความสำคัญของ วิชาชีพครูและ จิตสาธารณะ เก่งครองชีวิต- เป็นคนต้นแบบ ของวิชาชีพครู เก่งพิชิตปัญหา	ชื่อกิจกรรม / โครงการ: Teaching Practice 2 (TP 2) acquiring beginning teaching competencies) กิจกรรม: นิสิตได้รับมอบหมายให้ รับผิดชอบการสอนแบบเต็มรูปแบบ ตั้งแต่การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การทำสื่อการสอน ตลอดจนการ จัดการในชั้นเรียนเสมือนเป็นครูคน หนึ่งที่รับผิดชอบวิชานั้น การปฏิบัติใน ระยะนี้จะเป็นการให้นิสิตไปเชื่อมโยง ภาคทฤษฎีสู่การปฏิบัติ เพื่อให้ได้ เข้าใจหน้าที่ความรับผิดชอบ ทักษะที่ จำเป็นต่างๆ เพื่อให้การจัดการเรียน การสอนเกิดประสิทธิภาพตามแต่ละ บริบทของชั้นเรียนที่ตนได้เผชิญ ซึ่ง เป็นการให้นิสิตเกิดประสบการณ์เพื่อ เริ่มเข้าสู่วิชาชีพ	ชื่อกิจกรรม / โครงการ: Municipal field schools กิจกรรม: ลงปฏิบัติ ในโรงเรียนเทศบาล ซึ่งจะมีหลักสูตรเฉพาะ ของแต่ละโรงเรียน (local curricular) นอกเหนือจากหลักสูตร แกนกลางของรัฐบาล โรงเรียนมีอำนาจใน การกำหนดการบริหาร จัดการ ในทุกๆ การฝึก ปฏิบัติ หรือนำการ ตัดสินใจดำเนินการ อย่างหนึ่งอย่างใด จะต้องเชื่อมโยงกับ ภาคทฤษฎี	1. Direct teaching : Ages 3 & 4 2. Direct teaching :Preschool 3. Field study: Special Education (กลุ่มผู้เรียน อายุ 3-8 ปี) 4. Field study: 1st through 3rd grade 5. Reflective seminar : Phase 3 ระยะเวลา: ตลอดเวลาที่ ศึกษา	จุดเน้นของการ จัดกิจกรรม กิจกรรมที่จัดจะ เน้นความเข้มข้น ของวิชาการและ วิชาชีพ โดยให้ นิสิตได้ออกฝึก ปฏิบัติในโรงเรียน จริง รูปแบบการจัด ลงมือปฏิบัติ ด้านที่ต้องการ พัฒนา วิชาการ/วิชาชีพ / การปฏิบัติตน การดำรงอยู่ใน สังคม

ตาราง 10 (ต่อ)

สถาบัน	คณะ ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย	คณะ ครุศาสตร์ มรภ. นครราชสีมา	คณะ ศึกษาศาสตร์ ม.เกษตรศาสตร์	คณะ ศึกษาศาสตร์ ม.นเรศวร	National Institute of Education, Singapore	Department of Teacher Education, University of Helsinki, Finland	University of Wisconsin, Whitewater, USA.	รูปแบบกิจกรรม ที่ผู้วิจัย สังเคราะห์ได้
ปี 4	5.ประชุมวิชาการ ระดับชาติ หรือ นานาชาติ 6. พัฒนา สมรรถนะการจัด การศึกษาเพื่อ พัฒนาที่ยั่งยืน 7.ประชุมวิชาการ ตามหัวข้อที่สนใจ หรือเสนอผลงาน วิชาการตาม หัวข้อที่สนใจ "โครงการครู คุณภาพสู่ ศตวรรษที่ 21"	8. ผู้นำทาง วิชาการ-เพชรราช ภัฏ 9. ตักบาตรวันพุธ 10. ครุศาสตร์ วิชาการ-แข่งขัน ตอบปัญหาทาง วิชาการ 11. ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง สู่ค่ายครูอาสา พัฒนาชนบท 12. จุลสาร กิจกรรมพัฒนา นักศึกษา 13. ครุศาสตร์- การสาธิตการสอน		เรียนรู้ถึงการ แก้ไขปัญหาใน ฐานะผู้นำ/ผู้ ตามกับบุคคล ซึ่งมีความ คิดเห็นที่ แตกต่าง	ระยะเวลา: 10 สัปดาห์ ช่วงที่ออกปฏิบัติ: ภาคเรียนที่ 2 ของ ชั้นปีที่ 4	ระยะเวลา: ตาม ปฏิทินของโรงเรียน ช่วงที่ออกปฏิบัติ: ตามปฏิทินของ โรงเรียน	(ภาคเรียน พิเศษ) 1. Direct teaching: Consultation in Early Childhood 2. Direct teaching: Children 5-8 3. Reflective seminar: Phases 4 Portfolio	

จากตาราง 10 แสดงให้เห็นว่าวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมสำหรับนิสิตในแต่ละชั้นปี จะส่งเสริมให้นิสิตรู้กว้างๆ โดยรอบด้านเกี่ยวกับเรื่องของวิชาชีพ ก่อนจะลงลึกเฉพาะในแต่ละคุณลักษณะที่ต้องการส่งเสริมตามลำดับ จนก่อเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่แต่ละสถาบันกำหนด สำหรับรูปแบบการจัดกิจกรรมมีทั้งการบรรยาย การฝึกอบรม ฝึกปฏิบัติจากน้อยไปสู่การปฏิบัติที่ เฉพาะลงลึกมากขึ้นตามประสบการณ์ที่สั่งสมมาในแต่ละชั้นปี เมื่อพิจารณาถึงความสอดคล้องในด้านที่กิจกรรมมุ่งพัฒนาแล้ว พบว่าจะมี 3 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านวิชาการ/วิชาชีพ ด้านการปฏิบัติตน และด้านสังคม ซึ่งมีความสอดคล้องกับกรอบแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ที่สังเคราะห์ได้ ดังตาราง 1 รูปแบบที่นำมาใช้จัดโครงการกิจกรรมต่างๆ ประกอบด้วย กิจกรรมการบรรยายโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และ/หรือวิทยากรพิเศษ ที่มีความรู้ความสามารถในด้านนั้นๆ ระยะเวลาที่ดำเนินกิจกรรมมีทั้งเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมที่จัดโดยมหาวิทยาลัย และจัดโดยคณะที่นิสิตสังกัด เป็นกิจกรรมที่บังคับให้นิสิตเข้าร่วมในแต่ละชั้นปี และเป็นกิจกรรมประเภทที่นิสิตสามารถเลือกที่จะเข้าร่วมได้อิสระ เป้าหมายของการจัดกิจกรรม/โครงการมุ่งส่งเสริมและเสริมสร้างคุณลักษณะนิสิตที่พึงประสงค์ตามที่กำหนด และ/หรือคุณลักษณะของครูที่ดี โดยเน้นการส่งเสริม 3 ด้านหลัก คือ ด้านวิชาการ ด้านวิชาชีพ และด้านสังคมรวมทั้งการอยู่ร่วมกับคนในสังคมที่มีความแตกต่างกันทั้งเชื้อชาติ ศาสนา และความเชื่อ

ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาและตรวจสอบรูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21

1. ผลการสร้างรูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21

จากการสังเคราะห์ โครงการ/กิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นครูของสถาบันผลิตครูในประเทศไทย ที่แต่ละสถาบันจัดให้กับนิสิตตลอดระยะเวลาที่ศึกษาอยู่ เพื่อการส่งเสริมให้นิสิตเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่แต่ละสถาบันกำหนด ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาใช้เป็นแนวทางสำหรับการกำหนดโครงการ/กิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะนิสิตครูในระหว่างที่ศึกษาอยู่ตลอดหลักสูตร โดยมีคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 3 ด้านที่ได้จากการสังเคราะห์ในชั้นที่ 1 ได้แก่ ด้านความรู้ความสามารถในสาขาวิชา ด้านการปฏิบัติตนและเห็นคุณค่าวิชาชีพครู และด้านสังคมพหุวัฒนธรรม มาเป็นเป้าหมายสำหรับการพัฒนานิสิต อีกทั้งนำกรอบมาตรฐานวิชาชีพของคุรุสภา และกรอบมาตรฐานคุณวุฒิสำหรับนิสิตครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ มาร่วมเป็นกรอบกำหนดในการจัดประสบการณ์ผ่านกิจกรรม/โครงการในลักษณะต่างๆ

นอกจากการศึกษาและสังเคราะห์กระบวนการจัดประสบการณ์ กิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูของสถาบันในประเทศแล้ว ผู้วิจัยยังได้ศึกษา กระบวนการผลิตครูของสถาบันผลิตครูชั้นนำในต่างประเทศ เป็นอีกส่วนหนึ่งในการนำมาศึกษาร่วมเพื่อจัดเป็นแนวทางการจัดกิจกรรม/โครงการในกระบวนการจัดประสบการณ์ให้กับนิสิตครู เพื่อให้สอดคล้องกับคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยได้ศึกษาเพื่อนำมาประกอบการยกร่างรูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21

รูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ได้พัฒนาขึ้นตามขั้นตอนในการสร้าง มี 2 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ยกร่างรูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21

1. รูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 มีองค์ประกอบของรูปแบบ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ความเป็นมาของรูปแบบ แนวคิดทฤษฎีพื้นฐาน หลักการ วัตถุประสงค์ และการจัดประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21

2. ผลการประเมินความเหมาะสม ความถูกต้องครอบคลุม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน พิจารณา พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้

2.1 ประเด็นเรื่องกรอบแนวคิดเพื่อที่มากำหนดเป็นคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ผลการพิจารณาพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิให้มีการปรับปรุงแก้ไข ดังนี้

2.1.1 ให้เพิ่มในเรื่องของคุณค่าวิชาชีพครู ซึ่งเป็นแก่นของการพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครู ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ที่มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากด้านใน คนจะเป็นครู จะต้องเห็นคุณค่าในวิชาชีพ และเกิดการพัฒนานในระดับจิตวิญญาณ

2.1.2ให้นำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิสำหรับคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ มาในกรอบแนวคิด นอกเหนือไปจากการใช้กรอบแนวคิดทักษะของคนและครูในศตวรรษที่ 21 ของ Partnership เนื่องจาก กรอบของ Partnership พูดยถึงทักษะโดยทั่วไป แต่ถ้าครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ของไทย ให้คำนึงถึงกรอบเฉพาะของศาสตร์ทางวิชาชีพครูคือ Learning outcome ทั้ง 6 ด้าน ซึ่งจะช่วยให้คุณลักษณะที่สังเคราะห์ออกมาเด่นชัด และครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

ควรนำเรื่องมาตรฐานของคุรุสภา และมาตรฐานคุณวุฒิของนิสิตครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 6 ด้าน มาร่วมดูความสอดคล้องด้วย ตามที่ partnership กำหนดเป็นแบบคุณลักษณะแบบกว้างๆ เป็น general แต่ถ้าเอากรอบมาตรฐานวิชาชีพของครุศาสตร์ไปร่วมคิดด้วย จะทำให้นิสิตครุศาสตร์ ดูเด่นขึ้นมา มีความเฉพาะมากขึ้น

2.2 กิจกรรม/โครงการที่จัดในแต่ละชั้นปี กับการส่งเสริมคุณลักษณะ

การใช้จิตตปัญญาศึกษา ควรใส่ในกิจกรรมตั้งแต่ปี 1 ไปจนปีสุดท้าย
ต้องกระตุ้นตลอด สม่ำเสมอ ต้องใช้เวลาในการปลูกฝังให้เกิดคุณลักษณะ

ถ้าจะพัฒนาคุณลักษณะนิสิตครู ให้เป็นครูดี ดีมาจากข้างใน ตามแนว
จิตตปัญญาที่นำมาใช้ จะให้เพิ่มเรื่องคุณค่าวิชาชีพครู จะทำให้เป็นครูดี จะอยู่ติดตัวนิสิตไปตลอด

2.3 หลักการของรูปแบบ

ให้เขียนบูรณาการ สรุปกรอบความคิดทุกกรอบออกมาให้เห็นความเชื่อมโยง
สรุปเป็นคอนเซ็ปของงานนี้

จากข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้วิจัยได้นำมาปรับรูปแบบ ดังภาพ 10

ความเป็นมาของรูปแบบ

โลกในศตวรรษที่ 21 เป็นโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันสูง "ครู" ได้รับความท้าทายมากมายที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาตน และคนในชาติให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และแข่งขัน เพื่อเป็นการส่งเสริมให้นาคของชาติเป็นคนดีมีคุณภาพ ดำรงอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง อย่างมีความสุขในสังคมหลากหลายวัฒนธรรม ฉะนั้นคนจะเป็นครู ต้องได้รับการพัฒนาส่งเสริมให้มีคุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21

แนวคิดทฤษฎีพื้นฐาน

คุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ความสามารถในสาขาวิชา ประกอบด้วย 1.1 มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชา 1.2 มีเทคนิค วิธีการถ่ายทอดความรู้ที่หลากหลาย 1.3 มีทักษะการคำนวณ 1.4 มีความสามารถในการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย 1.5 รู้จักและเข้าใจผู้เรียน 1.6 มีความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร จัดทำแผนการสอน กิจกรรม และการประเมินผล ที่สอดคล้องกับ ความแตกต่างระหว่างผู้เรียน ด้านการปฏิบัติตนและเห็นคุณค่าวิชาชีพครู 2.1 เป็นผู้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ 2.2 มีสัมพันธที่ดีระหว่างบุคคล ทำงานเป็นทีมได้ 2.3 เป็นผู้มีความประพฤติดี และจรรยาบรรณในวิชาชีพ 2.4 เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ และใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ 2.5 รักและศรัทธาในวิชาชีพครู 2.6 เป็นผู้มีความก้าวหน้าทางวิชาการ 2.7 ปฏิบัติตามนโยบาย ของหน่วยงาน ด้านสังคมพหุวัฒนธรรม 3.1 มีความสามารถด้านการใช้ภาษา/การสื่อสาร 3.2 เป็นผู้เลือกใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม 3.3 เป็นผู้รอบรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง ทันสมัยทันเหตุการณ์ 3.4 มีความคิด และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 3.5 มีความสามารถในการบริหารจัดการ	ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning Theory ของ เดวิด โกลด์ (David Kolb, 1984) มี 4 ด้าน 1. ได้รับประสบการณ์อย่างเป็นรูปธรรม 2. ไตรตรอง สะท้อนความคิดจากประสบการณ์ ด้วยมุมมองที่หลากหลาย 3. สรุปเป็นความคิดรวบยอด ที่เป็นหลักการ ซึ่งได้จากการบูรณาการการสังเกตกับทฤษฎี 4. นำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ โดยสรุปเป็นการจัดประสบการณ์ให้นักเรียนได้เผชิญ ผ่านกระบวนการไตรตรอง สะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้ เกิดเป็นหลักการ สำหรับตนเองนำไปประยุกต์ใช้ปฏิบัติ	ทฤษฎีการพัฒนานักศึกษาของชิกเกอร์และไรเซอร์ (Chickering and Reisser, 1993) หรือ Seven vectors การพัฒนานิสิตทั้ง 7 ด้าน คือ 1. การพัฒนาความสามารถ 2. การควบคุมอารมณ์ 3. การพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง 4. การเสริมสร้างเอกลักษณ์ของตนเอง 5. การพัฒนาการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอย่างไม่จำกัด 6. การพัฒนาเป้าหมาย 7. การพัฒนาบุรณภาพ เป็นการพัฒนานิสิตรอบด้านทั้งปัญญา จิตใจ และสังคม จนเกิดเป็นลักษณะเฉพาะตน
	กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์และสาขาศึกษาศาสตร์ (มาตรฐานผลการเรียนรู้ 6 ด้าน)	ทฤษฎีทวิปริตและแนวคิดพื้นที่ที่สาม (Hybridity Theory and Third space concept) ของ บาบ่า (Bhabha) ประยุกต์ใช้สำหรับกระบวนการผลิตครูโดย ไชเนอร์ (Zeichner) กล่าวถึงความร่วมมือของการพัฒนาวิชาชีพครูโดยความร่วมมือของ 3 ฝ่าย ได้แก่ สถาบันผลิต โรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพ และนิสิตครู ในการส่งเสริมให้นิสิตครูเกิดคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ใน 3 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้ความสามารถในสาขาวิชา 2) ด้านการปฏิบัติตนและเห็นคุณค่าวิชาชีพครู และ 3) ด้านสังคมพหุวัฒนธรรม โดยผ่านกระบวนการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู
	จิตตปัญญาศึกษา(Contemplation Education) เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจตนเอง ก่อให้เกิดความรู้ทางปัญญาที่เชื่อมโยงระหว่าง 3 ภาค คือ ภาคความรู้ ภาควิชาชีพ และภาคจิตวิญญาณ การเรียนรู้จำเป็นต้องเกิดขึ้นในสิ่งแวดล้อมที่สบาย เห็นคุณค่าของการเรียนรู้ด้านใน เอาใจใส่จิตใจของผู้เรียนทุกขณะ (วิจักขณ์ พานิช, 2550)	

หลักการของรูปแบบ

การเสริมสร้างคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ด้วยกระบวนการจัดประสบการณ์วิชาชีพ ตลอดระยะเวลาที่ศึกษาในหลักสูตรผลิตครู 5 ปี โดยแบ่งระยะสำหรับการจัดประสบการณ์ออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ เตรียมความพร้อมก่อนออกฝึกประสบการณ์ ระหว่างออกฝึกประสบการณ์ และหลังการฝึกประสบการณ์ โดยแต่ละระยะจัดกิจกรรมเพื่อสอดคล้องกับการเสริมสร้างคุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21 โดยการมีส่วนร่วมของ 3 ฝ่าย คือ สถาบันผลิต นิสิตครู และโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพ

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ใน 3 ด้าน ให้กับนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คือ 1) ด้านความรู้ความสามารถในสาขาวิชา 2) ด้านการปฏิบัติตนและเห็นคุณค่าวิชาชีพครู 3) ด้านสังคมพหุวัฒนธรรม

ภาพ 10 แสดงรูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21

การจัดประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21

ในชั้นเรียน (ตามหลักสูตร)**

In Class Preparation

ส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21

- 1) ด้านความรู้ความสามารถในสาขาวิชา
- 1.1 วิชาเอก (ตามหลักสูตรแต่ละสาขาวิชา)
- 1.2 วิชาชีพครู ประกอบด้วย
- 1.2.1 วิชาชีพครูบังคับ

ชั้นปีที่ 1

- 369191 ความเป็นครู
- 369192 ประสบการณ์วิชาชีพครูใน โรงเรียน

1

- 353131 จิตวิทยาสำหรับครู

ชั้นปีที่ 2

- 369293 ประสบการณ์วิชาชีพครูใน โรงเรียน

2

ชั้นปีที่ 3

- 355211 เทคโนโลยีและนวัตกรรมสำหรับครู
- 369211 การพัฒนาหลักสูตร
- 359321 การวัดและประเมินผลการศึกษา
- 369322 การจัดกระบวนการเรียนรู้และการสอน
- 369323 การบริหารจัดการในห้องเรียน

ชั้นปีที่ 4

- 358421 การวิจัยทางการศึกษา
- 369425 ภาษาสำหรับครู
- 3xxxxx วิชาชีพครูเลือก
- 1.2.2 วิชาชีพครูเลือก มีรายวิชา มีดังนี้
- 353432 การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
- 353433 จิตวิทยาพัฒนาการ
- 354431 นันทนาการในโรงเรียนและชุมชน
- 355431 คอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา
- 369461 โครงการสุขภาพและสวัสดิศึกษาในสถานศึกษา
- 369431 ทักษะการคิดและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์
- 369451 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

** จากโครงสร้างหลักสูตรการศึกษามัธยมศึกษา

ขั้นตอนการจัดประสบการณ์ (Field experience) เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21

2) ด้านการปฏิบัติตนและเห็นคุณค่าวิชาชีพครู 3) ด้านสังคมพหุวัฒนธรรม

ชั้นปี	ปี 1	ปี 2	ปี 3	ปี 4	ปี 5
ขั้นตอน	Professional Knowledge (PK)	School Experience 1 (SE1)	School Experience 2 (SE2)	Field Experience (FE)	Professional Preparation (PP)
เป้าหมาย	รู้จักวิชาชีพครูรอบด้าน	ส่งเสริมทักษะวิชาการและวิชาชีพ	สะท้อนประสบการณ์วิชาชีพ	เรียนรู้บทบาทครูจากการปฏิบัติ	เสริมความพร้อมวิชาการและปลูกจิตวิญญาณความเป็นครู
โครงการ/กิจกรรม	1. รู้จักวิชาชีพครู ครูวิชาชีพ 2. ประสบการณ์ในโรงเรียน 1 (observation)	1. ประสบการณ์ในโรงเรียน 2 (ผู้ช่วยครู) 2. กิจกรรมครูอาสา	1. สัมมนาสะท้อนประสบการณ์ "ครูคุณภาพ" 2. ค่ายครู ศ.21	เรียนรู้จากครูวิชาชีพ (บทบาทครูผู้ช่วย)	ช่วงที่ 1 ก่อนออกฝึกประสบการณ์ 1. โครงการเตรียมความพร้อมก่อนออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 1.1 เสริมสร้างความมั่นใจในวิชาการ (อบรมการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ และการวิจัยในชั้นเรียน) 1.2 ปลูกจิตวิญญาณความเป็นครู (ด้านวิชาชีพ) ช่วงที่ 2 ระหว่างฝึกประสบการณ์ โครงการมีชัยนิเทศ (เสวนาปัญหา อุปสรรค สิ่งที่ต้องการเพิ่มเติม) ช่วงที่ 3 หลังการฝึกประสบการณ์ โครงการปัจฉิมนิเทศ สะท้อนประสบการณ์วิชาชีพนิสิตครู (ถอดบทเรียน)
การประเมินผล	1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิชาชีพครู (ประเมินโดยสถาบันผลิต) 2. ประเมินตนเองด้านทัศนคติที่มีต่อวิชาชีพ / ความเข้าใจบทบาทครู (Reflective Self Assessment)	1. ความรู้และความสามารถในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ 2. พฤติกรรมการปฏิบัติงานและการปฏิบัติตน (ประเมินโดยครูพี่เลี้ยง) 3. ประเมินตนเองด้านทัศนคติที่มีต่อวิชาชีพ / ความตระหนักในบทบาทครู	1. ทักษะปฏิบัติในการวางแผน และจัดการเรียนรู้ (ครูพี่เลี้ยง) 2. ประเมินตนเองด้านความพร้อมในความรู้ / ความสามารถในการสอน (Reflective Self Assessment) 3. ประเมินพฤติกรรมในการปฏิบัติงาน (เพื่อนนิสิต)	1. พฤติกรรมการปฏิบัติงานและการปฏิบัติตน (ครูพี่เลี้ยง) 2. ทักษะปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้ (ครูพี่เลี้ยง + อาจารย์นิเทศก์) 3. ประเมินตนเองเกี่ยวกับความพร้อมด้านความรู้ / ความสามารถในการสอน (Reflective Self Assessment)	ก่อนออกฝึกฯ 1. ความพร้อมด้านวิชาการ 1.1 ผลการทำงานจากกรอบรอบรู้วิจัยในชั้นเรียน 1.2 แผนการจัดการเรียนรู้ 2. ความพร้อมด้านจิตใจ (จิตวิญญาณความเป็นครู) 3. ประเมินตนเองเกี่ยวกับคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 3 ด้าน 3.1 ด้านความรู้ความสามารถในสาขาวิชา 3.2 ด้านการปฏิบัติตนและเห็นคุณค่าวิชาชีพครู 3.3 ด้านสังคมพหุวัฒนธรรม ระหว่างฝึกฯ 1. ความสามารถในการคิด แก้ปัญหา 2. ความสามารถในการประยุกต์ทฤษฎีไปใช้ปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอน หลังการฝึกฯ 1. สรุปถอดบทเรียนจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 2. ประเมินเกี่ยวกับคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 3 ด้าน (ครูพี่เลี้ยง + อาจารย์นิเทศ + นิสิตครู) 2.1 ด้านความรู้ความสามารถในสาขาวิชา 2.2 ด้านการปฏิบัติตนและเห็นคุณค่าวิชาชีพครู 2.3 ด้านสังคมพหุวัฒนธรรม

Supportive system (ระบบสนับสนุนการขับเคลื่อนกระบวนการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู)

ลักษณะการทำงานแบบผสมผสานความร่วมมือของ 3 ฝ่าย ตามแนวคิดทฤษฎีทวีปทัศน์และการเรียนรู้ในพื้นที่ที่สาม

บทบาทหน้าที่ 1. ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมในการจัดประสบการณ์วิชาชีพ 2. ให้ความเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวิชาชีพ ตลอดจนร่วมคิดแก้ไขกรณีเกิดอุปสรรค/ปัญหา 3. เติบโตความรู้ใหม่ และเสริมความรู้ที่มีอยู่เดิมให้แน่นยำ 4. ปฏิบัติงานที่เกื้อหนุนการทำงานซึ่งกันและกัน

การขับเคลื่อนภายในระบบ การผสมผสานความร่วมมือระหว่าง 3 ฝ่าย ที่เกิดในพื้นที่ที่สาม จะเริ่มด้วยการเปิดพื้นที่แห่งการเรียนรู้ การร่วมกำหนดเป้าหมาย และการสร้างองค์ความรู้ใหม่ร่วมกัน องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จะเป็นกลวิธีในการส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ให้กับนิสิตครู เป็นกลวิธีการลดช่องว่างระหว่างความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน ของ บทบาทและ/หรือความทับซ้อนของบทบาทหน้าที่ จะถูกคลี่คลายด้วยการร่วมกำหนดเป้าหมายการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน (Statement of expectation)

Statement of expectation

นิสิตครูที่มีคุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21 ใน 3 ด้าน

1. ด้านความรู้ความสามารถในสาขาวิชา
2. ด้านการปฏิบัติตน และเห็นคุณค่าวิชาชีพครู
3. ด้านสังคมพหุวัฒนธรรม

ขั้นที่ 2 การตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบ ผู้วิจัยนำเสนอผล ดังนี้ **รูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษ** **ที่ 21**

ความเป็นมาของรูปแบบ

ในบริบทของไทย นโยบายการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สองมุ่งสร้างคนไทยยุคใหม่ให้มีความรู้ ความดี และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ซึ่งหมายรวมถึงการจัดการศึกษาเพื่อให้คนไทยมีความพร้อมที่จะเป็นพลเมืองอาเซียนที่สามารถแข่งขันได้และอยู่ร่วมกับเพื่อนบ้านอย่างสันติสุข และในยุทธศาสตร์การผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศในช่วงการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พบว่า ด้านคุณภาพของกำลังคน ยังขาดคุณลักษณะทั้งด้านความรู้และทักษะที่จำเป็น เช่น ทักษะด้านการสื่อสารทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ การใช้คอมพิวเตอร์และความรู้ด้าน IT ความรู้ด้านการบริหารจัดการ ความรู้ในการประยุกต์ใช้ตัวเลข/ทักษะคำนวณขั้นพื้นฐาน เป็นต้น รวมทั้งขาดคุณลักษณะอื่นที่สำคัญ เช่น การคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ การแก้ปัญหาในงาน การทำงานเป็นทีม ความรับผิดชอบในงาน ความซื่อสัตย์ ความอดทน ความขยัน มีวินัย ตรงต่อเวลา มีภาวะผู้นำ และยิ่งในปี พ.ศ. 2558 การก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ยังเป็นเหตุผลที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ทุกประเทศทั่วโลกต้องเร่งพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพเทียบมาตรฐานสากล ซึ่งในด้านของการศึกษา ได้กำหนดกรอบแนวทางการผลิตและพัฒนากำลังคนที่มีคุณภาพ มีสมรรถนะและความรู้ ความสามารถโดยจัดให้มีการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนที่เน้นการฝึกปฏิบัติจริงเพื่อเรียนรู้ในงานอาชีพ และการฝึกหัดงานอาชีพ ซึ่งหัวใจของการผลิตกำลังคนอยู่ที่คุณภาพครู (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2554) เพราะ “ครู” ถือว่าเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่า เพราะมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้สามารถเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ได้ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ทั้งยังนำสังคมไทยสู่สังคมแห่งการเรียนรู้และสามารถแข่งขันได้กับนานาประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551)

รายงานสรุปผลการดำเนินงาน 9 ปี ของการปฏิรูปการศึกษา (2542-2551) โดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เกี่ยวกับประเด็นปัญหาเรื่องการผลิตและพัฒนาครูที่สรุปได้ดังนี้ บัณฑิตครูศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ บางส่วนจบแล้วไม่เป็นครู ทำให้มีการขาดแคลนครูทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและอาชีวศึกษาอย่างต่อเนื่อง หลักสูตรการผลิตครูไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติจริง ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยผลิตและหน่วยใช้ครู คุณภาพบัณฑิตยังไม่เป็นที่พึงพอใจ ขาดการประสานแผนในการพัฒนาครูจากหน่วยงาน องค์กร

เกี่ยวข้องกับทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ทำให้เกิดความซับซ้อนทั้งสาระและวัตถุประสงค์ ทำให้สิ้นเปลืองทรัพยากรทั้งด้านงบประมาณ ความศรัทธาต่อวิชาชีพครูมีน้อยทำให้คนดีคนเก่งไม่ต้องการเป็นครูทำให้ขาดครูที่มีคุณภาพ ครูบางส่วนยังขาดจิตสำนึก จิตวิญญาณความเป็นครู ซึ่ง วิจารณ์ พานิช (2554) กล่าวไว้ว่า หัวใจในการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไม่ใช่การสอน แต่หัวใจอยู่ที่การเรียนรู้ ครูจึงยิ่งสำคัญกว่าเดิม เพราะต้องมีหน้าที่เป็นครูฝึกการทำงานของลูกศิษย์มากกว่าการสอนทั่วไปของความเป็นครู” และในตอนท้ายมีการกำหนดทิศทางการพัฒนาครูร่วมกันว่า จะต้องสร้างครูในประเทศให้เป็นครูที่ดีที่สุด

ในสถาบันผลิตครูของประเทศไทย ภารกิจที่สำคัญนอกจากจะให้ความรู้ด้านทฤษฎีในชั้นเรียนแล้ว อีกส่วนที่สถาบันต้องจัดให้กับนิสิตครูตามหลักสูตรคือการให้นิสิตออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (ฝึกสอน) ในปีสุดท้ายตามที่กำหนดในหลักสูตร ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงในภาคสนาม เพื่อเผชิญเหตุการณ์จากสถานการณ์จริง อันเป็นโอกาสที่นิสิตครูจะได้เรียนรู้ชีวิตของคนที่เป็นครูจากประสบการณ์ตรง การออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (ฝึกสอน) เป็นเงื่อนไขที่คุรุสภาได้กำหนดเป็นเกณฑ์คุณสมบัติของผู้สำเร็จการศึกษาคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ และจะได้รับใบประกอบวิชาชีพครู เกณฑ์ข้อหนึ่งในมาตรฐานบัณฑิต หัวข้อการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ระบุว่ามีการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาที่มีคุณสมบัติตามที่คณะกรรมการคุรุสภากำหนดเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2550, หน้า 128) จึงถือได้ว่าการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจึงเป็นส่วนที่สำคัญจำเป็นไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการศึกษาในภาคทฤษฎี

ตามที่ศึกษาความเปลี่ยนแปลงของบริบททั้งในประเทศไทยและสังคมโลก พอสรุปได้ว่าโลกในศตวรรษที่ 21 เป็นโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันสูง “ครู” ได้รับว่าเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาตน และคนในชาติให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและแข่งขัน เพื่อเป็นการส่งเสริมให้อนาคตของชาติเป็นคนดีมีคุณภาพ ดำรงอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง อย่างมีความสุข ในสังคมหลากหลายวัฒนธรรม ฉะนั้นคนจะเป็นครู ต้องได้รับการพัฒนาส่งเสริมให้มีคุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21

จากเหตุผลที่กล่าวมาแล้ว การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 โดยมีมุ่งหวังเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพเพื่อเตรียมเข้าสู่วิชาชีพครูเพื่อรองรับกับบริบทสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ตลอดจนเพื่อเตรียมผลิตบัณฑิตเข้าสู่วิชาชีพให้มีคุณลักษณะที่จะสามารถอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างมีความสุข และแข่งขันได้ต่อไปในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐาน

ด้านคุณภาพบัณฑิต ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องมาตรฐานการอุดมศึกษา ที่กล่าวไว้ประการหนึ่งว่า บัณฑิตระดับอุดมศึกษาเป็นผู้มีความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม มีความสามารถในการเรียนรู้ และพัฒนาตนเอง สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ เพื่อดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีความสำนึกและความรับผิดชอบต่อในฐานะพลเมืองและพลโลก

แนวคิดทฤษฎีพื้นฐาน

1. ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) ของ เดวิด โกล์บ เป็นนักจิตวิทยาการศึกษาที่เริ่มใช้คำว่า “Experiential Learning” ซึ่งต่อมาได้รับการยอมรับและนำมาใช้ในวงการศึกษานี้เรียกว่า Kolb Process Learning เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่

- 1.1 ขั้นที่ 1 ผู้เรียนได้รับประสบการณ์อย่างเป็นรูปธรรม
 - 1.2 ขั้นที่ 2 ผู้เรียนสะท้อนความคิดจากประสบการณ์ด้วยมุมมองที่หลากหลาย
 - 1.3 ขั้นที่ 3 ผู้เรียนสรุปความรู้จากการสังเกตและการสอนความคิดเป็นความคิดรวบยอดซึ่งเป็นนามธรรมและสรุปเป็นหลักการซึ่งได้จากการบูรณาการการสังเกตกับทฤษฎี
 - 1.4 ขั้นที่ 4 ผู้เรียนนำหลักการนั้นไปประยุกต์ใช้หรือทดลองใช้ในสถานการณ์ต่างๆ
- ในขั้นตอนของการจัดประสบการณ์เพื่อให้ได้ผลได้ผลเชิงปฏิบัติจนก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนานิสิตให้เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยบางสถาบันกำหนดออกมาเป็นคุณลักษณะนิสิต อัตลักษณ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางของการผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพตามที่สังคมต้องการ สำหรับแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนานิสิตนักศึกษา มีนักวิชาการศึกษากล่าวถึงอย่างมากมาย แต่ทฤษฎีที่มีคำอธิบายที่ชัดเจน และเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป มีการนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานิสิตนักศึกษาโดยนักกิจการนิสิตนักศึกษา นักการศึกษา และผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษานั้น โดยมากมักจะเป็นแนวคิดทฤษฎีในด้านความรู้ความเข้าใจ และแนวคิดทฤษฎีด้านจิตสังคม เป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทฤษฎีการพัฒนานิสิตนักศึกษาของ ชิกเกอร์ริง และไรเซอร์

2. ทฤษฎีการพัฒนานักศึกษา ทั้ง 7 ด้าน (Seven vectors) ของ ชิกเกอร์ริง และไรเซอร์ (1993) การพัฒนานิสิตนักศึกษา ตามแนวคิดของ ชิกเกอร์ริง และไรเซอร์ (1993) ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่

2.1 การพัฒนาความสามารถ (Developing Competence) ในระหว่างที่ศึกษาในมหาวิทยาลัย นิสิตนักศึกษาจะพัฒนาความสามารถ 3 ด้าน คือ ความสามารถด้านสติปัญญา ความสามารถทางร่างกาย และความสามารถในด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น หรือด้านสังคม นิสิตนักศึกษาจะมีความรู้สึกว่าตนมีความสามารถมากขึ้น เพื่อพวกเขาได้เรียนรู้ที่จะไว้วางใจ

ในความสามารถของตน ยอมรับคำวิจารณ์จากผู้อื่น และบูรณาการทักษะต่างๆ ของเขา ให้กลายเป็นความมั่นใจในตนเอง

2.2 การจัดการด้านอารมณ์ (Managing Emotions) นิสิตนักศึกษาหลายคนต้องประสบกับอารมณ์ในด้านไม่ดีต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นความโกรธ ความกลัว ความเจ็บปวด ความคิดถึงความเปื้อนหนาย หรือความเครียด ผลจากการศึกษาพบว่า ความวิตกกังวล ความโกรธ ความรู้สึกหดหู่ ความต้องการ ความรู้สึกผิด และความอายนั้น เมื่อมีมากเกินไป จะมีอิทธิพลต่อกระบวนการการศึกษา ดังนั้น จึงต้องมีการจัดการด้านอารมณ์ที่ดี งานสำคัญในการพัฒนานิสิตนักศึกษาในด้านนี้ไม่ได้เป็นการกำจัดอารมณ์ต่างๆ เหล่านี้ แต่จะต้องตระหนักและรับรู้ถึงอารมณ์เหล่านี้ว่าเป็นสัญญาณบอกสิ่งต่างๆ

2.3 การพัฒนาจากความเป็นตัวของตัวเองไปสู่การพึ่งพาอาศัยกัน (Moving Through Autonomy toward Interdependence) สิ่งสำคัญที่นิสิตนักศึกษาจะต้องพัฒนาในที่นี้ก็คือ การเรียนรู้ที่จะพอใจในตนเอง มีความรับผิดชอบในการบรรลุเป้าหมายที่ตนได้เลือกไว้ ไม่ถูกชักนำโดยความคิดเห็นของคนอื่น การพัฒนาในด้านนี้จะต้องนำไปสู่ความเป็นอิสระทั้งทางอารมณ์ และในด้านความต้องการความช่วยเหลือจากภายนอก และนำไปสู่การยอมรับการพึ่งพาอาศัยกันในขั้นต่อมา

2.4 การพัฒนาสัมพันธภาพกับผู้อื่นอย่างมีวุฒิภาวะ (Developing Mature Interpersonal Relationships) รวมถึง การยอมรับและชื่นชมความแตกต่างระหว่างบุคคล และความสามารถในการใกล้ชิดผูกพันกับผู้อื่น การยอมรับความแตกต่าง นอกจากจะหมายถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลแล้ว ยังหมายถึงความรวมถึงในบริบทที่มีความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมด้วย การตระหนักถึงความแตกต่าง การมีประสบการณ์ที่กว้างขวาง ความเปิดเผย ความอยากรู้อยากเห็น และการเป็นปรีวิสัย (objective) ไม่ยึดติดกับความเห็นของตน

2.5 การสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตน (Establishing Identity) การสร้างเอกลักษณ์นั้นขึ้นอยู่กับพัฒนาด้านอื่นๆ ที่กล่าวมาก่อนแล้ว คือ ความสามารถ การจัดการกับอารมณ์ การเป็นตัวของตัวเอง และการสร้างสัมพันธภาพที่ดี การพัฒนาเอกลักษณ์นั้นเป็นกระบวนการค้นหาว่าประสบการณ์ชนิดใด ระดับใด และการทำประการณ์นั้นๆ บ่อยเท่าไร ที่จะทำให้เราพึงพอใจ รู้สึกปลอดภัย และมั่นใจในตนเอง

2.6 การพัฒนาเป้าหมาย (Developing Purpose) เป็นการเพิ่มความสามารถในการเป็นคนที่มีความตั้งใจแน่วแน่ ความสามารถในการประเมินความสนใจและทางเลือกต่างๆ โดยจะต้องมีการวางแผนสำหรับการกระทำ และมีการกำหนดสิ่งที่จะกระทำก่อนใน 3 ด้าน คือ

แผนและแรงบันดาลใจเกี่ยวกับอาชีพ ความสนใจส่วนตัว และความผูกพันกับบุคคลอื่นและครอบครัว นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการมีความสามารถที่จะเชื่อมโยงเป้าหมายที่แตกต่างกันของตนให้อยู่ภายใต้เป้าหมายหลักที่ใหญ่กว่าและมีความหมายมากกว่า และการมีความตั้งใจในการทำสิ่งต่างๆ ในชีวิตประจำวัน

2.7 การพัฒนาความมีคุณธรรม (Developing Integrity) การพัฒนาความมีคุณธรรมนั้น ใกล้เคียงกับการสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตน และการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน การพัฒนาความมีคุณธรรมประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ที่มีลำดับซ้อนกันอยู่ คือ

2.7.1 ค่านิยมในด้านเกี่ยวกับมนุษย์จะเปลี่ยนจากการทำตามความเชื่อต่างๆ โดยอัตโนมัติไปสู่การรักษาความสมดุลระหว่างความสนใจของตนเองกับความสนใจของเพื่อนมนุษย์คนอื่นๆ

2.7.2 ค่านิยมเกี่ยวกับบุคคล เป็นการยอมรับค่านิยมและความเชื่อต่างๆ อย่างมีสติ ในขณะที่เดียวกันก็เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น

2.7.3 การพัฒนาความเหมาะสม หมายถึง การประสานระหว่างค่านิยมส่วนตัว กับพฤติกรรมที่ต้องรับผิดชอบต่อสังคม

สำหรับการพัฒนานิสิตในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นพัฒนาในมิติด้านจิตวิญญาณ เนื่องจากมิติด้านจิตวิญญาณเป็นเครื่องมือของมนุษย์ที่จะเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 อาจกล่าวได้ว่าการพัฒนามิติด้านจิตวิญญาณเป็นเรื่องสำคัญที่มนุษย์ต้องศึกษาและพัฒนาเนื่องจากจิตวิญญาณจะเป็นแรงสละสลวยเข้าไว้ด้วยกัน (ประเวศ วะสี, 2550, หน้า 93) ปรัชญาและหลักการพื้นฐานของการจัดกระบวนการอบรมแนวจิตตปัญญาศึกษา มี 2 ประการคือ 1) ความเชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์ (humanistic value) เชื่อว่ามนุษย์มีศักยภาพสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง โดยมีประสบการณ์ตรง เป็นปัจจัยสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานของชุดการอบรมแนวจิตตปัญญาศึกษา 2) กระบวนทัศน์องค์รวม (holistic paradigm) คือการปฏิบัติต่อสรรพสิ่งอย่างไม่แยกส่วนจากชีวิต ด้วยทัศนะที่ว่ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสรรพสิ่ง และสรรพสิ่งก็เป็นส่วนหนึ่งของมนุษย์ มนุษย์กับสรรพสิ่งต่างเป็นองค์รวมของกันและกัน

จากแนวคิดดังกล่าวนี้ มีนักวิชาการได้ริเริ่มนำแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเข้าไปใช้พัฒนาผู้เรียนในรูปแบบต่างๆ อาทิ การฝึกอบรม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมเสริมหลักสูตร ตลอดจนพัฒนาเป็นหลักสูตร ผลงานวิจัยที่นำแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาลงพัฒนาผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาโดยการบูรณาการลงในรายวิชา ได้แก่ งานวิจัยของ จิรัฐกาล พงศ์ภาคเขียว (2550) ได้ศึกษาการสอนจิตตปัญญาศึกษา โดยบูรณาการในรายวิชาเทอร์โมไดนามิกส์ 1 และ

การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยมหิดล พบว่า ผู้เรียนได้สะท้อนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของตนเองในแง่มุมต่างๆ เกี่ยวกับโลกทัศน์ การนิยามความสุข การนึกถึงคนรอบข้าง การนึกถึงสังคมและสิ่งแวดล้อม การมีความรักความเมตตา นอกจากนั้นยังได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนในรายวิชาศาสนาเปรียบเทียบ พบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า การเปลี่ยนแปลงเกิดจากการมีกระบวนการสุนทรียสนทนาในชั้นเรียนอย่างสม่ำเสมอ ทำให้ผู้เรียนตัดสินใจคนอื่นน้อยลง ฟังอย่างลึกซึ้งมากขึ้น เอาใจเขามาใส่ใจเรา ใจเย็น อดทนและเคารพในความหลากหลายมากขึ้น

การจัดกิจกรรมตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา มีหลักการพื้นฐานของการจัดกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา สามารถสังเคราะห์ออกมาได้เป็น “หลักจิตตปัญญา 7” หรือ เรียกในชื่อย่อภาษาอังกฤษว่า 7 C's ได้แก่

1. หลักการพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ (contemplation) คือการเข้าสู่สภาวะจิตใจที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้ และนำจิตใจดังกล่าวไปใช้ทำงานอย่างใคร่ครวญทั้งในด้านพุทธิปัญญา (cognitive) ด้านระหว่างบุคคล (interpersonal) และด้านภายในบุคคล (intrapersonal)

2. หลักความรักความเมตตา (compassion) คือ การส่งพลังออกเพื่อโอบอุ้มดูแลกลุ่มของกระบวนการ และการจัดกระบวนการด้วยสิ่งแวดล้อมและบริบทที่เกื้อกูลต่อการเรียนรู้ (สปีปายะ)

3. หลักการเชื่อมโยงสัมพันธ์ (connection) คือ การช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมเชื่อมโยงประสบการณ์ในกระบวนการเข้ากับชีวิตได้นำไปสู่การทำให้กระบวนการเข้ามาสู่ภายใน (internalization) บูรณาการสู่วิถีชีวิตและการเอื้อให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างผู้เข้ารับการอบรมด้วยกันเชื่อมโยงกับชุมชน และจักรวาล

4. หลักการเผชิญหน้า (confronting) คือ การเปิดให้ผู้เข้ารับการอบรมออกจากพื้นที่ปลอดภัยของตนเอง เพื่อเข้าเผชิญกับพื้นที่เสี่ยง เพื่อเปิดพื้นที่การเรียนรู้ใหม่ๆ และเข้าใจถึงข้อจำกัดและศักยภาพของตนเองต่อการเรียนรู้และพัฒนา

5. หลักความต่อเนื่อง (continuity) คือ การสร้างความไหลลื่นของกระบวนการ อันช่วยให้เกิดพลังพลวัตต่อการเรียนรู้ เพื่อช่วยเอื้อให้ศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เข้ารับการอบรมได้รับการปลดปล่อยและสามารถเข้าทำงานเพื่อบ่มเพาะพัฒนา

6. หลักความมุ่งมั่น (commitment) คือ การเชื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถนำเอากระบวนการกลับไปใช้ในชีวิตอย่างต่อเนื่องภายหลังจากการเข้าร่วมการอบรม เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

7. หลักชุมชนแห่งการเรียนรู้ (community) คือ ความรู้สึกเป็นชุมชนร่วมกันของผู้เข้ารับการอบรมรวมทั้งกระบวนการที่เกิดขึ้นให้เกิดการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงภายในของแต่ละคน รวมไปถึงการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในกลุ่มซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องและเชื่อมโยงกับชีวิต

จากแนวคิดข้างต้น การผลิตบัณฑิตออกไปสู่สังคมมีอาจเป็นหน้าที่ของหน่วยงานหนึ่งหน่วยงานใด จากการจัดการฝึกประสบการณ์ของสถาบันผลิตทั้งในและต่างประเทศ มีหน่วยงานและบุคคลหลักที่ต้องทำงานประสานความร่วมมือกันอยู่ 3 ฝ่าย ได้แก่ สถาบันผลิต นิสิตฝึกประสบการณ์ และโรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพ ทั้ง 3 ฝ่าย ต้องร่วมมือหาแนวทางร่วมกันเพื่อขับเคลื่อน สู่เป้าหมายการพัฒนาร่วมกัน การหาแนวทางเพื่อประสานความร่วมมือ ของ 3 ฝ่าย ได้ถูกนำเสนออธิบาย โดย บาบ่า (Bhabha) บาบ่าได้อธิบายว่า ทฤษฎีทวิปริตชน (Hybridity Theory) เป็นช่องว่างที่อยู่ตรงกลางระหว่างการผลิตกันที่สามารถเรียกว่าพื้นที่ที่ 3 (Third Space Concept) ที่แก้ปัญหาการแทนที่และการต่อรอง

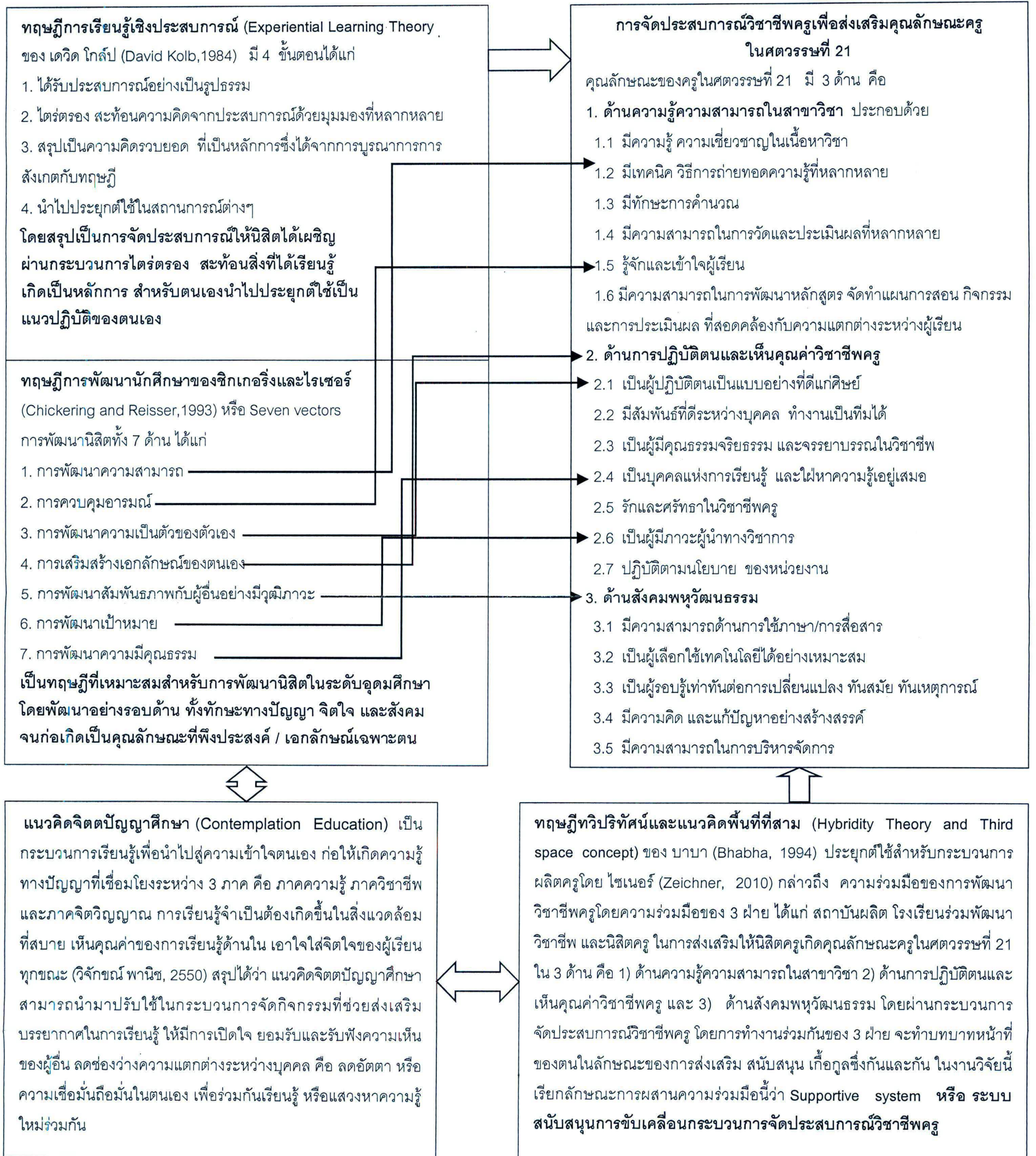
ไซเนอร์ (Zeichner, 2010) นำทฤษฎีทวิปริตชน (Hybridity -Theory) มาใช้ในการพัฒนาวิชาชีพครู โดยการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูให้กับมหาวิทยาลัยวิสคอนซิน ก่อนจะนำแนวทางดังกล่าวไปเป็นต้นแบบในการผลิตครูให้กับสถาบันการศึกษาของมลรัฐวิสคอนซิล และมลรัฐวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมีการศึกษาในพื้นที่การเรียนรู้ใหม่ที่เรียกว่า พื้นที่ที่สาม (Third space)

จอห์นสัน และริชาร์ดสัน (Johnson and Richardson, 2012) ได้นำทฤษฎีทวิปริตชน (Hybridity Theory) และทฤษฎีการเรียนรู้ในพื้นที่ที่ 3 (Third space concept) ไปใช้กับหลักสูตรการเรียนการสอนภาษาถิ่นในประเทศแคนาดา ซึ่งประเทศแคนาดามีคนหลายเชื้อชาติ รวมทั้งชนเผ่าอินเดียน และคนชายขอบรวมอยู่ด้วย ซึ่งการนำทฤษฎีทวิปริตชนและการเรียนรู้ในพื้นที่ที่สามสามารถทำให้ความแตกต่างด้านเชื้อชาติ วัฒนธรรม ภูมิหลังที่ต่างกัน ของผู้เรียนไม่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ร่วมกัน และยังส่งเสริมความเข้าใจ และสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างกันด้วย

อลลิส (Allais, 2012) ได้นำทฤษฎีทวิปริตชนไปใช้ในชั้นเรียนภาษาฝรั่งเศส ซึ่งในชั้นเรียนมีนักเรียนที่เป็นทั้งอเมริกัน อิตาลี และฝรั่งเศสที่เรียนอยู่รวมชั้นเดียวกัน บางคนเป็นชาวฝรั่งเศสแต่มาเติบโตในอเมริกา บางคนเป็นย้ายมาอยู่ในอเมริกาได้สิบปี หรือบางคน

มีหลายเชื้อสายในตัว การมาจากต่างครอบครัว หลากหลายบริบท เป็นที่มาของงานวิจัยของ ออลิชที่ว่า จะจัดการกับความแตกต่างที่หลากหลายเช่นนี้ ตลอดจนจะส่งเสริมความสัมพันธ์ของ นักเรียนในชั้นเรียน ได้อย่างไร จนได้ใช้ทฤษฎีวิวิวิทัศน์ และการเรียนรู้ในพื้นที่ที่สามเข้ามาใช้ ในการจัดการเชิงพฤติกรรม หรือปรับสร้างพฤติกรรมของนักเรียน โดยอิงแนวคิดของ บาบ่า ที่กล่าวไว้ว่า ภาวะภายในจิตใจสามารถที่จะสร้างสรรค์ ผลดีขึ้นมาได้ แต่โดยพื้นฐานล้วนเป็นสิ่งที่ ไม่สามารถจับต้องได้ เพราะเป็นสิ่งที่อยู่ด้านใน โดยผลการวิจัยได้นำเสนอผังการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น ในพื้นที่ที่สาม

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีพื้นฐานที่นำมาใช้ประกอบการพัฒนารูปแบบ พบความ สอดคล้อง และรองรับกับการส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ความสอดคล้องระหว่าง ทฤษฎีที่นำมาใช้ แสดงดังภาพ 11

ภาพ 11 แสดงความสอดคล้องของแนวคิดทฤษฎีพื้นฐาน

จากภาพ 11 สามารถอธิบายความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีที่นำมาใช้สำหรับการส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 มี ดังนี้

1. ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning Theory ของ เดวิด โกลด์ (David Kolb, 1984) กับการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21

ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ของ เดวิด โกลด์ มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ได้รับประสบการณ์อย่างเป็นรูปธรรม 2) ไตร่ตรอง สะท้อนความคิดจากประสบการณ์ด้วยมุมมองที่หลากหลาย 3) สรุปเป็นความคิดรวบยอด ที่เป็นหลักการซึ่งได้จากการบูรณาการการสังเกตกับทฤษฎี 4) นำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ

โดยสรุปเป็นการจัดประสบการณ์ให้นิสิตได้เผชิญ ผ่านกระบวนการไตร่ตรองสะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้ เกิดเป็นหลักการ สำหรับตนเองนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวปฏิบัติของตนเอง ซึ่งนำมาเป็นพื้นฐานในการจัดประสบการณ์สำหรับนิสิตครูได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ที่มีความซับซ้อนจากน้อยไปมาก ประสบการณ์ที่จัดสำหรับนิสิตในแต่ละชั้นปี จะช่วยส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 3 ด้าน รายละเอียดการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ในแต่ละชั้นปีแสดงรายละเอียดไว้แล้วในรูปแบบ หน้า 144-145

2. ทฤษฎีการพัฒนานักศึกษาของชิกเกอร์และไรเซอร์ (Chickering and Reisser, 1993) หรือ Seven vectors การพัฒนานิสิตทั้ง 7 ด้าน

ทฤษฎีการพัฒนานักศึกษาของชิกเกอร์และไรเซอร์ ได้รับการยอมรับจากนักพัฒนานักศึกษาว่าเป็นทฤษฎีที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนานิสิตในระดับอุดมศึกษา อยู่ในวัยของการเป็นผู้ใหญ่ตอนต้น ควรได้รับเป็นการพัฒนาอย่างรอบด้าน ทั้งทักษะทางปัญญา จิตใจ และสังคม จนก่อเกิดเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ / เอกลักษณ์เฉพาะตน การพัฒนานิสิตทั้ง 7 ด้าน มีดังนี้

2.1 การพัฒนาความสามารถ มีความสอดคล้องสัมพันธ์กับการส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ด้านความรู้ความสามารถในสาขาวิชา เพราะเมื่อดูคำอธิบายการพัฒนาความสามารถของ ชิกเกอร์ และไรเซอร์ จะพบว่าหมายรวมถึงความสามารถด้านสติปัญญา

2.2 การจัดการด้านอารมณ์ มีความสอดคล้องสัมพันธ์กับการส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ด้านการปฏิบัติตนและเห็นคุณค่าวิชาชีพครู และด้านสังคม พหุวัฒนธรรม คำอธิบายการจัดการด้านอารมณ์ เกี่ยวข้องกับเมื่อนิสิตเผชิญกับอารมณ์ในด้านไม่ดีต่างๆ อาทิโกรธ เกลียด แม้กระทั่งความเครียด ความวิตกกังวล นิสิตจะต้องรู้จักจัดการกับอารมณ์

ของตน นอกจากนี้นักเรียนที่นิสิตต้องออกไปฝึกประสบการณ์ นิสิตจะต้องรู้จักปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งในและนอกห้องเรียน

2.3 การพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง มีความสอดคล้องสัมพันธ์กับการส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ด้านการปฏิบัติตนและเห็นคุณค่าวิชาชีพครู พบความสอดคล้องเกี่ยวกับการพอใจในตนเอง มีความรับผิดชอบเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ไม่ถูกชักนำโดยความคิดเห็นของผู้อื่น

2.4 การเสริมสร้างเอกลักษณ์ของตนเอง มีความสอดคล้องสัมพันธ์กับการส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ด้านการปฏิบัติตนและเห็นคุณค่าวิชาชีพครู ในส่วนที่เป็น การเป็นแบบอย่างที่ดี การมีภาวะผู้นำ ซึ่งเอกลักษณ์จะเกิดขึ้นได้ด้วยการได้รับประสบการณ์ ด้านนั้น ในระดับหนึ่ง ปฏิบัติบ่อย จนเรารู้สึกพอใจ ปลอดภัย และมั่นใจในตนเอง

2.5 การพัฒนาสัมพันธภาพกับผู้อื่นอย่างมีวุฒิภาวะ มีความสอดคล้องสัมพันธ์กับการส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ด้านการปฏิบัติตนและเห็นคุณค่าวิชาชีพครู และ ด้านสังคมพหุวัฒนธรรม ในการพัฒนาสัมพันธภาพกับผู้อื่นอย่างมีวุฒิภาวะ หมายถึงรวมถึง การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ความสามารถในการเข้ากับผู้อื่นได้ นอกจากนี้ยังหมายถึง บริบทที่มีความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมด้วย

2.6 การพัฒนาเป้าหมาย มีความสอดคล้องสัมพันธ์กับการส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ด้านการปฏิบัติตนและเห็นคุณค่าวิชาชีพครู ในเรื่องของการเป็นผู้นำทางวิชาการ การเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ ซึ่งต้องอาศัยความมุ่งมั่น วางแผนการไปให้ถึงเป้าหมาย ที่วางไว้ มีความตั้งใจในการทำงาน

2.7 การพัฒนาความมีคุณธรรม มีความสอดคล้องสัมพันธ์กับการส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ด้านการปฏิบัติตนและเห็นคุณค่าวิชาชีพครู ในเรื่องคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ

3. ทฤษฎีทวีปรีทัศน์และแนวคิดพื้นที่ที่สาม (Hybridity Theory and Third space concept) ของ บาบ่า (Bhabha, 1994) ประยุกต์ใช้สำหรับกระบวนการผลิตครูโดย ไชเนอร์ (Zeichner, 2010) กล่าวถึง ความร่วมมือของการพัฒนาวิชาชีพครูโดยความร่วมมือของ 3 ฝ่าย ได้แก่ สถาบันผลิต โรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพ และนิสิตครู ในการส่งเสริมให้นิสิตครูเกิดคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ใน 3 ด้าน คือ 1)ด้านความรู้ความสามารถในสาขาวิชา 2) ด้านการปฏิบัติตนและเห็นคุณค่าวิชาชีพครู และ 3)ด้านสังคมพหุวัฒนธรรม โดยผ่านกระบวนการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู

ลักษณะการผสมผสานความร่วมมือของ 3 ฝ่าย ตามแนวคิดทฤษฎีทวีปทัศน์และการเรียนรู้ในพื้นที่ที่สาม ที่ได้จากการศึกษาในงานวิจัยนี้ เรียกลักษณะการผสมผสานความร่วมมือลักษณะนี้ว่า “Supportive system” หรือระบบสนับสนุนการขับเคลื่อนกระบวนการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู

ในระบบการทำงาน แต่ละฝ่ายจะดำเนินบทบาทของตนใน 4 บทบาท คือ 1) ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมในการจัดประสบการณ์วิชาชีพ 2) ให้ความเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวิชาชีพ ตลอดจนร่วมคิดแก้ไขกรณีเกิดอุปสรรค/ปัญหา 3) เติมเต็มความรู้ใหม่ และเสริมความรู้ที่มีอยู่เดิมให้แน่นยำ และ 4) ปฏิบัติงานที่เกื้อหนุนการทำงานซึ่งกันและกัน

สำหรับการขับเคลื่อนภายในระบบ การสร้างการผสมผสานความร่วมมือระหว่าง 3 ฝ่าย ที่เกิดในพื้นที่ที่สาม จะเริ่มด้วยการเปิดพื้นที่แห่งการเรียนรู้ การร่วมกำหนดเป้าหมาย และการสร้างองค์ความรู้ใหม่ร่วมกัน องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จะเป็นกลวิธีในการส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ให้กับนิสิตครู เป็นกลวิธีการลดช่องว่างระหว่างความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของบทบาทและ/หรือความทับซ้อนของบทบาทหน้าที่ โดยจะถูกคลี่คลายด้วยการร่วมกำหนดเป้าหมายการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ที่เรียกว่า Statement of expectation

ภาพแสดงการทำงานของ “Supportive system” หรือ ระบบสนับสนุนการขับเคลื่อนกระบวนการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู ได้แสดงไว้แล้วในรูปแบบ หน้า 144-145

4. แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา (Contemplation Education) ตามการให้ความหมายของจิตตปัญญาศึกษา โดย วิจักขณ์ พานิช (2550) จะพบว่า จิตตปัญญาศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจตนเอง ก่อให้เกิดความรู้ทางปัญญาที่เชื่อมโยงระหว่าง 3 ภาค คือ ภาควิชาความรู้ ภาควิชาชีพ และภาคจิตวิญญาณ การเรียนรู้จำเป็นต้องเกิดขึ้นในสิ่งแวดล้อมที่สบายเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ด้านใน เอาใจใส่จิตใจของผู้เรียนทุกขณะ เมื่อพิจารณาความสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนานักศึกษาของ ชิกเกอร์ และไรเซอร์ พบว่า แนวคิดนำไปใช้ในกระบวนการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนานิสิตทั้ง 3 ด้าน คือทักษะทางปัญญา จิตใจ และสังคม ตามที่กล่าวถึง นอกจากนี้ จิตตปัญญาศึกษา ยังสามารถนำมาใช้เป็นเทคนิคในการจัดกิจกรรมผสมผสานความร่วมมือของ 3 ฝ่าย ในช่วงของการเปิดพื้นที่ใหม่ของการเรียนรู้ คือ ต้องอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ รู้สึกผ่อนคลาย วางใจและเปิดใจและพร้อมที่จะร่วมเรียนรู้ ภาพแสดงการทำงานของ “Supportive system” หรือ ระบบสนับสนุนการขับเคลื่อนกระบวนการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู ได้แสดงไว้แล้วในรูปแบบ หน้า 144-145

จากการแสดงความสัมพันธ์เชื่อมโยงแนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ทำให้ผู้วิจัยเชื่อมั่นว่าการนำแนวคิดทฤษฎีพื้นฐานทั้ง 4 แนวคิดมีความเหมาะสม สอดคล้องสัมพันธ์ และส่งเสริมซึ่งกันและกัน จึงนำมาใช้สำหรับการพัฒนาและวิจัยรูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 สำหรับการนำมาใช้รองรับงานวิจัยในครั้งนี้

เมื่อย้อนมาศึกษา การจัดประสบการณ์ของประเทศไทย แต่ละช่วงเวลาที่นิสิตออกฝึกปฏิบัติการสอน ควรจัดประสบการณ์ให้มีความซับซ้อนขึ้นตามลำดับเพื่อให้นิสิตได้คุ้นชิน และสามารถปรับตัวให้เข้ากับบทบาทที่ปฏิบัติอย่างค่อยเป็นค่อยไป มีงานวิจัยที่ทำการศึกษารูปแบบและกระบวนการจัดประสบการณ์วิชาชีพให้แก่นิสิตครู ตามบทบาทหน้าที่ต่างๆ ตามลำดับดังนี้

วาโร เพ็งสวัสดิ์ (2543) ได้ทำรายงานการวิจัย เรื่อง การศึกษาปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี งานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยยึดกรอบของกรมการฝึกหัดครูที่มุ่งเน้นให้ครูมีสมรรถภาพใน 3 ด้าน คือ สมรรถภาพด้านความรู้ สมรรถภาพด้านเทคนิควิธี และสมรรถภาพด้านคุณลักษณะ นำไปสู่รูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูมี 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) การจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มเวลา 2) การจัดประสบการณ์วิชาชีพครูบางเวลา และ 3) การจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเสริม โดยจะมีรูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู ตั้งแต่ปีที่ 1 ถึงปีที่ 4 ดังนี้ ชั้นปีที่ 1 ศึกษาและสังเกต ใช้ระยะเวลาอย่างน้อย 2 สัปดาห์ ชั้นปีที่ 2 ผู้ช่วยครู ใช้ระยะเวลาอย่างน้อย 2 สัปดาห์ ชั้นปีที่ 3 ทดลองสอน ใช้ระยะเวลาอย่างน้อย 4 สัปดาห์ (อาจแบ่งเป็นภาคเรียนละ 2 สัปดาห์) ชั้นปีที่ 4 ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเต็มรูป ใช้ระยะเวลาอย่างน้อย 16 สัปดาห์

บัลดาวาล (Bandawal, 1974) ได้ทำการศึกษาโครงการเพื่อเสนอโปรแกรมการฝึกสอนสำหรับสถาบันครูในอัฟกานิสถาน เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงโปรแกรมการฝึกสอนให้มีประสิทธิภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวแทนของวิทยาลัยครู 42 แห่งจาก 12 ประเทศ ผลการวิจัยมีสาระสรุปได้ ดังนี้

1. การวางแผนในการจัดประสบการณ์ฝึกสอนระหว่างอาจารย์นิเทศ และนักศึกษาฝึกสอนเป็นสิ่งมีค่าในการฝึกนักศึกษาฝึกสอน
2. การให้นักศึกษาฝึกสอนในชั้นเรียนโดยมีอาจารย์เป็นผู้ให้การนิเทศเป็นกิจกรรมการฝึกสอนที่มีคุณค่า

3. การให้นักศึกษาฝึกสอนมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรทำให้ได้รับประสบการณ์ในการฝึกงานมากขึ้น

4. การวางแผนร่วมกับอาจารย์นิเทศ และอาจารย์พี่เลี้ยงในการจัดประสบการณ์การฝึกสอนเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง

5. ควรให้ความสำคัญอาจารย์พี่เลี้ยงมีบทบาทในการประเมินผลการสอนของนักศึกษาฝึกสอน

6. นักศึกษาฝึกสอนควรทำการสอนมากกว่า 1 ชั้นเรียน

นิคม ตั้งคะพิภพ (2543, หน้า 36) กล่าวว่า กระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูภาคสนาม เป็นกระบวนการเชิงระบบการจัดเตรียมและการวางแผน ภารกิจ หรือกิจกรรมที่จะให้นักศึกษาครูได้ฝึกปฏิบัติตามระยะเวลาจากการเริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าส่วนประกอบของระบบใหญ่อื่นๆ โดยจัดการกิจเพื่อให้ได้ประสบการณ์จากง่ายไปสู่ประสบการณ์ที่ซับซ้อนมากขึ้นเป็นลำดับ และเป็นพื้นฐานซึ่งกันและกันเป็นขั้นตอนต่อเนื่อง ผลจากการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูภาคสนาม ได้เสนอรูปแบบซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 มิติ คือ

มิติสมรรถวิสัย ประกอบด้วยสมรรถนะวิสัยที่อยู่ในรูปของภารกิจที่กำหนดให้นิสิตปฏิบัติและพัฒนาประสบการณ์ของตนเอง เพื่อให้เกิดคุณสมบัติครูดีต่อไปในอนาคต ภารกิจที่กำหนดจำแนกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ งานสอน งานธุรการ งานกิจการนักเรียน งานให้คำปรึกษานักเรียน งานพัฒนาสังคม งานพัฒนาตนเอง ซึ่งมุ่งหวังว่าการปฏิบัติภารกิจทั้ง 6 ด้าน ดังกล่าวนิสิตจะต้องใช้และพัฒนาคุณลักษณะอันจะเป็นดัชนีบ่งชี้ถึงความเป็นครูดีในอนาคต 5 ประการ คือ

1. มีความรู้กว้างในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องทั่วไป และลุ่มลึกในสาขาวิชาที่รับผิดชอบสอน อันแสดงถึงการเป็นบุคคลที่เป็นขุมความรู้อันเป็นพื้นฐานในการสอน

2. เป็นบุคคลที่แสดงว่าเป็นผู้รู้และใฝ่รู้ในพฤติกรรมของมนุษย์

3. เป็นบุคคลที่มีกระบวนการตัดสินใจอยู่บนรากฐานของมนุษย์

4. เป็นบุคคลที่ใช้วิธีการสื่อสารและเทคนิคการสอนที่เหมาะสม

5. แสดงพฤติกรรมที่สะท้อนถึงความเป็นผู้ที่อยู่ในสาขาวิชาชีพขั้นสูง

มิติสมรรถวิสัย เป็นผลที่คาดหวังจากการปฏิบัติของนิสิตมีลักษณะเป็นรูปธรรมชัดเจน สัมพันธ์กับงานที่นิสิตต้องปฏิบัติและครอบคลุมหลักสูตร ส่งผลให้นิสิตและผู้ประเมินได้ยึดเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง

1. มิติบทบาท เป็นกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูตั้งแต่นิสิตเริ่มเข้าสู่โรงเรียนจนถึงสิ้นสุดการฝึก บทบาทที่กำหนดมีเจตนาที่จะให้กระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

ภาคสนามเป็นระบบที่ส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ คือได้ฝึกปฏิบัติการที่มีความซับซ้อนน้อย ไปสู่ภารกิจที่ซับซ้อนมากขึ้นตามลำดับ ตลอดจนเอื้ออำนวยต่อระบบการนิเทศ ระบบการประเมิน ความก้าวหน้าอันเป็นระบบการประเมินหลักของโครงการ ดังนั้นภารกิจในองค์ประกอบต่างๆ ของมิติแรกจะถูกจัดลำดับความซับซ้อนจากน้อยไปหามาก และนำเข้าสู่การจัดเข้าสู่บทบาท ด้านต่างๆ เริ่มต้นจาก บทบาทผู้ช่วยครู (Teacher Helper) บทบาทครูผู้ช่วย (Assistant Teacher) บทบาทครู (Teacher) และบทบาทพัฒนาวิชาชีพ (Professional Development) ตามลำดับ มิติบทบาท มีลักษณะเป็นการจัดชุดของประสบการณ์ ให้นิสิตปฏิบัติจากประสบการณ์ที่ซับซ้อน น้อยไปมากอย่างต่อเนื่อง ทำให้กระบวนการฝึกของนิสิตเป็นการเรียนรู้จากสิ่งที่ง่ายไปสู่ สิ่งที่ยากจนบรรลุวัตถุประสงค์ ส่งผลให้นิสิตกระตือรือร้นและตื่นตัวต่อการปฏิบัติการกิจสม่ำเสมอ และเกิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการปฏิบัติการต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

2. มิติประเมิน เป็นกระบวนการเชิงระบบที่ประกอบด้วยการกำหนดจำแนกและ ให้น้ำหนักของสมรรถวิสัยด้านต่างๆ รวมถึงการกำหนดน้ำหนักความสำคัญของผู้ประเมินแต่ละ ประเภท ระบบการรวบรวมข้อมูล ระบบการวิเคราะห์ข้อมูล และระบบการเตรียมสารสนเทศ เพื่อการตัดสินใจในการให้การนิเทศและตัดสินผลการปฏิบัติเมื่อสิ้นสุดโครงการ จากมิติต่างๆ ตาม ลักษณะของรูปแบบต้นแบบ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยในมิติต่างๆ จะให้เกิดการจัดโครงสร้าง เชิงเนื้อหา วิธีการอันจะนำไปสู่ผลที่เป็นความมุ่งหมายของสถาบันผลิตบัณฑิตครู กระบวนการ ผลการพัฒนารูปแบบการประเมินการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูภาคสนาม ได้รูปแบบการประเมิน ตามโครงสร้างรูปแบบเชิงเหตุผลลักษณะ 3 มิติ มีลักษณะเหมือนโครงสร้างเดิม ยกเว้นรายละเอียด ในมิติบทบาท ซึ่งปรับให้เหลือเพียง 2 บทบาท คือบทบาทผู้ช่วยครูและบทบาทครู เนื่องจากบริบท เรื่องเวลาในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูภาคสนาม ซึ่งมีระยะเวลาเพียง 8 สัปดาห์ โดยกระบวนการ ขั้นตอนระยะเวลาในการปฏิบัติการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีกระบวนการ ขั้นตอน และระยะเวลาการฝึก

3. หลักการของรูปแบบ รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมุ่งส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษ ที่ 21 ด้วยกระบวนการจัดประสบการณ์วิชาชีพ ที่จัดให้กับนิสิตตลอดระยะเวลาที่ศึกษาในหลักสูตร ผลิตครู 5 ปี โดยแบ่งระยะสำหรับการจัดประสบการณ์ออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะก่อนออกฝึก ประสบการณ์ ระหว่างออกฝึกประสบการณ์ และระยะหลังการฝึกประสบการณ์ โดยแต่ละระยะจัด กิจกรรมเพื่อสอดคล้องกับการเสริมสร้างคุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ความสามารถในสาขาวิชา ด้านการปฏิบัติตนและเห็นคุณค่าวิชาชีพ และด้านสังคม พหุวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของ 3 ฝ่าย คือ สถาบันผลิต นิสิตครู และโรงเรียนร่วมพัฒนา วิชาชีพ

4. วัตถุประสงค์ มุ่งส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ใน 3 ด้าน ได้แก่

- 4.1 ด้านความรู้ความสามารถในสาขาวิชา
- 4.2 ด้านการปฏิบัติตนและเห็นคุณค่าวิชาชีพ
- 4.3 ด้านสังคมพหุวัฒนธรรม

5. การจัดประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21

การจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 เป็นกระบวนการในการจัดกิจกรรม/โครงการเพื่อส่งเสริมให้นิสิตเกิดคุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21 ใน 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ความสามารถในสาขาวิชา ด้านการปฏิบัติตนและเห็นคุณค่าวิชาชีพครู และ ด้านสังคมพหุวัฒนธรรม โดยในกระบวนการจัดประสบการณ์จะมีบทบาทการประสานความร่วมมือของ 3 ฝ่าย ได้แก่ สถาบันผลิต โรงเรียนร่วมพัฒนาวิชาชีพครู และนิสิตครู ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นิสิตเกิดคุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21 ใน 3 ด้าน ลักษณะของการประสานความร่วมมือของ 3 ฝ่าย จะทำงานในลักษณะของระบบสนับสนุนการขับเคลื่อนกระบวนการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู (Supportive system) มีบทบาทหน้าที่ คือ ได้แก่ 1) ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมในการจัดประสบการณ์วิชาชีพ 2) ให้ความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวิชาชีพ ตลอดจนร่วมคิดแก้ไขกรณีเกิดอุปสรรค/ปัญหา 3) เติมเต็มความรู้ใหม่ และเสริมความรู้ที่มีอยู่เดิมให้แน่นยำ 4) ปฏิบัติงานที่เกื้อหนุนการทำงานซึ่งกันและกัน การขับเคลื่อนที่เกิดขึ้นภายในระบบ จะเริ่มด้วยการเปิดพื้นที่แห่งการเรียนรู้ การรวมกำหนดเป้าหมาย (Statement of expectation) และการสร้างองค์ความรู้ใหม่ร่วมกัน องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จะเป็นกลวิธีในการส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ให้กับนิสิตครู ใน 3 ด้าน ประสบการณ์ที่จัดให้กับนิสิตตั้งแต่ชั้นปีที่ 1-5 แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 คือ ระยะก่อนออกฝึกประสบการณ์ และระยะที่ 2 คือ ระยะการฝึกประสบการณ์

สำหรับระยะก่อนออกฝึกประสบการณ์ เป็นกิจกรรม/โครงการ ที่จัดเสริมเพิ่มจากการเรียนการสอนปกติในชั้นเรียน จัดให้กับนิสิตตั้งแต่ชั้นปี เพื่อให้นิสิตได้เรียนรู้ประสบการณ์ด้านวิชาชีพครู โดยการจัดประสบการณ์ที่มีความซับซ้อนจากน้อยไปมาก ขึ้นอยู่กับชั้นปีที่สูงขึ้น

ขั้นตอนของการจัดประสบการณ์ให้กับนิสิตในแต่ละชั้นปี มีขั้นตอน ดังนี้

ชั้นปีที่ 1 รู้จักวิชาชีพครูรอบด้าน Professional Knowledge (PK)

ชั้นปีที่ 2 ส่งเสริมทักษะวิชาการและวิชาชีพ School Experience 1 (SE1)

ชั้นปีที่ 3 สะท้อนประสบการณ์วิชาชีพ School Experience 2 (SE2)

ชั้นปีที่ 4 เรียนรู้บทบาทครูจากการปฏิบัติ Field Experience (FE)

ขั้นปีที่ 5 เสริมความพร้อมวิชาการ และปลูกจิตวิญญาณความเป็นครู Professional Preparation (PP) และในแต่ละชั้นปีของการจัดประสบการณ์ให้กับนิสิตตั้งแต่ ขั้นปีที่ 1-5 จะประกอบด้วยส่วนสำคัญ 4 ส่วน คือ ขั้นตอน เป้าหมาย โครงการ/กิจกรรม และการประเมินผล แสดงรายละเอียดไว้ในตาราง 11

ตาราง 11 แสดงขั้นตอน เป้าหมาย โครงการ/กิจกรรม และการประเมินผล ของการจัด ประสบการณ์วิชาชีพให้กับนิสิตตั้งแต่ชั้นปีที่ 1-5

กระบวนการ/ ชั้นปี	ปี 1	ปี 2	ปี 3	ปี 4	ปี 5
ขั้นตอน	Professional Knowledge (PK)	School Experience 1 (SE1)	School Experience 2 (SE2)	Field Experience (FE)	Professional Preparation (PP)
เป้าหมาย	รู้จักวิชาชีพครู รอบด้าน	ส่งเสริมทักษะ วิชาการและ วิชาชีพ	สะท้อน ประสบการณ์ วิชาชีพ	เรียนรู้บทบาทครู จากการปฏิบัติ	เสริมความพร้อมวิชาการ และปลูกจิตวิญญาณความเป็นครู
โครงการ/ กิจกรรม	1. รู้จักวิชาชีพครู คุรุวิชาชีพ 2. ประสบการณ์ ในโรงเรียน 1 (observation)	1. ประสบการณ์ ในโรงเรียน 2 (ผู้ช่วยครู) 2. กิจกรรมครู อาสา	1. สัมมนา สะท้อน ประสบการณ์ “ครูคุณภาพ” 2. ค่ายครู ศ.21	1. เรียนรู้จากครู วิชาชีพ (บทบาท ครูผู้ช่วย)	ช่วงที่ 1 ก่อนออกฝึกฯ 1. โครงการเตรียมความพร้อมก่อนออกฝึก ประสบการณ์วิชาชีพครู 1.1 เสริมสร้างความมั่นใจ ในวิชาการ (อบรมการจัดทำ แผนการจัดการเรียนรู้ และการวิจัยในชั้นเรียน) 1.2 ปลูกจิตวิญญาณความเป็นครู (ด้านวิชาชีพ) ช่วงที่ 2 ระหว่างออกฝึกฯ โครงการมัชฌิมนิเทศ ระหว่างออกฝึก ประสบการณ์ เสนวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ปัญหาอุปสรรค ความสำเร็จ สิ่งที้นิสิตต้องการเพิ่มเติม ช่วงที่ 3 หลังฝึกฯ โครงการปัจฉิมนิเทศ สะท้อนประสบการณ์วิชาชีพ นิสิตครู (ถอดบทเรียน)

ตาราง 11 (ต่อ)

กระบวนการ/ ชั้นปี	ปี 1	ปี 2	ปี 3	ปี 4	ปี 5
ขั้นตอน	Professional Knowledge (PK)	School Experience 1 (SE1)	School Experience 2 (SE2)	Field Experience (FE)	Professional Preparation (PP)
เป้าหมาย	รู้จักวิชาชีพครู รอบด้าน	ส่งเสริมทักษะ วิชาการและ วิชาชีพ	สะท้อน ประสบการณ์ วิชาชีพ	เรียนรู้บทบาทครู จากการปฏิบัติ	เสริมความพร้อมวิชาการ และปลูกจิตวิญญาณความ เป็นครู
การ ประเมินผล	1. ความรู้ความ เข้าใจเกี่ยวกับ วิชาชีพครู (ประเมินโดย สถาบันผลิต) 2. ประเมิน ตนเองด้าน ทัศนคติที่มีต่อ วิชาชีพ / ความ เข้าใจบทบาทครู (Reflective self -assessment)	1. ความรู้และ ความสามารถ ในการวางแผน การจัดการเรียนรู้ 2. พฤติกรรมการ ปฏิบัติงานและ การปฏิบัติตน (ประเมินโดยครู พี่เลี้ยง) 3. ประเมิน ตนเองด้าน ทัศนคติที่มีต่อ วิชาชีพ / ความตระหนัก ในบทบาทครู	1. ทักษะปฏิบัติ ในการวางแผน และจัดการ เรียนรู้ (ครูพี่เลี้ยง) 2. ประเมิน ตนเองด้านความ พร้อมในความรู้ / ความสามารถ ในการจัดการเรียน การสอน (Reflective self -assessment) 3. ประเมิน พฤติกรรมในการ ปฏิบัติงาน (เพื่อนนิสิต)	1. พฤติกรรม การปฏิบัติงาน และการปฏิบัติ ตน (ครูพี่เลี้ยง) 2. ทักษะปฏิบัติ ในการจัดการ เรียนรู้ (ครูพี่เลี้ยง + อาจารย์นิเทศก์) 3. ประเมิน ตนเองเกี่ยวกับ ความพร้อมด้าน ความรู้ / ความสามารถ ในการจัดการเรียน การสอน (Reflective self -assessment)	ก่อนออกฝึกฯ 1. ความพร้อมด้านวิชาการ 1.1 การทำวิจัยในชั้นเรียน 1.2 การจัดทำแผนการ จัดการเรียนรู้ 2. ความพร้อมด้านจิตใจ (จิตวิญญาณความเป็นครู) 3. ประเมินตนเองเกี่ยวกับ คุณลักษณะครูในศตวรรษ ที่ 21 3 ด้าน 3.1 ด้านความรู้ ความสามารถในสาขาวิชา 3.2 ด้านการปฏิบัติตนและ เห็นคุณค่าวิชาชีพ 3)ด้านสังคมพหุวัฒนธรรม ระหว่างฝึกฯ 1. ความสามารถในการคิด แก้ปัญหา 2. ความสามารถในการ ประยุกต์ทฤษฎีไปใช้ปฏิบัติ ในการจัดการเรียนการสอน หลังการฝึกฯ 1. สรุปถอดบทเรียนจากการ ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ 2. ประเมินเกี่ยวกับ คุณลักษณะครูในศตวรรษ ที่ 21 3 ด้าน (ครูพี่เลี้ยง+ อาจารย์นิเทศก์+นิสิตครู) 3.1 ด้านความรู้ ความสามารถในสาขาวิชา 3.2 ด้านการปฏิบัติตนและ เห็นคุณค่าวิชาชีพ 3.3 ด้านสังคมพหุวัฒนธรรม

ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า การส่งเสริมให้เกิดคุณลักษณะด้านความรู้ความสามารถในสาขาวิชา จะให้ความสำคัญกับบทบาทของผู้สอน ดำเนินการให้เป็นไปตามการจัดการเรียนการสอนปกติในชั้นเรียน หรือเรียกว่า In class preparation ในโครงสร้างหลักสูตรทั้งวิชาเอก และวิชาชีพครู

ตัวอย่างโครงสร้างหลักสูตรการศึกษาด้านจิต สาขาวิชาเคมี (หลักสูตร 5 ปี) หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2554 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ นำมาวิเคราะห์รายวิชาตามโครงสร้างหลักสูตรที่สอดคล้องกับการส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะด้านความรู้ความสามารถในสาขาวิชา ตามที่ปรากฏในรูปแบบ มีดังนี้

1. วิชาเอก จะเป็นการศึกษาในรายวิชาเอกตามโครงสร้างเฉพาะของแต่ละสาขาวิชา

2. วิชาชีพครู ประกอบด้วย วิชาชีพครูบังคับ และวิชาชีพครูเลือก มีรายวิชาต่อไปนี้

2.1 วิชาชีพครูบังคับ

ชั้นปีที่ 1

369191 ความเป็นครู

369192 ประสบการณ์วิชาชีพครูใน โรงเรียน1

353131 จิตวิทยาสำหรับครู

ชั้นปีที่ 2

369293 ประสบการณ์วิชาชีพครูใน โรงเรียน2

ชั้นปีที่ 3

355211 เทคโนโลยีและนวัตกรรมสำหรับครู

369211 การพัฒนานหลักสูตร

359321 การวัดและประเมินผลการศึกษา

369322 การจัดการเรียนรู้และการสอน

369323 การบริหารจัดการในห้องเรียน

ชั้นปีที่ 4

358421 การวิจัยทางการศึกษา

369425 ภาษาสำหรับครู

3xxxxx วิชาชีพครูเลือก

2.2 วิชาชีพครูเลือก มีรายวิชา มีดังนี้ (เลือก 1 รายวิชา 3 หน่วยกิต)

353432 การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

353433 จิตวิทยาพัฒนาการ

354431 นันทนาการในโรงเรียนและชุมชน

355431 คอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา

369461 โครงการสุขภาพและสวัสดิศึกษาในสถานศึกษา

369431 ทักษะการคิดและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

369451 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

ในส่วนของระยะการฝึกประสบการณ์ จะเป็นกิจกรรม/โครงการที่จัดเสริมให้กับนิสิตในชั้นปีที่ 5 ก่อนที่จะออกฝึกประสบการณ์ในโรงเรียนร่วมพัฒนายุทธศาสตร์ เป็นระยะเวลา 1 ปีการศึกษา (ต่อเนื่อง) ระยะของการฝึกประสบการณ์ จะแบ่งช่วงการดำเนินการออกเป็น 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 ปฐมนิเทศนิสิตก่อนออกฝึกประสบการณ์ ช่วงที่ 2 มัชฌิมนิเทศระหว่างฝึกประสบการณ์ และ ช่วงที่ 3 ปัจฉิมนิเทศหลังฝึกประสบการณ์ รายละเอียดของโครงการแต่ละช่วงมีดังนี้

1. ปฐมนิเทศนิสิตก่อนออกฝึกประสบการณ์ จะจัดกิจกรรม/โครงการ เสริมให้กับนิสิตในชั้นปีที่ 5 โดยส่งเสริมคุณลักษณะนิสิตในด้านความรู้ความสามารถในสาขาวิชาตามมาตรฐานวิชาการและวิชาชีพ ตามที่คุรุสภากำหนด ได้แก่ มาตรฐานวิชาการ จะจัดการบรรยายและฝึกปฏิบัติเรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียน และการจัดทำแผนการเรียนรู้ ในมาตรฐานวิชาชีพ จัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมด้านจิตวิญญาณความเป็นครูให้นิสิตได้ประเมินความพร้อมของตนเอง ส่งเสริมให้นิสิตตระหนักในบทบาทครู และการเป็นครูที่ดี

2. มัชฌิมนิเทศระหว่างฝึกประสบการณ์ จะจัดกิจกรรม/โครงการ เสริมให้กับนิสิตในชั้นปีที่ 5 หลังจากทีมนิสิตได้ออกฝึกประสบการณ์ในโรงเรียน ไปแล้ว 9 สัปดาห์ นิสิตจะกลับมาสัมมนาปัญหา อุปสรรค ตลอดจนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางการแก้ปัญหา จากอาจารย์นิเทศก์และเพื่อนนิสิต เป็นการให้นิสิตสะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้ จากประสบการณ์ที่นิสิตออกไปเผชิญในบริบทจริง

3. ปัจฉิมนิเทศหลังฝึกประสบการณ์ การจัดกิจกรรม/โครงการ เสริมให้กับนิสิต ในชั้นปีที่ 5 หลังจากทีมนิสิตเสร็จสิ้นการฝึกประสบการณ์ในโรงเรียนแล้ว เป็นกิจกรรมสะท้อน ประสพการณ์หลังจากการฝึกประสบการณ์ ร่วมสรุปเพื่อถอดบทเรียน สำหรับใช้เป็นแนวทางการ ศึกษาปัจจัยความสำเร็จของการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ เพื่อนำไปพิจารณาพัฒนา ปรับปรุง กระบวนการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

จากผลที่ได้จากการศึกษาเรื่องคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 การจัด ประสพการณ์วิชาชีพครูของสถาบันผลิตครูในและต่างประเทศ ตลอดจนการนำมาซึ่งการจัด ประสพการณ์วิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ที่ประกอบด้วยขั้นตอน เป้าหมาย โครงการ/กิจกรรม และการประเมินผล ของการจัดประสบการณ์วิชาชีพให้กับนิสิตตั้งแต่ ชั้นปีที่ 1-5 ที่รองรับการส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 สรุปได้ดังตาราง 12

ตาราง 12 แสดงการจัดประสบการณ์วิชาชีพให้กับนิสิตตั้งแต่ชั้นปีที่ 1-5 ที่สอดคล้องกับการส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21

ชั้นปี / เป้าหมาย	โครงการ/กิจกรรม	ลักษณะการจัดกิจกรรม	ระยะเวลา ชั่วโมง / วัน	ความสอดคล้องกับคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21		
				ด้านที่ 1 ด้านความรู้ความสามารถ ในสาขาวิชา	ด้านที่ 2 ด้านการปฏิบัติตนและ เห็นคุณค่าวิชาชีพครู	ด้านที่ 3 ด้านสังคม พหุวัฒนธรรม
ปี 1 Professional Knowledge (PK)	1. รู้จัก วิชาชีพครู ครูวิชาชีพ	การบรรยายพิเศษ โดยวิทยากร พิเศษ ครูต้นแบบ / ครูที่เป็น แบบอย่าง	1 วัน	- มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ในเนื้อหาวิชา (รายวิชาชีพครู) - มีเทคนิค วิธีการถ่ายทอด ความรู้ที่หลากหลาย - มีทักษะการคำนวณ - มีความสามารถในการวัด และประเมินผลที่หลากหลาย	- เป็นผู้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง ที่ดีแก่ผู้อื่นมีสัมพันธที่ดีระหว่าง บุคคล ทำงานเป็นทีมได้ - เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม ละเอียดรอบคอบในวิชาชีพ - เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้และ ใฝ่หาความรู้อยู่เสมอ	เป็นผู้รอบรู้เท่าทันต่อ การเปลี่ยนแปลง ทันสมัย ทันเหตุการณ์
เป้าหมาย : รู้จักวิชาชีพ ครูรอบด้าน	ประสบการณ์ใน โรงเรียน 1 (observation)	ฝึกสังเกตและเก็บข้อมูลในบริบท โรงเรียน ประกอบด้วย ข้อมูลด้าน กายภาพทั่วไป และการจัดการ เรียนการสอนในแต่ละระดับชั้น (ประถม และ มัธยม)	1 สัปดาห์ ระหว่างที่ กำลังศึกษา ภาคทฤษฎี ตามหลักสูตร	- รู้จักและเข้าใจผู้เรียน - มีความสามารถในการ พัฒนาหลักสูตร จัดทำแผนการ สอน กิจกรรม และการ ประเมินผล ที่สอดคล้องกับความ แตกต่างระหว่างผู้เรียน	- รักและศรัทธาใน วิชาชีพครู - เป็นผู้มีภาวะ ผู้นำทางวิชาการ - ปฏิบัติตาม นโยบาย ของหน่วยงาน	- มีความสามารถด้าน การใช้ภาษา/การสื่อสาร - เป็นผู้เลือกใช้เทคโนโลยี - มีความคิด และแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์ - มีความสามารถในการ บริหารจัดการ

ตาราง 12 (ต่อ)

ชั้นปี / เป้าหมาย	โครงการ/กิจกรรม	ลักษณะการจัดกิจกรรม	ระยะเวลา ชั่วโมง / วัน	ความสอดคล้องกับคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21		
				ด้านที่ 1 ด้านความรู้ความสามารถ ในสาขาวิชา	ด้านที่ 2 ด้านการปฏิบัติตนและ เห็นคุณค่าวิชาชีพครู	ด้านที่ 3 ด้านสังคม พหุวัฒนธรรม
ปี 2 School Experience 1(SE1) เป้าหมาย : ส่งเสริม ทักษะ วิชาการและ วิชาชีพ	1. ประสพการณ์ ในโรงเรียน 2 (บทบาทผู้ช่วยครู) โครงการส่งเสริมบุคลิก ภาพความเป็นครู	การลงฝึกสังเกต และเก็บข้อมูล ประเด็นที่เกี่ยวกับ การจัดการ เรียนรู้ ในระดับชั้นต่างๆ ในสาขา วิชาเอกของตน ฝึกการปฏิบัติงาน ในบทบาทผู้ช่วยครู และประชุม เพื่อสะท้อนประสพการณ์ การฝึกอบรมด้านบุคลิกภาพ และ มารยาท และการบรรยายพิเศษ จรรยาบรรณวิชาชีพครู	2 สัปดาห์ (ระหว่างที่ก่า หลังศึกษา) 1 วัน	- มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ในเนื้อหาวิชา - มีเทคนิค วิธีการถ่ายทอด ความรู้ที่หลากหลาย - มีทักษะการคำนวณ - มีความสามารถในการวัด และประเมินผลที่หลากหลาย	- เป็นผู้ปฏิบัติตนเป็น แบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น - เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ ในวิชาชีพ	
	2. กิจกรรมครูอาสา	การทำงานค่ายอาสาต่างๆ ตามที่ นิสิตร่วมกันคิดโครงการฯ หลังจาก เสร็จสิ้นการสัมมนาสะท้อน ประสพการณ์ในโรงเรียน 2	3 วัน (ในช่วงกำลัง ศึกษา ภาคฤดูร้อน ตามหลักสูตร)	- มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ในเนื้อหาวิชา - มีเทคนิค วิธีการถ่ายทอด ความรู้ที่หลากหลาย - มีทักษะการคำนวณ - มีความสามารถในการวัด และประเมินผลที่หลากหลาย	- มีสัมพันธที่ดี - ระหว่างบุคคล ทำงาน เป็นทีมได้ - รักและศรัทธาใน วิชาชีพครู - เป็นผู้มีภาวะ ผู้นำทางวิชาการ - ปฏิบัติตาม นโยบาย ของหน่วยงาน	- เป็นผู้รอบรู้เท่าทันต่อการ เปลี่ยนแปลง ทันสมัย ทันเหตุการณ์ - มีความสามารถด้าน การใช้ภาษา/การสื่อสาร - เป็นผู้เลือกใช้เทคโนโลยี - มีความคิด และแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์ - มีความสามารถในการ บริหารจัดการ

ตาราง 12 (ต่อ)

ชั้นปี / เป้าหมาย	โครงการ/กิจกรรม	ลักษณะการจัดกิจกรรม	ระยะเวลา ชั่วโมง / วัน	ความสอดคล้องกับคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21		
				ด้านที่ 1 ด้านความรู้ความสามารถ ในสาขาวิชา	ด้านที่ 2 ด้านการปฏิบัติตนและ เห็นคุณค่าวิชาชีพครู	ด้านที่ 3 ด้านสังคม พหุวัฒนธรรม
ปี 3 School Experience 2 (SE2) เป้าหมาย : สะท้อน ประสบการณ์ วิชาชีพ	1. สัมมนาสะท้อน ประสบการณ์ “ครูคุณภาพ”	การจัดนิทรรศการ สะท้อน ประสบการณ์ “ครูคุณภาพ” ใน มุมมองนิสิตครู รวบรวมจากการ ที่นิสิตได้จากการสังเกต ศึกษา รวบรวม ตลอดจนการสัมภาษณ์จาก การลงภาคสนามในปีที่ผ่านมา และ/หรือหลังเสร็จสิ้นการทำงาน กิจกรรมครูอาสา	1 วัน		- มีสัมพันธที่ดีระหว่างบุคคล ทำงานเป็นทีมได้ - รักและศรัทธาในวิชาชีพครู - เป็นผู้มีภาวะผู้นำทาง วิชาการ - ปฏิบัติตามนโยบาย ของหน่วยงาน	- เป็นผู้รอบรู้เท่าทันต่อการ เปลี่ยนแปลง ทันสมัย ทันเหตุการณ์ - มีความสามารถด้าน การใช้ภาษา/การสื่อสาร - เป็นผู้เลือกใช้เทคโนโลยี - มีความคิด และแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์ - มีความสามารถในการ บริหารจัดการ
	2. ค่ายครูศตวรรษ ที่ 21	1. การบรรยายโดยผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับทักษะและการจัดการ เรียนรู้ของครูในศตวรรษที่ 21 2. กิจกรรมส่งเสริมจิตวิญญาณ ความเป็นครูตามแนวจิตตปัญญา ศึกษา (เรียนรู้ ตนเองและคนอื่น)	1 วัน 1 วัน	- มีเทคนิค วิธีการถ่ายทอด ความรู้ที่หลากหลาย - มีความสามารถในการวัด และประเมินผลที่หลากหลาย	- มีสัมพันธที่ดีระหว่างบุคคล ทำงานเป็นทีมได้ - รักและศรัทธาในวิชาชีพครู - เป็นผู้มีภาวะผู้นำทาง วิชาการ - ปฏิบัติตามนโยบาย ของหน่วยงาน	- เป็นผู้รอบรู้เท่าทันต่อการ เปลี่ยนแปลง ทันสมัย ทันเหตุการณ์ - มีความสามารถด้าน การใช้ภาษา/การสื่อสาร - มีความคิด และแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์ - มีความสามารถในการ บริหารจัดการ

ตาราง 12 (ต่อ)

ชั้นปี / เป้าหมาย	โครงการ/กิจกรรม	ลักษณะการจัดกิจกรรม	ระยะเวลา ชั่วโมง / วัน	ความสอดคล้องกับคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21		
				ด้านที่ 1 ด้านความรู้ความสามารถ ในสาขาวิชา	ด้านที่ 2 ด้านการปฏิบัติตนและ เห็นคุณค่าวิชาชีพครู	ด้านที่ 3 ด้านสังคม พหุวัฒนธรรม
ปี 4 Field Experience (FE) เป้าหมาย : เรียนรู้ บทบาทครู จากการ ปฏิบัติ	โครงการ เรียนรู้จาก ครูวิชาชีพ (บทบาทครูผู้ช่วย)	นิสิตออกสังเกต และฝึกการเป็น ครูผู้ช่วยเรียนรู้บทบาท หน้าที่ของ ครูในบริบทจริง สะท้อนและจัดทำ สรุปเป็นรายงานส่งอาจารย์ที่ ปรึกษา / เสนอคณะกรรมการ ฝึกประสบการณ์ เพื่อเป็นส่วนหนึ่ง สำหรับการพิจารณาการจัด โรงเรียนสำหรับการออกฝึก ประสบการณ์วิชาชีพ ในชั้นปีที่ 5 การสังเกตแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ • การจัดการเรียนการสอนและ การบริหารจัดการในชั้นเรียน • การประเมินผลการเรียนรู้ • เทคนิคและวิธีสอนนักเรียน ในระดับต่างๆ • ครูในฐานะผู้ใช้สังคมและ ความเป็นแบบอย่าง	120 ชั่วโมง (เวลาที่ว่างใน ระหว่างที่ ศึกษา เทอม 1 และ 2)	• มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ในเนื้อหาวิชา • มีเทคนิค วิธีการถ่ายทอด ความรู้ที่หลากหลาย • มีทักษะการคำนวณ • มีความสามารถในการวัด และประเมินผลที่หลากหลาย • รู้จักและเข้าใจผู้เรียน • มีความสามารถในการ พัฒนาหลักสูตร จัดทำแผน การสอน กิจกรรม และการ ประเมินผล ที่สอดคล้องกับ ความแตกต่างระหว่างผู้เรียน	• เป็นผู้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง ที่ดีแก่ผู้อื่น • มีสัมพันธที่ดีระหว่างบุคคล ทำงานเป็นทีมได้ • เป็นผู้มีความคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณใน วิชาชีพ • เป็นบุคคลแห่ง การเรียนรู้ และใฝ่หาความรู้อยู่ เสมอ • รักและศรัทธาใน วิชาชีพครู • เป็นผู้มีความ ผู้นำทางวิชาการ • ปฏิบัติตาม นโยบาย ของหน่วยงาน	• เป็นผู้รอบรู้เท่าทันต่อการ เปลี่ยนแปลง ทันสมัย ทัน เหตุการณ์ • มีความสามารถด้าน การใช้ภาษา/การสื่อสาร • เป็นผู้เลือกใช้เทคโนโลยี อย่างสร้างสรรค์ • มีความสามารถในการ บริหารจัดการ

ตาราง 12 (ต่อ)

ชั้นปี / เป้าหมาย		ความสอดคล้องกับคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21				
โครงการ/กิจกรรม	ลักษณะการจัดกิจกรรม	ระยะเวลา ชั่วโมง / วัน	ด้านที่ 1 ด้านความรู้ความสามารถ ในสาขาวิชา	ด้านที่ 2 ด้านการปฏิบัติตนและ เห็นคุณค่าวิชาชีพครู	ด้านที่ 3 ด้านสังคม พหุวัฒนธรรม	
ปี 5 Professional Preparation (PP)	1. โครงการ เตรียม ความพร้อม ก่อนออกฝึก ประสบการณ์วิชาชีพ (บทบาทของครู)	การบรรยายพิเศษและอบรมเพื่อ ทบทวนการจัดทำแผนการจัดการ เรียนรู้ การทำวิจัยในชั้นเรียน การใช้เทคโนโลยี และการทำสื่อ ประกอบการสอน (เสริมสร้างความมั่นใจในวิชาการ)	1 วัน	- มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ในเนื้อหาวิชา - มีเทคนิค วิธีการถ่ายทอด ความรู้ที่หลากหลาย - มีทักษะการคำนวณ - มีความสามารถในการวัด และประเมินผลที่หลากหลาย - รู้จักและเข้าใจผู้เรียน - มีความสามารถในการ พัฒนาหลักสูตร จัดทำแผนการ สอน กิจกรรม และการ ประเมินผล ที่สอดคล้องกับความ แตกต่างระหว่างผู้เรียน	- เป็นผู้ปฏิบัติตน เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น - มีสัมพันธที่ดี ระหว่างบุคคล ทำงานเป็นทีม ได้ - เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณใน วิชาชีพ - เป็นบุคคลแห่ง การเรียนรู้ และใฝ่หาความรู้อยู่ เสมอ - รักและศรัทธาใน วิชาชีพครู - เป็นผู้มีภาวะ ผู้นำทางวิชาการ - ปฏิบัติตาม นโยบาย ของหน่วยงาน	- เป็นผู้รอบรู้เท่าทันต่อการ เปลี่ยนแปลง ทันสมัย ทัน เหตุการณ์ - มีความสามารถด้าน การใช้ภาษา/การสื่อสาร - เป็นผู้เลือกใช้เทคโนโลยี - มีความคิด และแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์ - มีความสามารถในการ บริหารจัดการ
เป้าหมาย : เสริมความ พร้อม วิชาการ และ ปลูกจิต วิญญาณ ความเป็นครู		กิจกรรมพัฒนาจิตวิญญาณความ เป็นครูด้วยกระบวนการจิตต ปัญญาศึกษา (กระตุ้นและสร้างความตระหนัก ในบทบาทหน้าที่ของครู: ครูใน ศตวรรษที่ 21)	1 วัน			

ตาราง 12 (ต่อ)

ชั้นปี / เป้าหมาย				ความสอดคล้องกับคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21		
โครงการ/กิจกรรม	ลักษณะการจัดกิจกรรม	ระยะเวลา ชั่วโมง / วัน		ด้านที่ 1 ด้านความรู้ความสามารถ ในสาขาวิชา	ด้านที่ 2 ด้านการปฏิบัติตนและ เห็นคุณค่าวิชาชีพครู	ด้านที่ 3 ด้านสังคม พหุวัฒนธรรม
ปี 5 Professional Preparation (PP) เป้าหมาย: เสริมความพร้อม วิชาการ และ ปลูกจิต วิญญาณ ความเป็นครู	2. โครงการมัชฌิม นิเทศ	- ประชุม เสวนา แลกเปลี่ยน สะท้อนปัญหา อุปสรรค และ แนะนำการแก้ปัญหาโดยอาจารย์ นิเทศก์ - กิจกรรมตามแนวคิดทฤษฎีบท ศึกษา เพื่อการเรียนรู้วิจัยเชิงลึก และ เสริมความพร้อม ด้วยการเรียนรู้ บทบาท ใคร่ครวญ ประสบการณ์ ที่ผ่านมา เพื่อก้าวต่อไปใน วิชาชีพ 1 วัน	1 วัน	• มีเทคนิค วิธีการถ่ายทอด ความรู้ที่หลากหลาย • รู้จักและเข้าใจผู้เรียน • มีความสามารถในการ พัฒนาหลักสูตร จัดทำแผนการ สอน กิจกรรม และการ ประเมินผล ที่สอดคล้องกับความ แตกต่างระหว่างผู้เรียน	• เป็นผู้ปฏิบัติงาน เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น • มีสัมพันธที่ดี ระหว่างบุคคล ทำงานเป็นทีม ได้ • เป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณใน วิชาชีพ • เป็นบุคคลแห่ง การเรียนรู้ และไม่เฝ้าความรู้อยู่ เสมอ • รักและศรัทธาใน วิชาชีพครู • เป็นผู้มีความ ผู้นำทางวิชาการ • ปฏิบัติตาม นโยบาย ของหน่วยงาน	• เป็นผู้รอบรู้เท่าทันต่อการ เปลี่ยนแปลง ทันสมัย ทัน เหตุการณ์ • มีความสามารถด้าน การใช้ภาษา/การสื่อสาร • มีความคิด และแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์ • มีความสามารถในการ บริหารจัดการ
	3. โครงการปัจฉิม นิเทศ	- สัมมนาถอดบทเรียน : ประสบการณ์การเป็นครู เส้นทาง และปัจจัยความสำเร็จ - กิจกรรมบทบาท ประเมินตนเอง ก่อนออกไปเป็นครูวิชาชีพ (กิจกรรมจิตตปัญญาศึกษา) - เขียนบันทึกสะท้อน ประสบการณ์ : ครูดีทีฉันจะเป็น				

ผลการตรวจสอบรูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยได้ตรวจสอบรูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ได้ผลการประเมินตรวจสอบ ดังนี้

ตาราง 13 แสดงผลการประเมินความสอดคล้องของรูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 โดยผู้เชี่ยวชาญ

ข้อที่	รายการประเมิน	Md.	IQ	ความ สอดคล้อง
ความเป็นมาของรูปแบบ				
1	ความชัดเจนของปัญหา และความเป็นมาของรูปแบบ	4.50	1.00	มากที่สุด
2	เหตุผลและความจำเป็นของการพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์	4.75	0.88	มากที่สุด
3	การเรียบเรียงภาษา ลำดับและความต่อเนื่องเชื่อมโยงชัดเจน และเข้าใจง่าย แสดงให้เห็นภาพชัดเจน	4.50	1.00	มากที่สุด
แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบ				
4	ความเหมาะสมของการนำแนวคิดมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์	4.33	1.17	มาก
5	ความชัดเจนในการอธิบายและให้รายละเอียดของแนวคิดที่นำมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์	4.00	0.70	มาก
หลักการของรูปแบบ				
6	หลักการของรูปแบบเหมาะสม สัมพันธ์ เชื่อมโยงกับสภาพที่เป็นจริง และมีความจำเป็นสำหรับการพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์	4.25	1.54	มาก
7	หลักการของรูปแบบเหมาะสมในการนำไปใช้ปฏิบัติจริง	3.88	0.94	มาก
วัตถุประสงค์ของรูปแบบ				
8	มีความจำเป็นในการส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21	4.63	1.19	มากที่สุด
9	มีความเหมาะสมสำหรับนำไปใช้สำหรับนิสิตคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์	4.38	0.98	มาก
10	มีความเป็นไปได้สำหรับการนำไปปฏิบัติ	4.20	0.78	มาก

ตาราง 13 (ต่อ)

ข้อที่	รายการประเมิน	Md.	IQ	ความ สอดคล้อง
โครงสร้างของรูปแบบการจัดประสบการณ์และคุณลักษณะที่ส่งเสริม				
11. โครงสร้างของรูปแบบครอบคลุมสาระที่จำเป็นในการส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21				
11.1	ชั้นปีที่ 1 รู้จักวิชาชีพครู รอบด้าน	4.20	0.98	มาก
11.2	ชั้นปีที่ 2 ส่งเสริมทักษะวิชาการและวิชาชีพ	4.63	0.78	มากที่สุด
11.3	ชั้นปีที่ 3 สะท้อนประสบการณ์วิชาชีพ	4.80	0.98	มากที่สุด
11.4	ชั้นปีที่ 4 เรียนรู้บทบาทครูจากการปฏิบัติ	4.63	0.98	มากที่สุด
11.5	ชั้นปีที่ 5 เสริมความพร้อมวิชาการและปลูกจิตวิญญาณ ความเป็นครู	4.63	0.98	มากที่สุด
โครงการ/กิจกรรมที่กำหนดในรูปแบบเหมาะสมในการนำไปใช้เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะ ตามเป้าหมาย				
12.1	ชั้นปีที่ 1 รู้จักวิชาชีพครูรอบด้าน	4.63	0.78	มากที่สุด
12.2	ชั้นปีที่ 2 ส่งเสริมทักษะวิชาการและวิชาชีพ	4.20	0.98	มาก
12.3	ชั้นปีที่ 3 สะท้อนประสบการณ์วิชาชีพ	4.63	0.98	มากที่สุด
12.4	ชั้นปีที่ 4 เรียนรู้บทบาทครูจากการปฏิบัติ	4.63	0.98	มากที่สุด
12.5	ชั้นปีที่ 5 เสริมความพร้อมวิชาการและปลูกจิตวิญญาณ ความเป็นครู	4.63	0.98	มากที่สุด
โครงการ/กิจกรรมที่กำหนดในรูปแบบเหมาะสมในการนำไปใช้ปฏิบัติได้จริงและเกิดผลได้				
13.1	ชั้นปีที่ 1 รู้จักวิชาชีพครูรอบด้าน	4.63	0.78	มากที่สุด
13.2	ชั้นปีที่ 2 ส่งเสริมทักษะวิชาการและวิชาชีพ	4.20	0.98	มาก
13.3	ชั้นปีที่ 3 สะท้อนประสบการณ์วิชาชีพ	4.38	0.98	มาก
13.4	ชั้นปีที่ 4 เรียนรู้บทบาทครูจากการปฏิบัติ	4.38	0.98	มาก
13.5	ชั้นปีที่ 5 เสริมความพร้อมวิชาการและปลูกจิตวิญญาณ ความเป็นครู	4.38	0.98	มาก
กระบวนการจัดประสบการณ์				
14	กระบวนการจัดประสบการณ์มีความเหมาะสมสำหรับนิสิต ในแต่ละชั้นปี จากประสบการณ์ที่ซับซ้อนจากน้อยไปมาก	4.38	0.98	มาก
15	กระบวนการที่จัดเป็นขั้นตอนและเหมาะสม	4.20	0.98	มาก

ตาราง 14 (ต่อ)

ข้อ ที่	รายการประเมิน	n=89		ความ เหมาะสม
		$\bar{X}$	S.D.	
	6.5 ชั้นปีที่ 5 เสริมความพร้อมวิชาการและปลูกจิตวิญญาณ ความเป็นครู	4.41	0.75	มาก
7	โครงการ/กิจกรรม ครอบคลุมและส่งเสริมคุณลักษณะครู ในศตวรรษที่ 21			
	7.1 ชั้นปีที่ 1 รู้จักวิชาชีพครู ครูวิชาชีพ			
	7.1.1 ด้านความรู้ความสามารถในสาขาวิชา	4.28	0.83	มาก
	7.1.2 ด้านการปฏิบัติตนและเห็นคุณค่าวิชาชีพครู	4.31	0.79	มาก
	7.1.3 ด้านสังคมพหุวัฒนธรรม	4.28	0.83	มาก
	7.2 ชั้นปีที่ 2 ส่งเสริมทักษะวิชาการและวิชาชีพ			
	7.2.1 ด้านความรู้ความสามารถในสาขาวิชา	4.35	0.72	มาก
	7.2.2 ด้านการปฏิบัติตนและเห็นคุณค่าวิชาชีพครู	4.38	0.76	มาก
	7.2.3 ด้านสังคมพหุวัฒนธรรม	4.26	0.82	มาก
	7.3 ชั้นปีที่ 3 สะท้อนประสบการณ์วิชาชีพ			
	7.3.1 ด้านความรู้ความสามารถในสาขาวิชา	4.34	0.72	มาก
	7.3.2 ด้านการปฏิบัติตนและเห็นคุณค่าวิชาชีพครู	4.34	0.74	มาก
	7.3.3 ด้านสังคมพหุวัฒนธรรม	4.35	0.72	มาก
	7.4 ชั้นปีที่ 4 เรียนรู้บทบาทครูจากการปฏิบัติ			
	7.4.1 ด้านความรู้ความสามารถในสาขาวิชา	4.37	0.75	มาก
	7.4.2 ด้านการปฏิบัติตนและเห็นคุณค่าวิชาชีพครู	4.29	0.80	มาก
	7.4.3 ด้านสังคมพหุวัฒนธรรม	4.33	0.75	มาก
	7.5 ชั้นปีที่ 5 เสริมความพร้อมด้านวิชาการและปลูกจิต วิญญาณความเป็นครู			
	7.5.1 ด้านความรู้ความสามารถในสาขาวิชา	4.33	0.75	มาก
	7.5.2 ด้านการปฏิบัติตนและเห็นคุณค่าวิชาชีพครู	4.35	0.71	มาก
	7.5.3 ด้านสังคมพหุวัฒนธรรม	4.37	0.75	มาก
8	กระบวนการจัดประสบการณ์มีความเหมาะสมสำหรับนิสิต ในแต่ละชั้นปี จากประสบการณ์ที่ซับซ้อนจากน้อยไปมาก	4.38	0.76	มาก

ตาราง 14 (ต่อ)

ข้อ ที่	รายการประเมิน	n=89		ความ เหมาะสม
		$\bar{X}$	S.D.	
9	กระบวนการ ขั้นตอน และกิจกรรมมีความสอดคล้อง เชื่อมโยงกัน	4.38	0.74	มาก
10	กิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดคุณลักษณะ มีความเหมาะสมกับ ระยะเวลาที่จัด และวิธีการประเมิน	4.32	0.79	มาก

จากตาราง 14 พบว่า ความคิดเห็นของคณาจารย์คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ที่รับผิดชอบด้านการจัดประสบการณ์วิชาชีพครู ในสถาบันผลิตครู 6 จังหวัดในเขตภาคเหนือ ตอนล่าง จำนวน 89 คน ผลการประเมินด้านความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$) ทั้งนี้ มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมสำหรับการนำไปใช้ คือ มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในประเด็น ของระยะเวลาที่จัดในกิจกรรม สมควรยืดหยุ่นตามเนื้อหาและสาระของแต่ละกิจกรรมที่สถาบัน อื่นๆ จะนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป ตลอดจนเสนอให้มีความร่วมมือกับงานกิจการนิสิตในการพัฒนา นิสิตเพื่อให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งในส่วนของ การฝึกประสบการณ์ที่จัดให้อาจจะไม่ เพียงพอ และควรมีกิจกรรม/โครงการในเรื่องกระตุ้น/ปลูกจิตวิญญาณความเป็นครูอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปีที่ 1 จนถึงสุดท้าย ก่อนออกฝึกประสบการณ์ เพราะเป็นเรื่องที่ต้องใช้ระยะเวลาในการ ปลูกฝัง

ตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้กิจกรรมปฐมนิเทศในรูปแบบการจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริม คุณลักษณะครูในศตวรรษที่ 21 ในกิจกรรมเตรียมความพร้อมก่อนออกฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครู

ในขั้นตอนของการทดลองนำรูปแบบไปใช้ สำหรับงานวิจัยในครั้งนี้ ได้นำกิจกรรมที่จัด สำหรับนิสิตชั้นปีที่ 5 ได้แก่โครงการเตรียมความพร้อมก่อนออกฝึกประสบการณ์สำหรับนิสิตฝึก ประสบการณ์วิชาชีพชั้นปีที่ 5 ที่กำลังจะออกฝึกสอน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 สังกัด คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ จำนวน 160 คน โครงการที่จัดขึ้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อปลูก จิตวิญญาณความเป็นครูให้กับนิสิต เป็นการเตรียมความพร้อมด้านจิตใจ ซึ่งเป็นอีกส่วนที่สำคัญ สำหรับการปรับตัวในสถานะใหม่และบริบทของโรงเรียนคือบริบทจริงที่นิสิตต้องออกไปเผชิญ

ผลการจัดกิจกรรมตามแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ ที่นำไปทดลองใช้ มีขั้นตอนการจัดกิจกรรม รายละเอียดของการจัดกิจกรรม และผลที่ได้ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1

กิจกรรม: เช็กอิน (check in)

รายละเอียดการจัดกิจกรรม: เปิดเพลงบรรเลง "สมาธิธรรมชาติ" ความยาวประมาณ 11 นาที

จุดมุ่งหมายของกิจกรรม: กิจกรรมเช็กอิน มีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมสภาพจิตใจ คลายความกังวล เป็นการเปิดพื้นที่แห่งการเรียนรู้

คำถามเพื่อการสะท้อนการเรียนรู้: "นิสิตรู้สึกอย่างไรกับสิ่งที่ได้ยิน"

ผลลัพธ์จากกิจกรรม: สภาพบรรยากาศสงบ นิสิตผ่อนคลาย และพร้อมที่จะเรียนรู้

สรุปได้ว่ากิจกรรม check in จัดเพื่อมุ่งเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมก่อนการทำกิจกรรมอื่นๆ ต่อไป ผู้เข้าร่วมกิจกรรมต้องมีความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ในพื้นที่ที่รู้สึกผ่อนคลาย และสบาย การเรียนรู้จะมีประสิทธิภาพมากขึ้น

สิ่งที่นิสิตสะท้อน:

คนที่ 1 "ผ่อนคลาย"

คนที่ 2 "เย็น และผ่อนคลาย"

คนที่ 3 "สบายเหมือนได้อยู่กับตัวเองมากขึ้น"

คนที่ 4 "ผ่อนคลายในธรรมชาติ"

คนที่ 5 "สบายตัวสบายใจ"

คนที่ 6 "เมื่อย แต่นั่งต่อได้ เป็นครูต้องอดทน"

ขั้นตอนที่ 2

กิจกรรม: เดินสัมผัส

รายละเอียดการจัดกิจกรรม:

รอบที่ 1 เดินไปในที่ที่เราอยากไป เจอใครยิ้มได้ แต่ห้ามสัมผัส ห้ามพูดคุย

รอบที่ 2 เดินไปเจอ ใครยิ้มทักทายได้ ใช้มือสัมผัสทักทายได้

จุดมุ่งหมายของกิจกรรม:

เพื่อสร้างความคุ้นชินกับพื้นที่การเรียนรู้ใหม่ ซึ่งมีทั้งคนที่เรารู้จักและไม่รู้จัก นิสิตเรียนรู้ที่จะออกจากพื้นที่ปลอดภัย (comfort zone) มาเผชิญประสบการณ์ใหม่ๆ

คำถามเพื่อการสะท้อนการเรียนรู้: “การเดินในรอบที่ 1 กับรอบที่ 2 นิสิตรู้สึกอย่างไร”

ผลลัพธ์จากกิจกรรม: นิสิตกล้าที่จะยิ้ม พูดจา ทักทายกับคนอื่นๆ ที่ไม่รู้จักหรือคุ้นเคย กันมาก่อนนิสิตกล้าที่จะเปิดเผยตนเองมากขึ้น

จากกิจกรรมสามารถสรุปได้ว่า กิจกรรมเดินสัมผัสทำให้นิสิตกล้าที่จะเปิดใจ ออกจาก พื้นที่ปลอดภัย เข้าไปในพื้นที่ใหม่สำหรับการเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้น นอกเหนือไปจากความคุ้นชินเดิม การประยุกต์ใช้ในการไปฝึกประสบการณ์นิสิตต้องเจอบริบทใหม่ คนใหม่ๆ ที่ไม่คุ้นเคย หากต้อง เข้าอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่คุ้นเคยนั้น นิสิตจะค่อยๆ เข้าไปสร้างความคุ้นเคยอย่างอ่อนน้อม ถ่อมตน

สิ่งที่นิสิตสะท้อน:

รอบที่ 1

คนที่ 1 “รู้สึกอึดอัด ทรมานอยากพูดแต่พูดไม่ได้”

คนที่ 2 “ได้แต่ยิ้ม อยากทักแต่ทักทายไม่ได้”

คนที่ 3 “เคืองกว้าง ไม่รู้จะไปอยู่ตรงไหน”

คนที่ 4 “รู้สึกดีได้แม้ไม่พูด แต่สัมผัสได้ถึงน้ำใจไมตรี”

รอบที่ 2

คนที่ 1 “คนที่รู้จักเข้ามาทักทาย เลยรู้สึกดีดี”

คนที่ 2 “รู้สึกดี เจอคนที่ไม่รู้จัก แต่มายิ้มให้”

คนที่ 3 “แปลกๆ ที่คนไม่รู้จักยิ้มให้ และสัมผัสตัว แต่ก็รู้สึกดี”

คนที่ 4 “เจอคนอื่น ได้โอกาสทักทายกัน”

ขั้นตอนที่ 3

กิจกรรม: ทบทวนมอง สะท้อนตนเอง ความพร้อมในการฝึกประสบการณ์

รายละเอียดการจัดกิจกรรม: นิสิตนั่ง และใคร่ครวญ ทบทวนตนเองว่า “นิสิตมีความพร้อมที่จะออกไปเป็นครูในระดับใด”

จุดมุ่งหมายของกิจกรรม: เพื่อวิเคราะห์และประเมินตนเอง โดยไม่มีอคติ และไม่ลดคุณค่าของตนเอง

คำถามเพื่อการสะท้อนการเรียนรู้: “ทำไมนิสิตคิดว่าตนเองมีความพร้อมในระดับนั้น”

นิสิตได้ประเมินความพร้อมของตนเองใน 3 กลุ่ม และแบ่งออกมาเป็น 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 พร้อมมาก

กลุ่มที่ 2 พร้อมปานกลาง

กลุ่มที่ 3 พร้อมน้อย

ผลลัพธ์จากกิจกรรม และสิ่งที่นิสิตสะท้อน:

1. กลุ่มที่ประเมินตนว่า พร้อมมากตั้งแต่ครั้งแรก

คนที่ 1 “คิดว่าพร้อมแม้มีงานค้างแต่สามารถทำเสร็จก่อนไปฝึกสอนได้”

คนที่ 2 “พร้อมไม่พร้อมก็ต้องพร้อมแล้ว มันถึงเวลา”

2. กลุ่มที่ประเมินตนว่า พร้อมปานกลาง

คนที่ 1 “มีในระดับหนึ่ง แต่ยังไม่ถึงที่สุด”

คนที่ 2 “อยากไปฝึกสอนมาก แต่ยังขาดความพร้อมเรื่องอารมณ์ ความรู้สึก ยังต้องฝึกฝน”

คนที่ 3 “มองการปฏิบัติตน ยังไม่พร้อม”

คนที่ 4 “กังวลงานค้างส่งที่คณะฯ ยังไม่รู้ว่าวิชาที่จะสอน เตรียมไม่ถูก เลยไม่พร้อม”

คนที่ 5 “ความรู้ยังไม่แน่น กลัวการปรับสภาพ สถานะ”

คนที่ 6 “คิดว่ายังกพร่องด้านอารมณ์ความรู้สึก กับการเปลี่ยนสถานะ”

3. กลุ่มที่ประเมินตนว่า พร้อมน้อย

คนที่ 1 “งานค้างที่คณะเยอะ โปรเจคส่งอาจารย์ ฝึกสอนก็ต้องเตรียมเลยคิดว่ายังไม่พร้อมเท่าไร” คนที่ 2 “สาขาคณิตศาสตร์คะ งานวิจัยยังไม่เสร็จ ต้องกลับมานำเสนองาน สัปดาห์หน้าอีก จะพร้อมกว่านี้ถ้าไม่มีงานค้าง” ในขณะที่นิสิตกำลังสะท้อนความรู้สึกตนนั้น ผู้วิจัยสังเกตพบว่า เมื่อคนที่ 1 และคนที่ 2 สะท้อน คนอื่นๆ ในแถวพยักหน้าเห็นด้วย นัยว่าประสบปัญหาเดียวกัน เมื่อนิสิตส่วนมากมีปัญหาเดียวกันส่งผลให้การประเมินความพร้อมของตัวนิสิตเองไม่ตรงกับที่นิสิตคาดไว้ อันเกิดจากภาวะที่ต้องพะวงอยู่กับงานที่ค้างอยู่ กระบวนการจึงได้ให้นิสิตทบทวนและประเมินตนเองอีกครั้ง โดยให้ตัดความกังวลเรื่องงานที่ค้าง งานนำเสนอ โปรเจคที่ต้องส่งให้นิสิตประเมินเฉพาะ “ความพร้อมกับการที่จะออกไปฝึกสอน” ในช่วงที่ให้นิสิตได้ทบทวนและประเมินความพร้อมของตัวนิสิตเองอีกครั้ง ผู้วิจัยเห็นการเปลี่ยนแปลง จำนวนนิสิตในแต่ละกลุ่ม ใน 2 กรณี คือ กรณีที่ 1 นิสิตที่อยู่กลุ่มพร้อมน้อย ย้ายไปอยู่ในกลุ่ม ปานกลาง และกลุ่มที่พร้อมมาก และกรณีที่ 2 นิสิตกลุ่มปานกลางย้ายไปอยู่กลุ่มพร้อมมาก จากกิจกรรมที่ให้นิสิตประเมินความพร้อมของตนเอง ทำให้นิสิตได้รับรู้ระดับความพร้อมของตนเองก่อนที่จะออกฝึกประสบการณ์ นิสิตวิเคราะห์ความพร้อมของตนเองได้ว่า ยังบกพร่องอะไร ยังต้องเติมในส่วนใด เพื่อให้นิสิตได้กลับไปเติมเต็มส่วนที่ยังประเมินว่าตนเองยังขาด ยังไม่พร้อม และให้นิสิตที่พร้อมไปทบทวนให้เกิดความมั่นใจยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 4

กิจกรรม: วาดภาพ “ครูที่เป็นแรงบันดาลใจที่ทำให้อยากเป็นครู”

รายละเอียดการจัดกิจกรรม: ให้นิสิตวาดภาพอะไรก็ได้ที่นิสิตคิดว่าสื่อถึง ครูที่นิสิตประทับใจ ครูที่นิสิตเห็นเป็นแบบอย่าง ครูที่นิสิตเห็นว่าเป็นครูที่ดี

ครูที่สร้างแรงบันดาลใจ ให้นิสิตอยากไปเป็นครูในแบบนั้น

จุดมุ่งหมายของกิจกรรม: ทบทวนสะท้อนจากประสบการณ์ครูของครูการมีครูที่เป็นแบบอย่าง

คำถามเพื่อการสะท้อนการเรียนรู้: ให้นิสิตนั่งนิ่งๆ มองภาพตรงหน้าที่นิสิตวาดใคร่ครวญ และลองสะท้อนว่า “ทำไมนิสิตจึงวาดภาพนี้แทนครูท่านนั้น”

ผลลัพธ์จากกิจกรรม: นิสิตเกิดแรงบันดาลใจที่จะเป็นครูจากครูของนิสิต และจากการที่นิสิตได้มีประสบการณ์ตรงกับตนเอง

สิ่งที่นิสิตสะท้อนจากภาพที่นิสิตวาด:

คนที่ 1 ภาพดวงจันทร์ กับเหล่าดวงดาว (สะท้อนเรียนรู้จากอาจารย์คณะศึกษาศาสตร์)

“ดวงจันทร์ แทน ครู ดวงดาวคือนิสิต ตัวผมเองก็เป็นดาวดวงหนึ่งในนั้น ดวงจันทร์หรือครูให้แสงสว่าง แสงสว่างคือความดีงาม ความดีงาม ส่งมาให้ดวงดาว คือนิสิตและดวงจันทร์ก็ไม่เลือกให้แสงกับดาวดวงไหน เฉพาะ เปรียบครูให้ความรู้กับลูกศิษย์ทุกคนเสมอกันไม่เลือกว่าเด็กดีหรือเกเร ดาวทุกดวงจึงมีแสงวิบวับได้”

คนที่ 2 ภาพสายรุ้ง

“ครูสอนวิทยาศาสตร์ ตอน ป. 6 จำชื่อไม่ได้แต่ประทับใจมาก วาดรุ้งเพราะเส้นบนและล่างของรุ้งเป็นเส้นขนาน ไม่น่าจะมาบรรจบกันได้ ตัวเองก็ไม่ได้อยู่ในครอบครัวที่เป็นครู แต่มาเรียนครูก็เพราะครูคนนั้น ที่อดทนกับหนูที่เกเรไม่ตั้งใจเรียน รุ้งสวยงามจะเกิดหลังจากฝนฟ้าคะนองเหมือนตัวเองที่เกเรเหมือนฝนฟ้าคะนอง แต่ครูก็ปรานจนกลายเป็นรุ้งที่สวยงาม”

คนที่ 3 ภาพไก่

“เด็กเกเร แก้ง้าวๆ ครูให้คำปรึกษาทุกเรื่อง ทบทวนทุกวิชา เราเรียนไม่ดี ปัญหาทุกอย่างครูฟัง ท่านทุ่มให้เรามาก ท่านชอบเลี้ยงไก่ เห็นไก่ นึกถึงท่าน”

คนที่ 4 ภาพสี่เหลี่ยมสีขาวท่ามกลางความหลากสี

“ครูสอนผมตอนมอต้น ครูเป็นคนดี แต่ช่วยเหลือเราทุกอย่าง วิธีการของครู รู้สึกตอนนั้นว่าดีกรอบการใช้ชีวิตให้เราอยากออกมาเป็นตัวของตัวเอง คิดกับครูไม่ดีเลย ขัดแย้งกับสิ่งที่ครูวางไว้ให้ แต่พอถึงเวลาที่ต้องแยกย้าย ห่างกัน ผมได้มายืนในที่ที่ผมคิดอยากยืนนานแล้ว แต่เพิ่งเข้าใจครูว่าทำไมถึงดีกรอบให้เรา เพราะว่าสิ่งที่ครูเลือกให้มันดีแล้ว วันหนึ่งถ้ามีโอกาส ที่จะสร้าง

โอกาสให้เด็กสักคนหนึ่งในอนาคต ผมอยากยืนอยู่ในจุดที่ครูยืน และสัมผัสในสิ่งที่ครูรู้สึกบ้าง อยากเป็นครู”

ภาพที่ 5 ภาพครู 2 คน (ชายและหญิง: สะท้อนเรียนรู้จากอาจารย์คณะศึกษาศาสตร์)

“พวกเรา 3 คน วาดออกมาเป็นภาพเดียวกัน คือ อาจารย์ 2 ท่าน เพราะเราเป็นเด็ก ตกแผน เราอยากเป็นครูในแบบที่อาจารย์สองท่านเป็น คือไม่สอนอย่างเดียว แต่หวังลูกศิษย์ คอยถามถึง ไม่เจอก็ถามว่าจะมาเรียนไหม คอยใส่ใจ ถามหาตลอด ทุกคน เราเรียนรู้ว่า “ครูที่ดี ไม่ใช่มีหน้าที่แค่สอนเพียงอย่างเดียว”

ภาพที่ 6 ภาพโรงเรียน มีครูใหญ่

“วาดภาพด้วยดินสอ ไม่ลงสีเพราะเป็นเป็นภาพในความทรงจำครูที่เป็นต้นแบบ คือ ครูใหญ่สอนทุกชั้นตั้งแต่ประถม ป.1-ป.6 เด็กน้อย ครูก็น้อย ครูใหญ่จึงทำทุกอย่างทั้งวิชาการและการสอนปฏิบัติอื่นๆ โรงเรียนพักก็พากันซ่อมแซม ขนอิฐขนปูน นานๆ จะกลับไปหาครู ชีวิตครูทุ่มเท กับโรงเรียนจนวาระสุดท้าย ได้ข่าวว่าครูเสียชีวิตที่โรงเรียน”

ภาพที่ 7 ถนนโค้งๆ บนภูเขา (ภาพทางไปบ้านของตนเอง ที่อัมผาง)

“เป็นเด็กคนหนึ่งโรงเรียนอัมผาง ได้รับแรงบันดาลใจจาก ผอ. โรงเรียน อยากให้เพื่อนทุกคนรู้ว่าโชคดีแค่ไหนที่ได้มาเรียนที่นี่ เด็กคนหนึ่งในพื้นที่ห่างไกล ยากกว่าจะได้โอกาส เมื่อมีโอกาสต้องทำให้ดีที่สุด “เด็กทุกคนที่กำลังมองหน้าครู โปรดจงรู้ว่าเด็กคนนั้นกำลังอยากเรียนรู้ ไม่ว่าเขาจะเก่งหรือเกร”

ภาพที่ 8 เทียน กับเงิน

“นึกถึง อาจารย์เป็นที่ปรึกษาตอน ม.ต้น – ม.ปลาย เรียกลูกศิษย์ว่าลูกและแทนตนเองว่าแม่ รู้สึกถึงความเอื้ออาทร ความเมตตาที่มีต่อเรา ใครเรียนเก่งก็สนับสนุนให้ไปสอบ ไม่มีค่าสมัคร ก็ออกให้ ไปไหนก็มีคนรู้จักหมด อยากเปลี่ยนนามสกุลให้อาจารย์ว่า ญาติเอยะ”

ภาพที่ 9 ภาพห้องเรียนที่ไม่มีครู

“ภาพในอดีตที่เคยเจอคือ ไม่มีครูยืนสอนหน้าชั้น ไม่มีครูมาสอน เราไม่ค่อยได้เรียน จึงทำแต่กิจกรรมพัฒนาเก็บหญ้าในสนาม จริงๆ พวกผมอยากเรียน อยากมีอนาคต ที่ผ่านมารู้ด้วยตัวเอง คิดว่าวันหนึ่งอยากไปยืนตรงนั้น พุดแบบนี้ไม่ได้หมายความว่าไม่เคารพครู แต่เราอยากทำหน้าที่ ตรงจุดๆ นั้น เราเข้าใจเด็กที่อยากเรียน เหมือนครั้งหนึ่งที่เรารู้สึก”

ภาพที่ 10 ภาพครูจูงนักเรียนเดินไปตามเส้นทาง

“นึกถึงคุณครู ที่โรงเรียนสุโขทัยวิทยาคม หนูเป็นเด็กไม่ชอบเรียน ชอบเที่ยวซุกซน เป็นเด็กห้องท้าย แต่ครูยังคอยเตือนสติให้คิดเสมอว่าอดเปรี้ยวไว้กินหวาน ครูเป็นคนเดียวที่ประทับใจ และอยากไปเป็นครู”

ภาพที่ 11 ครูกรรไกร

“ครูฝ่ายปกครอง ครูตัดผมของผม นั่นคือจุดเปลี่ยนว่าอยากออกมาเป็นครู รู้จักการวางตัวของครู หน้าที่ที่ครูทำให้เราอยากจะเป็นครู”

ภาพที่ 12 พระอาทิตย์สีแดง (แสงสว่างในที่มืด)

“มีสองตอนในชีวิต ตอนแรก ตอนอนุบาล เราออกจากบ้าน ไปทำไมไม่รู้ เคี้ยวคว้าง ออกไปในที่ที่เราไม่รู้จัก ครูอนุบาลจึงเป็นคนแรกที่เข้ามาหาเรา และบอกกับเราว่า “อยู่กับครูนะ” ตอนที่สอง เกิดขึ้น ตอน ม. 6 สอบและได้มาเรียนคณะนี้แบบไม่ตั้งใจ ไม่ได้อยากเป็นครูเลย ไม่เคยคิดจะเป็น แต่วันหนึ่งได้อ่านหนังสือของป๋ามล (ทิชา ณ นคร) ผู้อำนวยการศูนย์เด็กและเยาวชน บ้านกาญจนาอ่านแล้วเหมือนได้จุดไฟในใจ อยากเป็นแบบป๋ามล ประโยคในหนังสือที่จำได้แม่น ประโยคนั้น เขียนว่า “การศึกษาปัจจุบันครูพยายามตีกรอบ ยัดความรู้ให้นักเรียน แต่ครูไม่เคยสอนนักเรียนเรื่องชีวิต อะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ นักเรียนจึงเปลี่ยนจากการเป็นศิษย์ของโรงเรียน มาเป็น ศิษย์ของสถานพินิจ...” ครูต้องรู้จักเด็ก ฟังเด็ก ไม่ว่าจะเป็นอย่างไร มองเด็กทุกคนในห้อง ไม่ใช่แค่ใครคือที่ 1” อ่านจบแล้ว นึกถึงป๋ามล คือ ครูคือแสงสว่างในที่มืด”

สรุปได้ว่า กิจกรรม วาดภาพ “ครูที่ฉันประทับใจ และเป็นแรงบันดาลใจให้นิสิตอยากเป็นครูที่ดี” มีจุดมุ่งหมายให้นิสิตทบทวนเรื่องราวเกี่ยวกับครูของนิสิต ที่เป็นแรงบันดาลใจในการเป็นครูของนิสิต เป็นต้นแบบของนิสิต จากการสะท้อนภาพที่นิสิตได้วาด มีทั้งการเป็นครูเพราะได้แรงบันดาลใจทางบวก กับการเป็นครูเพราะผ่านประสบการณ์ที่ไม่ดีมาด้วยตนเอง จึงใช้พลังเหล่านั้นผลักดันตนเองเพื่อเป็นครูที่ดีในอนาคต

ขั้นตอนที่ 5

กิจกรรม: วาดภาพ “ห้องเรียนที่เราอยากสอน”

รายละเอียดการจัดกิจกรรม: ให้นิสิตจับกลุ่ม 6-8 คน ร่วมกันคิด จินตนาการห้องเรียนที่นิสิตอยากสอน มีลักษณะเป็นแบบใด

จุดมุ่งหมายของกิจกรรม: เพื่อให้นิสิตรู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม ยอมรับและรับฟังผู้อื่น จนได้ผลงานที่สะท้อนความคิดร่วมกันในภาพของห้องเรียนที่นิสิตสามารถปรับนำไปใช้ในเวลาที่นิสิตออกฝึกประสบการณ์

คำถามเพื่อการสะท้อนการเรียนรู้: “ภาพที่นิสิตคาดหวังไว้ตามจินตนาการ กับบริบทจริงที่นิสิตพบ ไม่เหมือนกัน นิสิตจะปรับเปลี่ยนห้องเรียนของนิสิตได้อย่างไร”

ผลลัพธ์จากกิจกรรม: นิสิตสะท้อนภาพห้องเรียนทั้งที่เป็นภาพตามจินตนาการ และสามารถปรับประยุกต์ได้หากในบริบทจริงนิสิตไม่เจอสภาพห้องเรียนที่เป็นไปตามที่นิสิตวางแผนไว้

สิ่งที่นิสิตสะท้อนจากภาพทัศนิตวาด:

กลุ่มที่ 1 ห้องเรียนมานลิเก

“มานลิขมพู หน้าห้องมีกระดานอัจฉริยะ มีสื่อออนไลน์ ตู้เก็บหนังสือ ห้องแอร์ปรับอากาศเย็นสบาย” “หากไม่มีตามที่คิด เราก็สามารถปรับเปลี่ยนได้ ทำห้องให้สะอาด อากาศถ่ายเท มีมุมจัดให้เด็กอ่านหนังสือ”

กลุ่มที่ 2 ห้องเรียนชีวะ

“ในห้องเรียนเรา มีกระดานอัจฉริยะ จัดห้องเรียนแบบตัวยู ไม่มีใครเป็นเด็กหลังห้อง ทุกโต๊ะมีคอมพิวเตอร์และที่เก็บเอกสาร มีกล่องวงจรปิดไว้สังเกตพฤติกรรม ด้านหลังห้องเรียนจัดระบบนิเวศน์ไว้เป็นที่เรียนรู้ ถ้าทำไม่ได้อย่างที่คิดไว้ ก็จัดโต๊ะเก้าอี้เป็นรูปตัวยู กับมุมอ่านเพิ่มเติม แต่ต้องไม่มีเด็กหลังห้อง”

กลุ่ม 3 ห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

“มีมุมอ่านหนังสือ จัดโต๊ะเป็นรูปตัวยู มี wifi ห้องเรียนปรับอากาศ หน้าต่างมองออกไปแล้วเห็นธรรมชาติ มีคอมพิวเตอร์ไว้สืบค้นข้อมูล แต่ถ้ามีคอมพิวเตอร์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกเราอาจจะจัดเป็นมุมอ่านหนังสือ สืบค้นแทน”

กลุ่ม 4 เรียนรู้คู่ชุมชน

“ห้องเรียนมีกระดานอัจฉริยะ จัดโต๊ะรูปตัวยู มีมุมความรู้ มีมุมเกษตรธรรมชาติ ห้องทดลอง ให้นักเรียนลงเรียนรู้ที่ชุมชน มีมุมอ่านหนังสือและมุม นันทนาการ มีคอมพิวเตอร์ หลังห้องเรียนจะมีมุมร่วมกันทำแบบฝึกหัด ใช้แนวคิด flip classroom แต่ถ้าไปโรงเรียนแล้วไม่มีตามที่คิดเราก็ต้องปรับเปลี่ยนได้ อาจใช้บริเวณโรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้เพิ่ม”

กลุ่ม 5 ห้องเรียน slop

“จัดห้องเรียนแบบ slop ทุกจุดมองเห็นชัดเจน เว้นระยะให้ครูเดินไปหานักเรียนได้ เพิ่มปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ครู-นักเรียน กลางห้องเป็นจุดจัดกิจกรรม บริเวณรอบห้องเป็นกระจก หลังห้องติดกล่องบันทึกการสอน สำหรับนักเรียนที่ไม่มาเรียนสามารถไปเปิดวิดีโอเพื่อเรียนตามได้ จัดไว้ที่มุมการเรียนรู้เพิ่มเติม พื้นห้องปูหญ้าเทียม ให้ได้เหมือนอยู่กับธรรมชาติ..สร้างสมดุลระหว่างธรรมชาติกับสมอง”

กลุ่ม 6 ห้องเรียนคุณภาพในศตวรรษที่ 21

“ครูจะมีบทบาทเป็น พี่เลี้ยง (coach) หรือ ผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) กิจกรรมที่จัดเน้นกระบวนการเรียนรู้ ในห้องจัดเหมือนสตูดิโอ เน้น project based-learning มีอุปกรณ์ครบ เช่น จออัจฉริยะ ที่เก้าอี้จะเชื่อมโยงกับจอภาพ มีมุมฝึกทักษะ เกมส์ ฝึกคิด มุมอ่านหนังสือ ตรงกลางมีบอปลา ฝึกด้านจิตใจให้นักเรียนรู้จักดูแลรับผิดชอบ มีความอารีและอ่อนโยน”

กลุ่ม 7 ห้องเรียนเคมี

“มีไวท์บอร์ด จอโปรเจคเตอร์ มีป้ายนิเทศให้ความรู้ด้านข้างของห้องเรียน มีโต๊ะอ่านหนังสือ มีตู้เก็บอุปกรณ์การทดลอง มีโต๊ะครูหลังห้อง มีคอมพิวเตอร์สื่อบัน อ่างล้างมือ ห้องมีอากาศถ่ายเทสะดวก”

กลุ่ม 8 teach less learn more

“นำแนวคิดการจัดการเรียนรู้ของสิงคโปร์มาจัดคือการให้นักเรียนสืบค้นมาจากที่บ้าน พอในห้องเรียนก็มาพูดคุยกัน รอบห้องเป็นตู้หนังสือ มีคอมพิวเตอร์เอาไว้สืบค้นข้อมูล มีต้นไม้จัดมุมให้สบายตา”

ห้อง 9 ห้องหลายรูปแบบ ปรับตามเนื้อหา

“ผู้เรียนมีส่วนร่วมทุกกิจกรรม เช่นวิชาวิทยาศาสตร์ จัดห้องเรียนรูปตัวยู ตรงกลางมีการสาธิตการทดลองได้ เน้นกระบวนการกลุ่ม ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียน หรือผู้เรียนกับผู้เรียน มีการนำนักเรียนเรียนรู้นอกห้องเรียน ทัศนศึกษา ระบบนิเวศน์ นักเรียนอยากเรียนรู้อะไร ก็ออกแบบให้เป็นไปตามที่นักเรียนอยากเรียนรู้ เป็นห้องเรียนแห่งการเรียนรู้”

กลุ่ม 10 โรงเรียนบูรณาการวิทยานุสรณ์ศิลปินอุปลัมภ

“ปณิธานของโรงเรียน คือ เรียนได้ทุกเพศทุกวัย เรียนได้ทุกที่ทุกทาง” เช่น การเรียนประวัติศาสตร์ ก็ไปเรียนรู้ในสถานที่จริงเช่น วัด และสถานที่ทางประวัติศาสตร์ ให้นักเรียนได้ลงดู และเรียนรู้จากสถานที่จริง สงสัยอะไรก็ถามได้เลย”

กลุ่ม 11 ห้องเรียนวิทยาศาสตร์นำรู้ (รอบตัวเรา)

“เรียนรู้ทุกวิทยาศาสตร์ ก็ธรรมชาติที่อยู่รอบตัวเรา เรียนรู้จากสิ่งที่เห็น จากสภาพจริง การเรียนรู้ไม่ได้อยู่ในห้องเรียน ผู้เรียนแสวงหาความรู้ สามารถสรุปได้ด้วยตนเอง”

กลุ่ม 12 flip classroom

“จัดโต๊ะเป็นรูปตัวยู แต่จุดเด่นของเราคือมีอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ทุกอย่างให้นักเรียนใช้ แต่จะมีระบบ lock mouse คือในขณะที่เรียน ดูจอได้แต่นักเรียนจะได้ไม่เปิดไปเล่นเกมส์ หรือสนใจเรื่องอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวกับการเรียน แก้อีลีสดี ตื่นตาตื่นใจ ส่งเสริมความกระตือรือร้นของผู้เรียน”

กลุ่ม 13 ห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ (ฟิสิกส์)

“จัดโต๊ะรูปตัวยู แบบสลับหว่างกันเพื่อจะได้มองเห็นชัดทุกจุด มีโต๊ะครู กว้างขวางวางของได้ สะอาด น่าอยู่ ปลอดภัย อากาศถ่ายเท มีสื่อ ชั้นวางหนังสือ ป้ายนิเทศ เกมส์ทบทวนความรู้”

กลุ่ม 14 “ห้องเรียน ธรรม”

“ธรรม ในที่นี้ คือ ธรรมชาติ สิ่งต่างๆ รอบตัว เรียนแบบย้อนกลับสู่สามัญ จัดห้องเรียนแบบห้องเรียนแห่งความสุข การเรียนรู้มีทุกที่แม้ไม่มีห้องเรียน ครูมีหน้าที่ชี้ให้นักเรียนเห็นดาวดวงต่างๆ (อาชีพต่างๆ) แต่ครูไม่ใช่ผู้ที่จะสอยดาวลงมาให้นักเรียน”

กลุ่ม 15 ห้องเรียนหกเหลี่ยม

“ห้องเรียนหกมุม จะจัดต่างกัน มีมุมการเรียนรู้ด้านต่างๆ ห้องเรียนที่เน้นธรรมชาติ สัมผัสและใกล้ชิดกับธรรมชาติ”

กลุ่ม 16 ห้องเรียนแห่งนวัตกรรม

“ห้องเรียนเป็นแบบกลม ไม่มีหน้าห้องหลังห้อง ผู้สอนมีหน้าที่ผลักดันนักเรียนเกิดการเรียนรู้

กลุ่ม 17 ห้องเรียนศตวรรษที่ 22

“ในห้องเรียนมีนักเรียน 15 คน ต่อ ครู 1 คน มีกล้องวงจรปิดสำหรับผู้ปกครองดูพฤติกรรมของลูกในขณะที่เรียน ผนังห้องเป็น 4 มิติ ปรับเปลี่ยนตามความต้องการ หรือเนื้อหาที่เรียน เช่น เรียนในธรรมชาติ ทะเลทราย โต๊ะคอมพิวเตอร์มีจอฝัง เป็นจอแบบสัมผัส touch screen เลือกเรียนแบบอิสระ ตามที่ต้องการเรียนรู้”

จากกิจกรรมวาดภาพห้องเรียนที่นิสิตคาดหวัง กับสิ่งที่นิสิตจะเผชิญซึ่งอาจจะไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง ช่วยให้นิสิตได้ทบทวนเรื่องกระบวนการ และวิธีการจัดการเรียนรู้ การจัดการในชั้นเรียนซึ่งอาจมีความเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพที่เป็นจริง นิสิตสามารถคิด วิเคราะห์ และนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมตามและละบริบท

ขั้นตอนที่ 6 ประเมินผลการจัดกิจกรรม

กิจกรรม: เขียนอิสระ (Free writing)

รายละเอียดการจัดกิจกรรม: ให้นิสิตเขียนสะท้อนสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรมตั้งแต่กิจกรรมแรกจนกิจกรรมสุดท้าย ให้นิสิตเขียนตามที่นิสิตรู้สึก มี สบายอยู่กับปัจจุบันขณะ

จุดมุ่งหมายของกิจกรรม: เพื่อให้นิสิตได้ทบทวนและสะท้อนสิ่งที่นิสิตได้เรียนรู้ เป็นการตกผลึกความคิด เกิดเป็นบทสรุปของการเรียนรู้

คำถามเพื่อการสะท้อนการเรียนรู้: “กิจกรรมตลอดทั้งวันนี้ นิสิตได้เรียนรู้อะไร รู้สึกอย่างไร ให้นิสิตนั่งนิ่งๆ อยู่กับตัวเอง แล้วลงมือเขียนในสิ่งที่นิสิตคิด เขียนต่อเนื่องกันไปโดยไม่หยุดเมื่อเขียนเสร็จแล้ว ให้นิสิตวงกลม คำ 3 คำที่นิสิตเห็นว่าโดนใจที่สุด เมื่อไม่แน่ใจให้พูดคำ 3 คำนั้นออกมา”

ผลลัพธ์จากกิจกรรม: นิสิตได้เรียนรู้ และตระหนักในคุณค่าของความเป็นครู บทบาทที่สำคัญในวิชาชีพ

คำสำคัญ ที่นิสิตได้สะท้อน ซึ่งแสดงให้เห็นว่านิสิตรู้ ตระหนัก เห็นคุณค่าในวิชาชีพ และเกิดการจุดประกาย เป็นแรงบันดาลใจ ให้เกิดจิตวิญญาณความเป็นครู ตัวอย่างคำที่นิสิตได้สะท้อนออกมาการจัดกิจกรรม และจำนวนนิสิตที่สะท้อนคำนั้นซ้ำๆ กัน แสดงได้ดังตาราง 15

ตาราง 15 แสดงการรวบรวมคำที่นิสิตสะท้อนจากกิจกรรมการเขียนอิสระ (Free writing)

คำที่นิสิตสะท้อน	จำนวนที่นิสิตสะท้อนคำๆ นี้
อยากเป็นครูดี /ครูดีในดวงใจ / แรงบันดาลใจ	15
มีพลัง / ความพร้อม / มั่นใจ	9
จิตวิญญาณแห่งความเป็นครู	8
มีสติ / ฝึกจิต /สมาธิ	6
ปลูก/กระตุ้นจิตวิญญาณ	5
ความเป็นครู / คุณค่าของความเป็นครู	5
รักในวิชาชีพครู /ศรัทธา	4
มีใจ ทำจากใจ ทำด้วยใจ /ใจสำคัญ	3
มีความสุข /รู้สึกดี / อิ่มใจ	3
ต้นแบบ / แบบอย่างที่ดี	3
ปฏิสัมพันธ์ / สัมพันธภาพ / มิตรภาพ	3
ผู้ให้โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน	3
อ่อนน้อมถ่อมตน / เสียสละ	2
ยิ้มแย้ม อารมณ์ดี	2
การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21	2
กล้าที่จะเปลี่ยน	2
มีความศรัทธา	2
แถมครูดี	2
เปิดใจยอมรับ	2
ทุกคนมีความแตกต่าง	2

ตาราง 15 (ต่อ)

คำที่นิสิตสะท้อน	จำนวนที่นิสิตสะท้อนคำๆ นี้
ประยุกต์ใช้	2
รับฟัง / ยอมรับ	1
ความรักและเมตตา	1
เสริมสร้างความเป็นครู	1
ปรับเปลี่ยนบทบาท / การปรับตัว	1
บรรยากาศดีอบอุ่น	1
เปิดรับสิ่งใหม่	1
อยากจะเรียนรู้	1
มีปัญหาต้องกล้าเผชิญ	1
บรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้	1
รักนักเรียนเท่ากัน	1
รวมทั้งสิ้น (คน)	95

จากการรวบรวมคำที่นิสิตได้สะท้อน จากการเขียนอิสระ แสดงให้เห็นว่านิสิตมีความพร้อมด้านจิตใจในการออกไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพมากขึ้น โดยเปรียบเทียบกับ การประเมินตนเองในช่วงแรก ยังประเมินตนเองว่าพร้อมน้อย ยังมีความกังวล และกลัว การเปลี่ยนแปลงที่ตนเองกำลังจะเผชิญ แต่ภายหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรม จากการเขียนสะท้อน สิ่งที่นิสิตได้เรียนรู้ (Free writing) พบว่า นิสิตตระหนักในบทบาทวิชาชีพครู เกิดการเป็นคุณค่า ในวิชาชีพ และถูกกระตุ้นเร้าในเรื่องจิตวิญญาณความเป็นครู ดังที่นิสิตได้สะท้อนในผลงานทาง จิตตปัญญาศึกษา และการสะท้อนสิ่งที่เรียนรู้ (reflection) ตลอดการเข้าร่วมกิจกรรม

จากการอ่านบททบทวนงานเขียนอิสระของนิสิต ผู้วิจัยพบว่านิสิตส่วนใหญ่ตระหนัก ในบทบาทหน้าที่ครูที่ดี และกิจกรรมได้สะท้อนถึงจิตวิญญาณความเป็นครูในตัวของนิสิตได้ถูกดึง ออกมาโดยใช้กระบวนการจิตตปัญญาศึกษา จากคำที่นิสิตได้สะท้อนผ่านการเขียน และคัดเลือก ออกมาแล้ว จะพบคำซ้ำๆ กัน อาทิ ความเป็นครู จิตวิญญาณความเป็นครู ปลุก/ปลุกจิตวิญญาณ ความพร้อม ครูที่ดี ศรัทธา ความพร้อม สมานิจิตใจ ซึ่งคำต่างๆ เหล่านี้ ในกิจกรรมตาม กระบวนการจิตตปัญญาศึกษา เป็นการแสดงให้เห็นว่านิสิตเกิดความตระหนักในบทบาทหน้าที่ ของตนเอง และมีความพร้อมด้านจิตใจซึ่งเป็นไปตามจุดประสงค์ของกิจกรรมที่จัดขึ้น

ความคิดเห็นของนิสิตจาก AAR: After Action Review

การทำ AAR เป็นเทคนิคที่ใช้ในการประเมินความคิดเห็นของนิสิตวิธีหนึ่ง หลังเข้าร่วมทำกิจกรรม มี facilitator คอยกระตุ้น ให้บททวนวัตถุประสงค์ เป้าหมาย เพื่อให้เข้าใจตรงกันว่าสิ่งที่คาดหวัง คืออะไร บททวนกระบวนการที่เกิดขึ้น และสิ่งได้เรียนรู้อะไร การทำ AAR เป็นการตอบคำถาม 4 ข้อ ได้แก่ สิ่งที่คาดหวัง สิ่งที่ดีกว่าที่คาดหวัง สิ่งที่ย่ำแย่กว่าที่คาดหวัง และสิ่งที่ได้รับจะนำไปปรับใช้อย่างไร

ผลจากการสังเคราะห์ประเด็นที่ได้จากการทำ AAR ของนิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ มีดังนี้

สิ่งที่คาดหวัง

1. การเตรียมความพร้อมในการออกฝึกสอน
2. ความพร้อมที่จะไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมากกว่าเดิม
3. ออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ
4. คาดหวังจะได้เทคนิควิธีไปใช้ในการฝึกสอน
5. แนวทางการเป็นครูที่ดี
6. การวางตัวและการปรับบุคลิกภาพให้เหมาะสมกับความเป็นครู

สิ่งที่ดีกว่าที่คาดหวัง

1. ได้ปลูกจิตวิญญาณความเป็นครู
2. ได้แรงบันดาลใจในการออกฝึกสอน ทำให้มั่นใจมากยิ่งขึ้น
3. จิตวิญญาณความเป็นครู รู้ลึกดี และรักในอาชีพครูมากขึ้น
4. การปรับสภาพก่อนออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

สิ่งที่ย่ำแย่กว่าที่คาดหวัง

คิดว่าจะมีเวลาการทำกิจกรรมมากกว่านี้ บางกิจกรรมต้องใช้เวลา

สิ่งที่ได้รับจะนำไปปรับใช้อย่างไร

1. นำไปใช้ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้มีประสิทธิภาพ
2. จะต้องกล้ามากกว่านี้
3. นำเทคนิคที่ได้ไปใช้ในการสอน
4. นำหลักไปปรับให้ถูกต้อง และจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับผู้เรียน

ผลการประเมินความพึงพอใจของนิสิตต่อการจัดกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษามีดังนี้

ตาราง 16 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจของนิสิตต่อการจัดกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษา

ข้อที่	รายการประเมิน	n=87		ระดับความพึงพอใจ
		$\bar{X}$	S.D.	
1	เนื้อหาสอดคล้องกับความต้องการ	4.34	.61	มาก
2	สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน	4.32	.67	มาก
3	เนื้อหาเหมาะสมกับระยะเวลา	4.11	.64	มาก
4	วิทยากรถ่ายทอดเนื้อหาได้เข้าใจและชัดเจน	4.41	.60	มาก
5	มีเทคนิคที่น่าสนใจ	4.45	.61	มาก
6	เนื้อหาสอดคล้องกับหัวข้อ	4.43	.62	มาก
7	การรักษาเวลา	4.24	.70	มาก
8	ความเหมาะสมในด้านสัดส่วนอุปกรณ์	4.25	.61	มาก
9	ความพึงพอใจในภาพรวม	4.24	.65	มาก

จากตาราง 16 พบว่า

1. ในภาพรวมนิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความพึงพอใจในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีเทคนิคที่น่าสนใจ ($\bar{X} = 4.45$) รองลงมาคือ เนื้อหาสอดคล้องกับหัวข้อ ($\bar{X} = 4.43$) และต่ำที่สุดคือ เนื้อหาเหมาะสมกับระยะเวลา ($\bar{X} = 4.11$)
2. ผลการประเมินความพึงพอใจของนิสิตต่อการจัดกิจกรรมจิตตปัญญา ศึกษาจากการเขียน AAR (After Action Review) พบว่า กิจกรรมที่จัดขึ้นมีประโยชน์ ตรงตามทีนิสิตต้องการ และนิสิตสามารถนำเทคนิคที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนิสิตต่อไป
3. นิสิตที่เข้าร่วมกิจกรรมจิตตปัญญาศึกษาได้รับการกระตุ้น เกิดความตระหนักในบทบาทวิชาชีพครู เห็นคุณค่าในวิชาชีพและเกิดจิตวิญญาณความเป็นครู ดังที่นิสิตได้เขียนในบันทึกสะท้อนการเรียนรู้ ดังนี้

“กิจกรรมในวันนี้ ให้ประโยชน์กับเรามาก กิจกรรมสนุก ได้ประโยชน์ ทำให้มองเห็น บางสิ่งบางอย่างในการที่จะไปเป็นครูของตนเองที่มองข้ามไป เริ่มแรกนั่งสมาธิทำให้จิตใจสงบ อยู่กับตนเองมากขึ้น ส่วนกิจกรรมการเดินทางกับคนที่ไม่รู้จัก แต่เรากล้ายิ้มทักทายได้ สอนให้ เรามองภาพออกว่า เมื่อเราออกไปเป็นครู เราจะปฏิบัติตัวอย่างไร” (นิสิตคนที่ 1 งานเขียนอิสระ Free writing)

“กิจกรรมในวันนี้ช่วยเสริมสร้างความเป็นครูในทุกๆ ด้าน ทั้งในด้านการจัดการเรียน การสอนให้มีความน่าสนใจ การประพฤติปฏิบัติตน การเตรียมความพร้อมก่อนการสอน และ โดยเฉพาะในด้านปลูกจิตสำนึกความเป็นครู ครูที่เป็นแรงบันดาลใจ ให้อยากเป็นครูที่ดี แน่ใจว่า ทุกๆ คน จะต้องมีความรักและเคารพ ดังนั้น เมื่อออกมาแนะนำเสนอหรือสื่อที่ออกมา ทุกอย่าง ล้วนออกมาจากความรักความเคารพ สิ่งนี้ จึงเป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้นอยากรให้เราได้มีโอกาสเป็นครูที่ดี ในดวงใจของศิษย์ในวันหนึ่งให้ได้” (นิสิตคนที่ 2 งานเขียนอิสระ Free writing)

“จากกิจกรรมที่ได้รับในวันนี้ ทำให้เกิดความมั่นใจที่จะไปเป็นครูฝึกสอนเพิ่มมากขึ้น ได้รับข้อเสนอแนะ ความคิดเห็น ทั้งจากเพื่อนและอาจารย์” (นิสิตคนที่ 3 งานเขียนอิสระ Free writing)

“กิจกรรมในวันนี้ช่วยให้ระลึกถึงคุณครูที่เคยสอนและที่ทำให้เรามีทุกวันนี้ได้และทำให้ เราอยากเป็นครูเพื่ออะไร และเราจะทำอะไรให้กับนักเรียนเขาได้รับความรู้ และสนุกกับการเรียน ได้วิธีการสร้างห้องเรียนให้น่าเรียน และเหมาะกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และยังได้ถูก ปลูกจิตวิญญาณแห่งความเป็นครู และการปฏิบัติตนของครูที่ดีด้วย” (นิสิตคนที่ 4 งานเขียนอิสระ Free writing)